

2. OTURUM

OTURUM BAŞKANI : Burhan BİLİCİ
ÜYELER : Cemal SAYGILI
Güner GÜLER

Dünya Öğretmen Örgütlenmesinin Tarihçesi (BİLDİRGE) Alpaslan IŞIKLI
Türkiye'de Öğretmen Örgütlenmesi (BİLDİRGE) Sezai KAYNAK
Sendikalaşmak İçin Somut Mücadele Yöntemleri (PANEL)
DİSK (Faruk PEKİN), TMMOB (Oğuz TURKYILMAZ), TÜM - DER (Erhan
TEZGÖR), TÜTED (Günay BOLAZAR), TÖB - DER (Rasim AKTAŞ)

DÜNYA ÖĞRETMEN
ÖRGÜTLENMESİNİN TARİHÇESİ

Alpaslan IŞIKLI

1. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE ÖĞRETMEN SENDİKALARININ DOĞUŞU
VE GELİŞİMİ :

öğretmen sendikacılığının yeryüzünde ilk ortaya çıkan örneklerini, genel olarak sendikacılığın ilk doğuşuna sahne olmuş ülkelerde aramak yanlış görünmemektedir. Bu ülkeler sanayi devriminin ilk olarak başladığı, işçi sınıfı birikimine ilk defa ortam hazırlamış ülkelerdir.

Bu nitelikte bir ülke olarak İngiltere'de geçen asrın sonlarından bu yana öğretmen sendikalarının varolduğu bilinmektedir. İngiltere'nin en geniş öğretmen örgütü olan NUT (National Union of Teachers - Öğretmenler Ulusal Birliği) 1870'de kurulmuştur. NUT kurulduğu zaman 400 ilkokul öğretmeninden oluşmaktaydı. Yirminci asrın ikinci yarısına gelindiğinde NUT'un üye sayısı çeşitli kesimlerden ve değişik eğitim kademelerinden 220.000'den fazla öğretmeni içerecek büyüklüğe ulaşmıştır. İngiltere'de öğretmen sendikaları, doğuş dönemlerindeki bir özelliği genel olarak korumak suretiyle yöresel esasa dayalı örgütler halinde varlıklarını sürdürmektedirler.

NUT'un yıllık konferansı, 60 yöresel örgütün gönderdiği 2000 delegenin katılımıyla toplanır. Yürütme organınının 40 üyesi vardır.

İngiltere'de münhasıran okullarda görevli öğretmenleri temsil eden National Association of Schoolmasters (Öğretmenler Ulusal Derneği) 1923'te kurulmuş bir diğer sendikal örgüttür. Bu örgüt öğretmenleri temsilen çeşitli düzeylerdeki toplu pazarlık ve danışma kurullarında faaliyet gösterir.

İngiltere'de ortaöğretimde görevli öğretmenleri temsil eden başlıca dört sendikal örgüt ve bunların kuruluş tarihleri şöyledir : Birleşik Bayan Başöğretmenler Derneği (1874), Birleşik Bay Başöğretmenler Derneği (1890), Birleşik Ortaöğretim Yardımcı Bayan Öğretmenler Derneği (1894), Birleşik Ortaöğretim Yardımcı Bay Öğretmenler Derneği (1891).

Bunların dışında Üniversite Öğretmenleri Derneği 1919'dan beri faaliyettedir. Teknik öğrenimde görevli öğretmenleri temsil eden başlıca üç sendikal örgüt vardır.

ABD'de halen ulusal ve bölgesel düzeyde sendikal faaliyet gösteren 500 kadar öğretmen örgütü vardır. Ayrıca eyalet düzeyinde faaliyet gösteren ve yöresel düzeyde faaliyet gösteren çok sayıda öğretmen sendikası vardır. Eri geniş kapsamlı öğretmen örgütü NEA (Ulusal Eğitim Derneği) 1857'de Ulusal Öğretmenler Derneği adıyla kurulmuş ve 1870'de Okul Müfettişleri Ulusal Derneği ve Amerikan Normal Okul Derneği ile birleşerek NEA adını almıştır. NEA'nın üye sayısı 1900'de 2000 iken, 1967'den sonra 1 milyon uşmuş bulunmaktadır. NEA ilk ve ortaöğretimde görevli öğretmenlerin % 54'ünü temsil etmektedir.

NEA'nın dışında öğretmenler, mahalli düzeyde, işçi sendikalarının, bu arada AFL - CIO'nun desteğiyle ayrı bir örgütlenme yodısı oluşturmuşlardır. Mahalli örgütler 1916'da birleşerek AFT (Amerikan Öğretmenler Federasyonu)'yi kurmuşlardır. AFT'nin üye sayısı 1966'dan bu yana 125 000'in üstündedir ve özellikle büyük kentlerde güçlüdür. AFT, işçi sendikalarının desteğiyle özellikle toplu pazarlık yoluyla başarı sağlama mücadelesi vermiştir.

Amerika'da üniversite öğretim üyelerinin ayrı bir örgütü vardır (National Association of University Professors). Katolik öğretmenleri temsil eden ayrı bir sendikal örgüt de kurulmuş bulunmaktadır.

Kanada'da, Kanada Eğitim Derneği 1892'de, ayrıca Kanada Öğretmenler Derneği 1920'de kurulmuştur.

Kara Avrupası'na dahil ülkelerde, genellikle, öğretmenler görevli oldukları öğretim kademesine paralel bir örgütlenme yapısı oluşturmuşlardır. Örneğin Fransa, Almanya, Hollanda gibi ülkelerde ilk, orta ve yükseköğretim kademelerine mensup öğretmenler kendi aralarında ayrı örgütlerde temsil olunurlar.

Fransa'da 1866'da kurulmuş olan Frınsız Eğitim Ligi, 2 milyon üyeye sahiptir ve lâik öğretimin korunmasını başlıca amaç edinmiştir. Fransa'da sendikal faaliyet gösteren en önemli öğretmen örgütü FEN (Ulusal Eğitim Federasyonu)'dir. FEN, uzun yıllar Fransa'nın en büyük işçi konfederasyonu CGT'ye bağlı olarak faaliyet gösterdikten sonra 1947'de bu konfederasyonda başgösteren hizipleşme üzerine faaliyetlerini bağımsız olarak sürdürmeye başlamıştır. Eğitim işkolu, Fransa'da sendikalaşma oranının en yüksek olduğu işkoludur. 1947'de bu oran % 90'a ulaşmış bulunuyordu. Halen yalnızca FEN'e üye olan öğretmenlerin sayısı 300 000'ü aşmıştır.

FEN, örgütsel bakımdan özerk olmakla birlikte, CGT ile eşgüdümlü bir faaliyet göstermektedir. Ayrıca diğer ikinci ve üçüncü derecede önem taşıyan, işçi sendikaları konfederasyonları bünyesinde de öğretmen sendikaları kurulmuştur. Sne - Sup (Ulusal Yükseköğrenim Sendikası) yükseköğrenimde görevli elemanları temsil eden sendikaların önde gelenlerindendir.

Asya kıtasında öğretmen sendikacılığının dikkate değer bir gelişim gösterdiği ülkelerden biri Japonya'dır.

Sosyalist ülkelerde sosyalizmin kuruluşundan sonra geniş öğretmen kesimlerini çeşitli alanlarda temsil eden öğretmen sendikaları kurulmuş ve faaliyet göstermektedirler.

2. ÖĞRETMENLERİN ULUSLARARASI ALANDA SENDİKAL ÖRGÜTLENMELERİ

Uluslararası alanda kurulmuş ilk öğretmen sendika örgütü iki dünya savaşı arası dönemde varlığını sürdürmüş olan İTE (Eğitim Emekçileri Enternasyonalı)'dir. İTE o dönemin çeşitli ideolojik eğilimlerini bağdaştırmakta ve Kızıl Sendikalar Enternasyonalinden, Amsterdam Enternasyonaline kadar değişik nitelikteki örgütlere bağlı öğretmen sendikalarını kapsamaktaydı.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin en önemli uluslararası öğretmen sendikası FİŞE (Öğretmen Sendikaları Uluslararası Federasyonu)'dur. FİSE'nin temelleri, Paris'te, 7 Temmuz 1946'da Dünya Sendikalar Federasyonu Başkanı Schevenels'in başkanlığında toplanan Uluslararası Öğretmenler Sendika Konferansında atılmıştır. FİSE'nin kuruluşuna en büyük katkı, Fransız öğretmen sendikalarından, özellikle FEN'den gelmiştir.

FİSE'nin kuruluşuna katılan öğretmen sendikaları şu ülkelerden gelmişlerdi : Fransa, Belçika, İtalya, ABD, Lâtin Amerika Öğretmen Sendikaları, Meksika, Küba, Peru, Çekoslovakya, Polonya, Macaristan, Vietnam.

Sovyetler Birliği FİSE'nin, Dünya Sendikalar Federasyonuna bağlı olarak oluşmasını istiyordu. Buna karşılık, bazı batılı büyük ülkelerin sendikaları, işçi sendikalarının dışında kalmak görüşündeydi. Sovyet sendikaları bu nedenle, FİSE'nin kuruluşunu ilgiyle izlemelerine ve sonradan üye olmalarına rağmen kuruluşuna fiilen katılmadılar.

Dünya Sendikalar Federasyonunda'ki bölünmeye paralel olarak bir kısım Batı Öğretmen Sendikaları, Amerikan sendikalarının peşinden FİSE'den ayrıldılar.

FİŞE halen 50 ülkeden 73 örgütü temsil etmekte ve Dünya Sendikalar Federasyonu ile bütünlüğünü gerçekleştirmiş bulunmaktadır.

FİSE'den ayrılmış olan sendikalar ICFTU (Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu)'ya bağlı IFFTU (Uluslararası Hür Öğretmenler Federasyonu) tarafından temsil edilmektedirler.

Üçüncü derecede önemli bir diğer uluslararası öğretmen sendikası WUCT (Uluslararası Katolik Öğretmenler Sendikası) tur. WUCT'in merkezi Roma'dadır ve 1910'da kurulmuştur.

Bunların dışında bölgesel nitelikte uluslararası öğretmen sendikaları bulunmaktadır. Arap Öğretmenler Birliği yakın örneklerden biridir.

Uluslararası alanda faaliyet gösteren bir diğer öğretmen örgütü de WCOTP (Öğretim Mesleği Örgütleri Dünya Konfederasyonu)dur. WOOPT, 1951'de Amerikan ve İngiliz öğretmen örgütlerinin desteğiyle şu üç uluslararası örgütün birleşmesinden oluşmuştur:

Uluslararası Öğretmen Dernekleri Federasyonu, Ortaöğretim Öğretmenleri Uluslararası Federasyonu, Ortaöğrenim Uluslararası Federasyonu, Öğrenim Mesleği Dünya Örgütü. Merkezi Washington'da olan WCOTP'un 95 ülkenin üye örgütlerinden oluştuğu belirtilmektedir. WCOTP, öğretmen sorunlarını sınıf gerçeğinin dışında ele almak eğilimindedir.

Uluslararası alanda çok değişik örgütler kanalıyla temsil olunan öğretmenlerin güçlerini birleştirmek ve bu örgütler arasında en geniş diyalogun ve işbirliğinin oluşmasını sağlamak, FİSE'nin son yıllardaki başlıfca uğraşları arasındadır.

FİSE'nin öğretmenlerin çıkarlarını en geniş anlamda gerçekleştirmeye yönelik çabaları, Dünya Sendikalar Federasyonu'nun uluslararası alanda yürütmekte olduğu çabaların önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

3 — ÖĞRETMENLERİN SENDİKA HAKKINA İLİŞKİN ULUSLARARASI NİTELİKTE HUKUKSAL KAYNAKLAR :

Uluslararası çok taraflı anlaşmalardan doğan pek çok hukuksal metin öğretmenlerin sendikal haklarına ilişkin hükümlere kaynaklık etmekte-

dir. İmzalayan devletler bakımından iç hukuk metinleri gibi bağlayıcı özellik taşıması gereken bu metinlerin bir kısmı genel olarak tüm çalışanların sendika hakkına ilişkin olmaları dolayısıyla öğretmenleri ilgilendirmektedir. Ayrıca, bu alanda doğrudan doğruya öğretmenleri ilgilendiren gelişmelerin bulunduğunu da göreceğiz.

Uluslararası Çalışma Örgütü Konferansı tarafından kabul edilmiş bulunan 1948 tarihli Sendika Özgürlüğüne ve Sendika Hakkının Korunmasına Dair 87.No.lu Sözleşme'nin 2. maddesi bu açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu maddede «Çalışanlar ve işverenlerin herhangi bir ayırım yapılmaksızın ve önceden izin alınmaksızın diledikleri örgütleri kurmak ve bu örgütlere, tüzüklerine uymak kaydıyla üye olmak hakları vardır» denilmektedir. Bu hükmün, özel kesimde olsun kamu kesiminde olsun, çalışan bütün öğretmenleri kapsadığı açıktır. Ülkemiz bu sözleşmeyi imzalamamış olmakla birlikte, benzer nitelikte hükümler ihtiva eden başka anlaşmalarda Türkiye Cumhuriyeti'nin de imzası bulunmaktadır.

Nitekim, bizim de üyesi bulunduğumuz Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 1948'de kabul edilmiş ve Millet Meclisince onaylanarak 27.5.1949 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanmış bulunan İnsan Hakları Bildirgesi'nde sendika hakkı, çalışanlar bakımından sınırlandırılmış değildir. Bildirgenin 23. maddesinin 4. fıkrasında «Herkesin menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakkı vardır.» denilmektedir.

Öte yandan, Avrupalı Devletlerce 4.11.1950'de Roma'da imzalanmış bulunan, bizim de kabul ederek 19.3.1954 tarihli Resmî Gazete ile ilân ettiğimiz İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin 11. maddesinde de, «Her şahıs... sendikalara girmek hakkı dahil olmak üzere dernek kurmak hakkına haizdir.» denilmektedir. Ayrıca, gene bizim devletimizin de iştirakıyla 18 Ekim 1961'de imzalanmış bulunan Avrupa Sosyal Yasasının 1. bölümünde «Bütün çalışanlar Ve işverenler iktisadî ve sosyal çıkarlarının korunması için ulusal ve uluslararası örgütler içinde birleşme özgürlüğü hakkına sahiptir» hükmü öngörülmüştür. Nihayet, yakın bir geçmişte toplanmış olan Helsinki Konferansının kabul ettiği ve tüm çalışanların sendika hakkının doğrulandığı metinde de Türk Hükümetinin imzası vardır.

Bütün bunlara ek olarak, üyesi olduğumuz UNESCO ve Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından ortaklaşa kabul edilmiş olan Öğretim Personelinin Durumuna İlişkin Tavsiye Kararı, öğretmenler açısından önemli bir aşamayı ve kazanımı ifade etmektedir. Söz konusu tavsiye kararı, UNESCO'nun Ekim - Kasım 1966 tarihinde Paris'de toplanan 14. dönem

Genel Konferansında ve ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Kasım 1966'da Cenevre'de toplanan 167. dönem yönetim kurulunda kabul edilmiştir.

Öğretim Personelinin Durumuna İlişkin bu tavsiye kararında öğretmenlerin çeşitli konulardaki hakları ve devletlerin bu konulardaki yükümlülükleri 146 paragraf içinde saptanmıştır.

Tavsiye kararının 79. paragrafında öğretmenlerin «toplumsal ve kamusal hayata, kendi çıkarları, eğitimin ve tüm olarak toplumun yararı açısından katılımda bulunmaları» bir hak olarak belirlenmiştir.

Kararın 82. paragrafı öğretmenlerin toplu sözleşme hakkına ilişkindir. Söz konusu paragrafta «Öğretmenlerin çalışma koşullarının ve öğretmenlere ilişkin uygulamaların öğretmen örgütleriyle işverenler arasındaki toplu pazarlıklar yoluyla belirleneceğini» ifade etmektedir. 84. Paragraf ise başka bazı hususların yanısıra grev hakkını öngörmektedir. Söz konusu paragrafda şöyle denilmektedir :

«Öğretmenlerin çalışma koşullarına ilişkin olarak, onlarla işverenleri arasında çıkacak uyuşmazlıkları düzenlemek amacıyla yetkili karma kurullar kurulmalıdır. Bu amaçla ihdas edilmiş araçlar ve yollar tükendiği vakit veya taraflar arasındaki pazarlıklar kesildiği vakit, öğretmen örgütleri, diğer örgütlerin meşru çıkarlarını korumak amacıyla normal olarak sahip oldukları diğer eylem yollarına başvurmak hakkına haizdirler».

4 — ÖĞRETMENLERİN SENDİKA HAKKINA İLİŞKİN OLARAK ELDE EDİLMİŞ SONUÇLARIN GENEL GÖRÜNÜMÜ :

Uluslararası Çalışma Örgütü ve UNESCO tarafından görevlendirilen bir karma uzmanlar kurulu, 1976 Yılında, öğretim personelinin durumuna ilişkin olarak yürüttükleri geniş kapsamlı bir araştırmanın sonuçlarını menşup oldukları örgütlerin kurullarına sunulmak üzere bir rapor haline getirmişlerdir. (Bkz. Rapport du Comité conjoint OIT/UNESCO d'experts sur l'application de la recommandation concernant la condition du personnel enseignant, Geneve, 8-19 mars 1976) Öğretim personelinin durumuna ilişkin olarak 72 ülkeye yöneltilen çeşitli sorulara verilen cevaplar esas alınarak yürütülmüş olan sözkonusu araştırmanın sonuçları öğretmenlerin sendika hakkına ilişkin çeşitli bulguları da içermektedir. x Bu bulgular şöyle özetlenebilir :

- a) Öğretmenlerin diledikleri örgütleri kurmak ve onlara üye olmak hakları :

Çok sayıda ülkeden alınan cevaplar, genellikle, öğretmenlerin sendikal anlamda diledikleri örgütleri kurmak ve onlara üye olmak hakkına sahip olduklarını göstermektedir. Örneğin, Avusturya, Bengladeş, Benin, Ekvator, Fransa, Guyan, Gana, Hindistan, Fas, Yeni Zelanda, İngiltere, Singapur, İsveç, İsviçre bu gruba giren ülkelerdendir.

Öğretmenlerin sendika hakkının tanınmadığı ülkeler enderdir. İspanya'da öğretmenler dernek kurma hakkına ilişkin mevzuatın dışında bırakılmışlardır; bununla birlikte eğitime ilişkin ayrı bir yasa öğretmenlere mesleki örgüt kurma hakkını tanımıştır, fakat bu yasa da henüz yürürlüğe girmiş değildir. ABD'de ancak Kuzey Karolina ve Teksas eyaletlerinde öğretmenlerin sendika hakkına bazı engeller konulmuştur. Gene de bu eyaletlerde Amerikan Öğretmenler Federasyonunun şubeleri ve üyeleri vardır. Libya ve Tayland'da öğretmenlere sendika hakkı tanınmamıştır. Panama'da öğretmenlerin sendika hakkı yoktur, ancak öğretmenlerin kurdukları örgütlerin hükümetin müsadeseyle sınırlı faaliyet olanakları vardır.

Bazı ülkelerde öğretmenler serbestçe sendika kuramazlar. Belli bir meslekî örgüte üye olmak zorunlulukları vardır. Birmanya ve Şili bu gruba giren ülkelerdendir.

Küba, Polonya ve Ukrayna'da öğretmenlerin üye olabileceği tek bir sendika merkezi vardır. Avustralya'da bazı eyaletlerde hükümet, öğretmenleri belli bir sendikaya girmeye zorlayabilmek imkânına sahiptir. Kanada'da bazı eyaletlerde öğretmenlerin belli bir sendikaya otomatik üyelikleri sözkonusudur, ancak öğretmenlerin bu üyeliği reddetme hakları saklıdır.

Bir kısım ülkelerde ise öğretmenlerin sendika hakkına bazı sınırlamalar konulduğu görülmektedir. Örneğin, Japonya'da teftiş ve yönetim görevi yapan, sır teşkil eden sorunlarla uğraşan öğretmenlerin diğer öğretmenlerin üye oldukları sendikalara üye olmak hakları yoktur. Kuveyt'te öğretmenlerin sendikal örgütler kurmaları hükümetin müsaadesine bağlıdır ve öğretmenlerin ancak «ulusal güvenliğe uygun düşen» örgütlere üye olma hakları tanınmıştır. Meksika'da her kurumda tek bir sendikaya müsaade vardır.

b) Sendika Kurma ve Sendikalara Üye Olma Hakkı Bakımından Öğretmenlerle Diğer Çalışanlar Arasındaki Farklar :

Araştırmaya konu teşkil eden ülkelerin çoğunluğunda sendika hakkına ilişkin olarak öğretmenlerle diğer çalışanlar arasında herhangi bir

fark bulunmamaktadır. Bazı ülkelerde, örneğin Meksika'da özel kesimde çalışan öğretmenlerle kamu kesiminde çalışan öğretmenler arasında özellikle toplu pazarlık hakkı açısından bazı farklılıklar öngörülmüş bulunmaktadır. Yeni Zelanda'da mevzuat bakımından öğretmenlerin tabi oldukları hükümler farklı olmakla birlikte, hakların özünde diğer çalışan kesimlere kıyasla bir farklılıkları bulunmamaktadır. Panama'da öğretmenlere diğer sendikalara üye olma hakkı tanınmamıştır. Ancak kendi yasalarına göre kurulmuş örgütlerine üye olabilmektedirler. ABD'de özel kesimde çalışan öğretmenler, sendika ve toplu sözleşme hakkı açısından kamu kesiminde çalışanlara kıyasla daha geniş haklara sahip kılınmışlardır.

c) Öğretmen Örgütlerinin Ulusal ve Uluslararası Federasyonlara Üye Olma Hakları :

Ülkelerin çoğunluğunda bu konuda ciddi sınırlamalar bulunmadığı görülmektedir. Bazı ülkelerde öğretmen sendikalarının yalnızca kamu kesiminde çalışanları biraraya getiren örgütlere üye olmaları mümkündür. Sınırlama koyan ülkeler sayılacak kadar azdır.

Küba, uluslararası düzeyde insanların ve halkların tam özgürlüğüne aykırı örgütlere üye olma hakkını tanımamıştır. Irak ve Kuveyt, uluslararası örgütlere üye olma hakkı bakımından bazı kayıtlar koymuştur.

Kuveyt ve Malezya'da uluslararası örgütlere üye olmak için hükümetin müsaadesi gerekmektedir.

d) Öğretmenlerin Sendikalaşma Oranı :

Zorunlu sendikacılığın olduğu veya sendikalaşma zorunlu olmamakla birlikte, otomatik üyeliğin sözkonusu olduğu ülkelerde sendikalaşma oranı çok yüksektir. Bu ülkeler, örneğin, şunlardır : Cezayir, Avustralya (bazı eyaletler), Birmanya, Bulgaristan, Kanada, Şili, Küba, İspanya, Macaristan, Meksika (resmi okullar), Polonya, D. Almanya, Sudan.

Sendikalaşmanın isteğe bağlı olduğu bir kısım ülkelerde öğretmenlerin sendikalaşma oranı aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Ülke Adı	Öğretmenlerin sendikalaşma oranı
Federal Almanya	% 64
Avusturya	% 60

Danimarka	% 90
ABD	(kesin saptanamamıştır)
Fransa	% 90
Yunanistan	% 10
Endonezya	% 70
İrlanda	% 70
Japonya	% 75 (kamu kesimi)
Malezya	% 60
Malta	% 30
Moris adaları	% 55
Norveç	% 80
Paraguay	% 50
Filipinler	% 90
İngiltere	% 75
Kuzey İrlanda	% 65
Sierra Leone	% 75
Singapur	% 60
İsveç	% 100 civarında
İsviçre	% 85-90
Türkiye	% 50

Daha önce de belirtildiği üzere bu bilgiler, araştırmaya konu olan 72 ülkeden alınan cevaplara göre derlenmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere Türk Hükümeti, Uluslararası Çalışma Örgütüne ve UNESCO'ya bağlı uzmanlar kuruluna verdiği cevabında, Türkiye'de öğretmenlerin % 50'sinin sendikalaşmış olduğunu ifade etmiş görünmektedir. Söz konusu uzmanlar kurulunun bu soru kâğıtlarını ilgili ülkelere 22 Nisan 1974'te gönderdiği ve Kasım 1975'ten önce alınan cevapları değerlendirmeye tâbi tuttuğu bilinmektedir.

e) Öğretmenlerin Ücret ve Diğer Çalışma Koşullarının Belirlenmesi i

Öğretmenlerin ücret ve çalışma koşullarının belirlenmesinde sendikal örgütlerinin herhangi bir etkenliğe sahip bulunmadığı ülkeler azınlıktadır. İspanya, Irak, Libya, Kuveyt, Liberya, Paraguay, Peru, Filipinler, Tayland ve Türkiye'de durumun öyle olduğu görülmektedir.

Buna karşılık, pek çok ülkede öğretmenler danışma kurulları, karma kurullar ve toplu pazarlık yoluyla çalışma koşullarını belirleyen kurulların düzenlenmesinde, ücretlerinin saptanmasında, değişen ölçülerde etkinlik sahibidirler. Bu tür ülkelere gelişkin örnek teşkil eden bazılarında yürürlükte olan durum şöyle özetlenebilir:

Avusturya'da öğretmenlerin tüm çalışma koşulları sendikalarıyla ilgili bakanlık arasında toplu pazarlık yoluyla saptanır. Belçika'da da benzer bir yol uygulanır. Küba'da ilgili bakanlık ve sendikanın ortaklaşa hazırladıkları yasalarla öğretmenlerin çalışma koşulları belirlenir.

Kıbrıs'da öğretmenlerin çalışma koşulları Maliye Bakanlığı bünyesindeki bir karma kurul tarafından düzenlenir. Bu karma kurula öğretmen örgütleri temsilcileri de dahildir. Karma kurul, önerilerini hükümetin onayına sunar.

Danimarka ve Finlandiya'da da toplu pazarlık, bu konuda başlıca düzenleme vasıtasıdır. Kanada'da toplu pazarlığın yanısıra mevzuatın da düzenleme işlevi vardır. Fransa'da öğretmenlerin çalışma-koşulları ilgili sendikalarla pazarlıktan sonra hükümet tarafından düzenlenir.

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde öğretmenlerin çalışma koşullarının belirlenmesinde ilgili bakanlık ve sendika arasındaki anlaşma esas olmaktadır.

İngiltere'de çok değişik sistemler yürürlükte olmakla beraber, esas olarak düzenlemeler 'karma kurullar çerçevesinde yürütülen danışma ve pazarlık faaliyeti esas olmak üzere yürütülür. ABD'de ise öğretmenlerin çoğunluğu toplu sözleşme kapsamındadır.

f) Uyuşmazlıkların Çözümlemesi :

Öğretmenlerin çalışma koşullarının belirlenmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümlemesinde tutulan yol, ülkeden ülkeye büyük değişiklikler göstermektedir. Toplu pazarlık sisteminin yürürlükte olduğu ülkelerde uyuşmazlıkların ne yolla çözüleceği de, genellikle toplu sözleşme yoluyla belirlenmektedir. Başka pek çok ülkede ise karma kurulların veya tahkim kurullarının bu görevi yüklendiği görülmektedir. Bazan bu uyuşmazlıklar iş mahkemelerinde veya normal mahkemelerde çözüme kavuşturulmaktadır.

Örneğin, Avusturya'da bu tür uyuşmazlıklar tahkim yoluyla çözümlenmektedir.

Federal Almanya'da memur statüsünde olan öğretmenlerin pazarlık hakları yoktur, fakat çalışma koşullarına ilişkin uyuşmazlıkları idari mahkemelere götürebilirler. Özel kesimdeki öğretmenlerin toplu sözleşmeden

doğan uyuşmazlıkları özel tahkim veya iş mahkemeleri yoluyla çözümlenir.

İsveç'de bu konuda toplu pazarlık ve sonuçta iş mahkemesine başvurma, çözüm yolu olarak öngörölmüştür.

SSCB'de idare ve sendikanın temsilcilerinden oluşan bir kurul uyuşmazlıkları çözüme bağlar.

ABD'de öğretmenleri kapsayan toplu sözleşmeler genellikle çözüm yolunu da öngörmüştür. Genellikle tahkim veya yargı yolu işlerlik kazanmaktadır.

g) Grev Hakkı :

Uluslararası Çalışma Örgütü ve UNESCO tarafından ortaklaşa benimsenen 1966 tarihli tavsiye kararıyla çelişmeyen sınırlar içinde öğretmenlere grev hakkı tanınmış olan ölkeler şunlardır:

Avustralya, Avusturya, Belçika, Benin, Kanada, Kıbrıs, Finlandiya, Fransa, Güyari, Hindistan, İrlanda, Liberya, Malezya, Malta, Fas, Moris, Meksika, Nijerya, Yeni Zelanda, Pakistan, Panama, İngiltere, Sierra Leone, Singapur, Sudan, Sri Lanka, İsveç.

Söz konusu tavsiye kararıyla çelişen sınırlamalarla bu hakkı tanımış ölkeler şunlardır:

Arjantin, Kanada'nın bazı eyaletleri.

Aşağıdaki ölkelerde grev hakkı özel sektördeki öğretmenlere tanınmış, buna karşılık kamu sektöründekilere tanınmamıştır:

Federal Almanya, Danimarka, Ekvator, ABD, Yunanistan, İzlanda, Japonya, Libya, Hollanda (mevzuat değiştirilmektedir), Filipinler, İsviçre, Tayland. Türkiye de bu gruba dahil edilmiştir. Oysa bilindiği gibi ölkemizde özel okullarda çalışan öğretmenler sendika hakkına sahip olmakla birlikte grev hakkından yararlanamamaktadırlar. Bunun, yanlış cevaplandırmadan doğan bir hatalı tesbit olduğu tahmin edilebilir.

Bütün öğretmenlerin grev hakkından yoksun bulunduğu ölkeler şöyle sıralanmaktadır:

Birmanya, İspanya, Gana, Endonezya, Nijerya ve Peru.

Bulgaristan, Küba, Macaristan, Polonya, D. Almanya, Ukrayna ve SSCB hükümetlerinin verdikleri cevaplara göre, bu ülkelerde toplumun düzeni ve yapısı, grevleri veya bu konuda bir yasa çıkarılmasını gereksizleştirmektedir. Ayrıca 15 kadar ülke bu konuda cevap vermemiştir.

Araştırmayı yürütmüş olan uzmanlar kurulunun tesbitlerine göre, öğretmenlere grev hakkının kısmen veya tamamen tanınmamış olduğu bazı ülkelerde, son yıllarda fiilen grevler cereyan etmiştir. Japonya, Filipinler, İspanya ve Türkiye bu durumdaki ülkeler olarak sayılmaktadır.

Japonya'da öğretmenler 1966'dan bu yana esas olarak siyasal nitelikte bir veya birkaç günlük grevler sürdürmektedirler. Japon sendikaları ve bu arada öğretmen sendikaları, Japon danistqyinin kamu kesiminde memurların grev hakkını ortadan kaldıran kararına karşı direnmektedirler.

Filipinlerde yürütülen öğretmen grevleri, bazı kurumlardaki yöneticileri protesto ve bazı özlük haklarının sağlanması amacıyla yöneliktir. «Kitlesele tatil» adı verilen bu grevler, sıkıyönetim ilanıyla mukabele görmüştür.

İspanya'da son yıllarda yürütülen öğretmen grevlerinin amacı, işgüvenliğı sağlamaya ve ekonomik koşulları protestoya yönelik olmuştur.

Aynı raporda Türkiye'de son yıllarda bir tek öğretmen grevi olduğu kaydedilmekte ve 4 gün süren bu grevin amacının çalışma koşullarının düzeltilmesi ve eğitim reformunun sağlanması olarak ifade edilmektedir.

Öğretmenlerin grev hakkına sahip oldukları bazı ülkelerde son yıllarda hiç bir grev olmamıştır. Örneğın Federal Almanya'da (özel kesimde), Kıbrıs'da, Danimarka'da (özel kesimde) durum böyledir.

ABD'de 1960-1973 yılları arasında 772 046 öğretmeni ilgilendiren ve 7,9 milyon işgünü kaybına sebebolan grevler cereyan etmiştir. Bu grevlerin konusu, ücretler, çalışma koşulları, sınıflardaki öğrenci sayısı vs'dir. Ücret *sorununa* ilişkin olarak son yıllarda Pakistan ve Malezya'da da öğretmen grevleri olmuştur. Aynı nedenle ve ayrıca mesken ve sağlık koşulları yüzünden İsveç'te 1966 ve 1971 yıllarında iki ayrı grev olmuştur. İngiltere'de son yıllarda bir günü aşmayan sürelerle yürütülen öğretmen grevlerinin amacı da gene esas olarak ücrete ilişkin taleplerin desteklenmesi olmuştur.

- T A R T I Ő M A L A R

Mustafa DEMİR: Dünyadaki öğretmen örgütlerinin durumu ve tarihçe si incelenirken bu örgütlerin hangi mücadele aşamalarından geçerek ortaya çıktığı, amaçları ve çalışma ilkeleri incelenmeli ve Kurultaya aktarılmalıdır. Ayrıca çeşitli ülkelerdeki öğretmen sendikalarının¹ gerçekten sınıf sendikaları olup olmadıkları belirtilmemiştir. Birçok ülkede öğretmeni örgütleri sınıf uzlaşmacısı örgütler durumundadır. Yine öğretmen örgütlerinin önemli bir kısmı mücadelelerini «özlük ve meslek hakları» sorununa indirgemektedirler.

Birçok ülkede öğretim- kademelerine göre öğretmenlerin ayrı örgütleri var. Bildirgede bu durum belirtilmiştir. Ancak neden bu ayrı örgütlerin ortaya çıktığına değinilmemiştir. Öğretim kademelerine göre örgütlenmenin yanlışlığı ise vurgulanmalıdır.

Çeşitli ülkelerdeki ayrı ulusların ve azınlıkların öğretmen örgütlenmesiyle olan ilişkileri nedir? Bu ulusların öğretmenleri, örgütlenmede nasıl bir çalışma içindedirler? Egemen ulus öğretmenleri örgütlü mücadelelerinde, ezilen ulusların ve azınlıkların mücadelelerine nasıl yaklaşmaktadır? Bildiride buna hiç değinilmemiştir. Oysa ülkemiz somutu bu deneylerin de tartışma konusu edilmesini zorunlu kılmaktadır.

Öğretmen örgütlenmesi incelenirken :

- 1 — Sömürge ülkelerde öğretmen örgütlenmesi
- 2 — Yarı sömürge ülkelerde öğretmen örgütlenmesi
- 3 — Emperyalist-kapitalist ülkelerde öğretmen örgütlenmesi
- 4 — Sosyalist ülkelerde öğretmen örgütlenmesi biçiminde sınıflandırılmalı ve her grup üzerinde ayrı ayrı durulmalıydı. Bunu bildirgede önemli bir eksiklik olarak görüyoruz.

Sosyalist ülkelerde sendikaların görevinin ne olduğu da son derece önemlidir. Bu ülkelerde sendikaların devlete karşı değil, devletin yanında ve sınıfsız topluma varmak için «Sosyalist insanın» yetiştirilmesinde önemli bir amaç olarak kullanıldıklarını da özellikle belirtmeliyiz.

Tüm bu açıklamalarımızdan sonra diğer sendikalar gibi, öğretmen sendikalarının da siyasi ajitasyon ve devrimci örgütlenmede önemli bir araç olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız.

Sendikal mücadelelerle, birtakım kısmi isteklerimizi hükümetlere kabul ettirebilmek her zaman mümkündür. Bu mücadeleler «burjuva de-

mokratik» 'haklar içindir diye elbette küçümsenemez. Demokrasi mücadelesinden geçmeyen hiç bir hareket, sosyalizmi gerçekleştiremez.

Öğretmen örgütlenmesi sorununun açılmasını şunun için istiyoruz : Biz, eğitim emekçileri ve TÖB - DER olarak sendika 'hakkımızı almak için mücadele verirken, nasıl bir sendikal örgütlenmeye gidebileceğimizin ortaya çıkarılması gerekmektedir.

Bu nedenle, dünya öğretmen hareketlerinin deneylerinden yararlanma zorunluluğumuzdan dolayıdır ki, Bildiri'nin, eleştirimiz ve önerilerimiz doğrultusunda açılmasını ve derinleştirilmesini istiyoruz.

Görevimiz, işgücümüzü kapitalistlere daha iyi şartlarda satma mücadelesiyle bitmiyor. Asıl görev, işgücümüzü satmak zorunda kalmayacağımız işçi sınıfı iktidarını kurma mücadelesinde, öğretmenler ve onların örgütü olarak üzerimize düşeni yapmaktır.

Yüksel ER : 1— Bildirgede değinilen 'konular Unesco ve Uluslararası Çalışma Örgütü raporlarından derlenmiştir. Değinilen konuların çoğunluğu, istatistik bilgilere dayandığı için;

a — İstatistiklerin şema halinde sunulması karşılaştırmalarda yarar sağlayacağı kanısındayız.

b — İstatistiklerin istatistik uzmanlarınca incelenerek değerlendirilmesi yararlı olacaktır.

2 — Çeşitli ülkelerde var olan öğretmen örgütlerinin isimleri, kuruluş tarihleri ve üye sayıları verilmiştir. Ama Türkiye'deki duruma değinilmemiştir. Ayrıca örgütlenmelerde yorum ve eleştirilere yer verilmediği için bu örgütlerin etkinlikleri ve dünya görüşleri hakkında yeterli bilgi de yoktur. Oysa bir ülkenin sosyo-ekonomik yapısına göre, öğretmen sendikalarının hangi aşamada olduğunu bilmek, sorunun daha objektif olarak değerlendirilmesine yarayacaktır.

3 — Türkiye'nin imza attığı uluslararası örgütlerin kararlarına nedenli uyup uymadığı, bu kabul edilen haklarla ilgili açıklamalar kamu oyunca açıklanmalı, o örgütlere bildirilmelidir.

4 — Ülkemizdeki öğretmen örgütlenmesinin de, son verilere dayanılarak, verilen mücadele ve varılan aşama özlü bir biçimde diğer ülkelerle kıstaslanarak kısaca verilmesinde yarar görüyoruz.

5 — Ülkelerdeki verilen mücadeleler ve bunların yansımaları yorumlanarak değerlendirilmelidir.

6 — Bu konum içinde SENDİKA ve DERNEK ayrımı yapılarak dünya öğretmen hareketi değerlendirilmelidir.

7 — 1976'da Yunanistan'da bir hafta süre ile bir öğretmen grevi yapılmıştır. Buna da değinilmesi gerekmektedir.

8 — Bildirge'nin dünya öğretmen örgütlenmesini açıklaması yönünden yararlı olduğu kanısındayız.

9 — Ancak, yöneltile eleştirilerin ne denli dikkate alınıp, alınmayacağı kuşkumuzdur. Delegelerin verdiği önergelerin dikkate alınması zorunludur.

Saygılarımla.

(İsim alınmadı: Çizelgenin altında da bununla ilgili olarak sayın Yazar şöyle demektedir: Uzmanların 1974'de verilen ve 1975'den önceki alınan değerleri tabii tuttukları bilinmektedir. Yani bu açıklama ile Türkiye'de sendika hakkı olup olmadığı değil de, raporun tarihinden söz edilmektedir. Biz kesin olarak bunu biliyorsak da, kesin olarak kitlelere gitmesi açısından önem taşıdığı için bunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Yine öğretmen boykotları hakkında da Türkiye'de son yıllarda tek boykotta rastlandığı söylenip geçilmektedir. Bunun da TÖS'lü öğretmenlerin büyük boykotu olduğu açık ve kesin olarak belirtilmelidir.

Verilen bu bilgilere göre Türkiye'de, hareket noktası olarak alırsak, genel olarak bilgilerin 7-8 yıl öncesini yansıttığı sonucu çıkmaktadır. Son durum hakkında ise kesin olarak bir yargı ve bilgi yoktur. Türkiye'nin kuruluşunda verdiği bilgilerle imza koyduğu anlaşmalara ters düşmemeye çalıştığı belirtiliyor. Böylece, olmayan hakları varmış gibi gösterme çabası vardır. Böyle bir yargıda birleşiyorsak durum değerlendirilmeli ve dünya kamuoyunda sergilenerek gerçekler dile getirilmelidir. Yani bu kurumların kararlarına uyulmadığı açık ve kesin olarak belirtilmelidir.

Çıkan diğer bir değerlendirme de; sendika hakkı verilmeyen ülkeler ya faşist yönetimler altında ya da çok geri kalmış ülkelerdir. Bunların içinde yine de en ileri ülke belki de biziz. Oysa ileri ve uygar ülkelerde sendika, grev ve toplu sözleşme hakkı var. Toplumlar huzur içinde olup bir telâş içinde değildirler. Bu, sendikalaşma konusunda özellikle vurgulanmakta.

Kitapta sendika ve dernekler konusunda kesin bir ayırım yapılmalıydı. Sendikalar ve dernekler ele alınmalıydı öğretmen örgütlenmesi içinde. Kitapta gördüğümüz olumlu yönlerse, tüm bunlara karşın dünya öğretmen hareketi içinde sendikalaşma ve diğer konular hakkında bilgi edinilmekte ve bu açıdan kitapçık yararlı olmaktadır. Yazının diğer konularda da istatistikî açılarından yararını görmekteyiz. Bir diğer konu ise delege arkadaş-

[arımızdan 1976'da Yunanistan'da süren bir haftalık grevde bulunanlar da vardır. Bunun da belirtilmesi yararlı olur gibi gelir bana.

Bir diğer 'konu ise bildirgelerde yapılan eleştirilerin ne denli dikkate alınıp alınamayacağı sorunudur. Oturum başkanlığına gelen önergelerin kesinlikle genel kurula sunulmasında yarar görüyoruz, teşekkürler.

Muammer AKŞOY : Değerli Arkadaşlarım,

Benim konuşmam bir eleştiri olmayacak, burada söz alanların yalnız eleştiri yapacağını zannetmiyorum, bazı katkılar da olabilir inancıyla geldim. Alpaslan IŞIKLI arkadaşımız bu alanda çok yetkili, yakından tanıdığımız bir arkadaşımız. Güzel bir bildiri hazırlamış, ancak bazı noktalarda sizi ilgilendirir diye, yıllarca bu konuda yazmış çizmiş bir şahıs olarak bir iki satır başına değineceğim, belki 5 dakika sürecek.

Bir kere biliyorsunuz Türkiye'deki büyük demagojilerden birisi şudur; memur sendikalarına, öğretmen sendikalarına karşı çıktıkları zaman derler ki; dünyanın her yerinde bu sendikalar meslek çıkarları için mücadele eder, halbuki TÖS tutmuştur, Türkiye'nin düzeni için mücadele yapmıştır. Ondan dolayı karşı çıkmışızdır denir. Bu tamamen yanlıştır, yalandır. Bunun en tipik bir misalini vereyim, iki bakımdan işe yarayacak,

TÖS bu mücadeleyi yaptığı zaman Kıbrıs'ta da, hemen o zaman Kıbrıs'ta da bir grev vardı ve grevin nedenlerini okuyacak olursanız belki 20 maddeden sadece bir tanesi öğretmenin durumuyla ilgilidir. Toprak reformundan CIA meselesine kadar hepsi, toplumun bütün sorunları içinde vardır, bu münasebetle Kıbrıs'ta o zaman da bir grev yapıldığını ve —çok ilginç— Makarios zamanında bu grev şortunda öğretmenlerin istekleri kabul edilmek suretiyle grevin sona erdiğini belirtmek isterim.

İkinci bir nokta, grev hakkı birçok memlekette genellikle kamu görevlilerine ve öğretmenlere muhakkak mahkeme kararıyla tanınmamıştır, Bu da ilginç bir nokta olduğu için hatırlatmak istiyorum. Arkadaşımızca malûm, ama herşeyi küçük bir bildiride zikretmesine imkân yoktu.

Mahkeme' içtihatları bu noktada dünyanın pek çok yerinde kanun koyucudan önde gitmiştir. Yani kanun koyucu ne demiştir? Memurlar grev yapamaz. En tipik misali Avusturya. Fakat mahkeme içtihatlarının birinde denmiştir ki memur nedir? Bu Kanunun anladığı manâda memur odur ki, görevini bıraktığı anlamda devlet durur. Meselâ hakim, meselâ polis, meselâ vali. Yani artık devlet işlemez olur. Onun dışında örnek - misal zikretmişlerdir. Öğretmen gibi zaten yılda 3 ay 4 ay görevi duranın grev yapması bu memur kavramının içine girmez değil, memurlar hakkındaki grev yasası öğretmenlerin ağının dışında bırakılmıştır bu suretle bizde de eğer sendika hürriyeti tanınacak olursa bir de onu söyleyeyim şimdi, mahkeme içtihatlarıyla bu sendika hürriyetinden greve gidilebilir, hat-

ta genel olarak memurlar hakkında bir grev yasağı olsa bile, bizim iki cilt kitabımızda hep bunu göstermeye çalışmıştık çeşitli ülkelerde.

Başka ilginç bir nokta daha, bazı memleketlerde belki grev hakkı yoktur memurların ve öğretmenlerin. O grev hakkı olmayan memleketlerde bile grev hakkının yokluğundan dolayı ortaya çıkan boşluğu, yani dengesizliği dengelemek için öğretmen sendikalarına ve genellikle memur sendikalarına başka haklar tanımışlardır, o haklar grevin yokluğunu ortadan kaldırmıştır, yönetime katılma bütün disiplin cezalarında muhakkak yarısının memurlardan kurulu olması ve zorunlu tahkik kararı gibi, devlet de verilen bir hakem kararını kabul etme durumunda bırakılmaktadır.

Son nokta olarak şunu da belirteceğim. Ki, bizim için ilginç, arkadaşlar meclis tutanaklarını okumamışlardır. Türkiye'de memur sendikalarının kaldırılması TÖS'den dolayı olmuştur.

Meclis raporlarını okursanız TÖS için memurların sendikaları kaldırılmıştır ve hep yanlış birtakım iddialarla. Bunların anarşik hareketlerin mihrakı olduğu, halbuki sıkıyönetim mahkemeleri denilen, mahkemelikle alâkası olmayan heyetler ki Abdülhamit anayasasında bile böyle olağanüstü heyetlerin mahkeme olamayacağı belirtilmiştir, mahkeme ile alâkası olmayan heyetlerin bile sonunda TÖS beraat etmiştir. Yani TÖS'ü memur sendikalarını kötüye kullandığı iddiasıyla kaldırılan memur sendikalarının temeli kalkmıştır, bizzat sıkıyönetim mahkemesi denilen heyetlerin kararıyla bile, çünkü onların anarşik hareketlerin mihrakı olmadığı ve hiçbir şekilde bu işlere karışmadığı meydana çıkmak suretiyle.

Son olarak şurii da belirteyim. İlginç olduğu için söylüyorum : Bu memur sendikaları TÖS bahanesiyle kaldırılırken Meclis içinde ve Meclis dışında konuşan kişiler (.....) bazı memleketlerde memur sendikaları vardır, bazı memleketlerde yoktur demişlerdir. Halbu'ki memur sendikası olmayan hiç bir memleket yoktur, demokratik memleket bizim sistemimizdeki. Bizim anladığımız manada bir tanesini gösteremezler.

Buna ikinci dahi hukukçu, kâra gözlüklü meşhur Seyfi ÖZTÜRK, şu ikinci gerçek dışı tahrif eklemiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11. Maddesi bile memurlara bu hakkın verilemeyeceğini öngörmüştür demiştir ve düpedüz tahkikata bakın, o maddede yalnız polisler ve ordu mensupları için başkaca hükümler getirileceği öngörülmüştür, o yalnız belli bir kategori için yapılabilecek olan istisnayı, sanki o sözleşmeye imza atmış memleketlerde kamu görevlerinin tümü hakkında sendika hürriyeti kaldırılabilirmiş gibi yalan söyleyerek, kehanetin içinde bulunmuş, bunları da huzurunuzda hatırlatayım dedim, teşekkür ederim.

SUNUCUNUN ELEŞTİRİLERE VERDİĞİ YANITLAR

Alpaslan IŞIKLI: Efendim, değerli arkadaşımın eleőtirilerine çok teşekkür ederim. Bu eleştiriler bana değeril Düzenleme Kuruluna ait. Düzenleme Kurulu program dağıtmamıŐtır arkadaşlara. Herhalde programda benden sonra Türk Öğretmen Sendikacılığının tarihi ile ilgili bir konuşma var, ben eğer konuşmamda buna da yer verseydim, o takdirde lüzumsuz bir iş yapmış olurdu ve tebliği de gördüm, o konunun uzmanı olan bir arkadaş, önemli ölçüde açıklayacaktır.

Sayın AKSOY'un da hatırlatmalarına ve konuşmasına teşekkür etmekten başka bize bir görev kalmayacak. Dikkatle izlediğiniz için, arkadaşlarım, hepinize çok teşekkür ederim.

T Ü R K İ Y E ' D E Ö Ğ R E T M E N Ö R G Ü T L E N M E S İ

Sezai KAYNAK

Günümüzde Türkiye eğitim emekçilerinin tek güçlü ekonomik - demokratik meslek örgütü TÖB - DER'dir. 1908'lerin Encümen-i Muallimîn'-inden günümüze değin uzanan öğretmen örgütçülüğünün de bir devamıdır TÖB - DER. Öğretmen hareketinin böylesine güçlü bir örgütlenme ve mücadele geleneğine sahip olması, eğitim emekçilerinin, ülkemizde sürdürülen bağımsızlık - demokrasi mücadelesinde, işçi sınıfımızın saflarında tutarlı bir konumda yer almasını beraberinde getirmiştir.

Çağımızda bilimsel ve teknolojik gelişim, öğretmenlerin üretici güçlerin gelişim üzerindeki rolünü ve etkisini artırmıştır. Eğitim faktörü üretim sürecinin en önemli yardımcılarından biri olduğu için, insan bilgisi ve tecrübesinin geliştirilmesine büyük katkılar getirdiği için, eğitim emekçilerinin üretim sürecindeki dolaylı katkıları da önem taşımaktadır. Ülkemizdeki tekelci gelişim ve tekellerin şiddetlenen egemenliği karşısında öğretmenlerin örgütlü mücadelesi daha da bir önem kazanmıştır. Bu olgu, üretimin kontrolünü tekelinde toplayan tekelci burjuvazi ile öğretmenler arasındaki çelişkinin keskinleşmesine yol açmaktadır. Öğretmenlerin anti - emperyalist, anti - faşist mevzilerde yer alması, 'kendilerinden «uysal, becerikli uşaklar yetiştirmelerini» isteyen tekelci burjuvalarla karşı karşıya gelmesine de neden olmaktadır. Ücretliler kesimi olarak kurtuluşunun sömürünün ortadan kaldırılmasına bağlı olduğunu her geçen gün daha iyi kavrayan öğretmenler, bilim taşıyıcılık görevinden ötürü de gerici-lerin yoğun saldırılarına hedef olmaktadır. Bu geniş perspektif içinde 1908'den 1971'e kadar olan öğretmen örgütçülüğünün uzun bir dönemini irdeleyeceğiz.

1908-1922DÖNEMİ

Encümen - i Muallimin, Muhafaza - i Hukuk - u Muallimin, Cemiyet - i Muallimin :

Ülkemizde öğretmenlerin kurdukları ilk örgüt, Darülfünun ve Darülmuallimîn mezunlarının Temmuz 1906 devriminden sonra kurdukları Encümen-i Muallimîn'dir. Bu girişimden hemen sonra, yine İstanbul'da İbadî, Rüşdî ve İptidai okullarının öğretmenleri Muhafaza - i Hukuk - u Mu-

allimin Cemiyeti adına ikinci bir örgüt kurmuşlardır. Bu ikincinin amacı, adından da anlaşılacağı gibi «öğretmenlerin haklarını savunmak» ve belirtildiğine göre, halk arasında «Eğitimin yayılmasını sağlamak»tır. Muhafaza - i Hukuk - u Muallimîn Cemiyeti'nin Başkanlığına Zeki Bey adında bir öğretmen getirilmiştir. Daha sonra bu iki örgütün birleşip, Cemiyet-i Muallimîn adını aldığını, başkanlığına gene Zeki Bey'in geldiğini görüyoruz. Cemiyet-i Muallimin, örgüt görüşlerini kitlelere yaymak, özellikle ilkökul öğretmenlerinin haklarını korumak için onbeş günlük Mir'at-i Maarif adında bir dergi de çıkarmaktaydı. Bu dönem içindeki öğretmen kuruluşları özellikle Cemiyet-i Muallimîn, «Okulların disiplin içinde idaresi», «Pedagoji sisteminin değiştirilmesi», «eğitimin ekonomik yönüyle ilgili sorunlar» gibi bir dizi sorunun çözümünü dile getirmeye çalışıyordu.

Örgüt Genel Başkanı Zeki Bey'in, devrin Maarif Nazırı Vekili olan Abdurrahman Şeref Bey'e gönderdiği bir mektubun ilginç olan bir bölümünde «aynı öğretim düzeyinde'ki öğretmenler arasındaki ücret farkının giderilmesi, ilköğretimin geniş bir biçimde yayılması, okulların Fransa örneğinde olduğu gibi paralı hale getirilmesi», (fakir talebelerle, öğretmen okulu öğrencileri dışındakiler) isteniyordu. Yine bu mektupta Zeki Bey, örgütlerinin Avrupa'daki bilimsel kuruluşlarla ilişkiye geçip «Osmanlılar, Batı Medeniyetine girmeye kabiliyetli değildir» şeklindeki kanıyı değiştirebileceklerini belirtiyordu.

İlk öğretmen örgütü Encümen-i Muallimin yöneticileri «Maarif Nezaretî görevlilerinden olduğu için, buna bir tepki olarak Cemiyet-i Muallimin örgütlenmiştir. Geniş öğretmen kitlesi Cemiyet-i Muallimin çatısı altında toplanınca Encümen-i Muallimin yöneticileri de, öğretmenlerin parçalanmaması için Cemiyet-i Muallimin'e katılmayı uygun görmüşlerdir.

1909 yılında, hareket ordusunun İstanbul'a gelmesinden sonra Zeki Bey'in tutuklandığını, ardından Cemiyet-i Muallimîn'in dağıldığını görüyoruz. Zeki Bey'in hangi nedenle tutuklandığı konusunda, kesin bir belgeye şimdiye değin rastlanamamıştır. Yine bu dönemde kurulan Neşri-i Maarif ve Teavün-ü Muallimîn Cemiyeti (eğitim yayma ve öğretmenler yardımlaşma derneği) ise, kitle güvenini ve desteğini kazanamadığı için yaşayamaz, kapanır.

1911 Yılında Edirne'de kurulan Matfel'i Muallimîn (Öğretmenler Lokali) ise, öğretmen sorunlarıyla ilgilenmeyen ilginç bir öğretmen örgütüdür.

Yine bu yıllarda eğitim emekçilerinin durumlarını ve görevlerini sınıfsal açıdan ele alıp değerlendiren, 1910-1914 yılları arasında Anado-

lu'daki öğretmenleri örgütleyip, biraraya getirmeye çalışan Ethem Nejat'ı Türkiye eğitim emekçileri asla unutmayacaklardır. Bilindiği gibi Ethem Nejat, Mustafa Suphi'nin yakın çalışma arkadaşıdır ve birlikte ege-men sınıflar tarafından katledilmişlerdir.

Ethem Nejat'ın o dönemde yazdığı etkili yazılarından birini taşıdığı önemden ötürü aynen almakta yarar vardır:

«ÖĞRETMEN OKULLU GENÇLERE»

Anadolu'da, Rumeli'de on yıldan fazla sizin aranızda, sizin terkedilmiş ve herşeyden yoksun çevrenizde dertlerinize ortak olarak yaşadım. Parlak üniformalı ve şık giyimli lise öğrencisi size horlayarak bakarken, ben sizlerde çok yüksek, çok onurlu ruhlar okudum. Biliyordum ki, siz hep proletaryanın çocukları idiniz. Ekmek parasını güç çıkaran, sizin karnınızı ve dimağınızı doyuramayan işçilerin çocukları idiniz. Sizin zekânız, dirayetiniz, yeterliğiniz bile olsa, sizi soylular okulları, almazdı, alamazdı.

Siz öğretmen okuluna, ancak yaşayacak, bir ak ekmek bulmak ve pek gelişemeyen gereksinme fikrinizi doyurmak için gelirdiniz. Eğitim Bakanlığı size üvey evlat nazarıyla bakardı. Çünkü siz kimsesizdiniz, işçi çocuklarıydınız. Yemek içmek ve yatacak bir bucak bulmak için geldiniz, öğretmen okulunda kazandığınız sanat, bilgi ve kültür sizin kişiliğinizi onlar indinde değiştiremezdi. Çünkü siz yine proleterdiniz, yine burjuva hademesiydinizl.

Siz süslü ve zarif giyinemiyor, şık kırıvat bağlayamıyor, burjuvalara özgü hareketler yapamıyordunuz. Onun için siz aşağılanmaya, horlanmaya layık işçi ve köylü takımı insanlardandınız. Burjuva hükümetleri sizden öç almak için sizi köylüler içinde çalışmaya mahkûm ediyordu. Ne güzel mantık! Bu atama onların o sarayların saltanatların Eğitim Bakanı indinde bir mohkûmiyet, bir aşağılamaktı. Siz öğretmen okulu öğrencileri, kendi öz sınıfınız, ezilen, soyguna uğruyan ve cahil bırakılan biçare halkın arasına girdiğiniz zaman köylüyü, köy çocuğunu, işçi yavrusunu kurtarmaya çalışıyordunuz. Sevine sevine çalışıyordunuz; onların 'bir mahkûmiyet saydığı durumu siz şeref-onur kabul ediyordunuz.

Burjuva Eğitim Bakanlığı, zengin çocuklarına özgü okulların öğretmenlerini takdirle alkışlayıp ödüllendirirken, siz ömürlerinizi bir lokmaya yetmeyen maaşınızla köylerin, kasabaların ıssız sokaklarında, harap ve yıkık evlerinde sefil bir hayat geçiriyor yuva kuramıyordunuz. Kursa-

niz bile bu aile yoksulluk ve yoksunluk içinde sürükleniyordu. Siz biliyordunuz ve yaşayarak öğreniyordunuz ki, aile sizin değil, aile zenginlerin, burjuvaların, esnafın, saraylılarındır. Sizin için aile kavramı bir yokluktu.

Değerli sözlerle burjuva edebiyatının yazdığı, övdüğü mutlu aile; yokluktan sürünmekten hiçten başka birşey değildi. Öğretmen okullu genç! Sen kendin çok iyi biliyorsun ki sen proleter çocuğusun. Baban nasıl kolunun gücüyle çalışıyorsa sende günde 15 saat kafanı yorarak, beynini ve öğretmenlerin çektiği azabı, açlığı çekmeğe, okulun ve öğrencilerle yarın bugünkü biçimiyle hükümetin horladığı ilkokul öğretmeni olacaksın. Ve öğretmenlerin çektiği azabı, açlığı çekmeğe okulun ve öğrencilerle devletlilerin okulu yanında horlanmaya mahkûm olacaksın.

O halde ey genç! Ey yarının öğretmeni, şimdiden çıkarını bil! Sen gündelikle çalışan işçiden başka birşey değilsin! Koluyla çalışan, yaşama gücünü bir lokma yiyeceğe harcayan bu haksız ve hain toplum içinde bilimden, teknikten payını alamayan biçare gençlerle birarada, bir ortamda, bir huzursuzluk içinde olduğunu kavra, onlarla elele ver. «Günlük rızkını sağlayarak» yaşayan sınıfın gençleri, çocuklarıyla birlikte çalış, yarının devrim hazırlıklarına giriş. Bu devrim tufanının başlangıcından önce öğretmen okullarını bitirip hayata atılan meslekdaşların, görmüyor musunki eziliyor. Eziliyor da öz iktisadi haklarını savunma güç ve kararlılığını gösteremiyorlar. Onlar gençliklerinde eğer bütün ezilen, çalıştırılan, soyulan halkın gençleri ile birlik olup iktisadi ve siyasi hakları savunan sendikalar, işçi dernek ve birlikleri oluşturma yolunu öğrenmiş olsalardı, bugün mesleğiniz esaretten kurtulmuş olurdu.

Silkininiz, yarınki savunma kurultayını siz bugün gençlik birlikleri içinde diğer işçi gençleriyle birlikte kuracaksınız. Silkininiz; bütün yeni bir hayata ve başarılı bir devrime ait bağlılık, içten ve pek ileri temeli gençlik örgütleriniz, gençlik birlikleriniz, gençlik heyecanlarınız hazırlayacaktır. Proleter genç! Bil ki sana güç verecek, seni egemenlerin kuru bir aracı olmaktan kurtaracak yalnız sosyalizmdir. Sen çalış, gücünü öyle koy, öyle ortam oluştur ki —Karl Marks ve Engels—in bugünkü toplumun belki anlamayı başaramadığı en ince yazılarını uygulamaya ortam ve olanak sağla. İstikbal sensin proleter genç! Sen sosyalizm etrafında ne kadar çalışırsan, biz istikbalden o kadar güvenli olacağız.

Öğretmen okullu yoldaş!
Devrim için gençliğin savaşı var.
Arş iş başına!

BU GÜNKÜ İLKOKULLARIMIZ

Hükümet ilkokulların yönetimini başından atmak istiyor. Burjuva gO* zeteleri de birtakım şekiller göstererek bu hareketi uygun buluyorlar. «Vakit» gazetesi, okulları halk derneklerine vererek yönetilmeleri gerekliliğini ortaya sürüyor. Birçok esnaf ve resmî kurumlarda, ilkokul öğrencilerinden ücret almayı düşünüyorlar. Ortada halkın hakkına müthiş bir saldırı varken herkes susuyor.

Toplumun bugünkü yönetim biçimine göre yalnız ilkokullar proletaryanın okullarıdır. Toplumun diğer orta ve yüksekokullarından proletaryanın yararlanması pek az olanak içindedir. Ortaokula girmek için elindeki «az olanak» da son günlerde halka yeni bir zarar daha doğurmak üzere kaldırılmış ve dar bir alanda sınırlandırılmıştır.

Proletarya; ülkede en çok çalışan, bütün üretimde en çok emeği geçen ve ülkenin genel imar ve refahında yalnız kendisinin emek ürünlerinden yararlanılmakta bulunan sınıflardır. Şehirlerin tebdemesi, eşrafın huzur ve refahı, bilim ve tekniğin burjuvaziye bugünkü biçimde yarar sağlanması, ancak çalışkan ve cömert ve hoşgörülü proletaryanın, zavallı işçi ve köylünün emeği ve çalışması sayesinde mümkün oluyor.

Büyük çiftlik sahibi anbarına binlerce kile tahıl yığıp biriktiriyorsa, zengin fabrika ve değirmen sahibi ürünlerinin her yıl işlenmesini şaşılacak bir biçimde genişletiyorsa, zengin tacir doğuya batıya el uzatacak kadar güçlü olmuşsa, irad ve gelir sahibi yorulmadan ve kımıldamadan her yıl yaşamasına yeni bir mutluluk katabiliyorsa, kesin olarak bunlara proletaryanın yorulmak bilmez, durmaz dinlenmez çalışması sayesinde kavuşuyor.

Zengin çiftçi, güçlü fabrikatör, rağbetli tacir, rahat gelir sahibi, daha doğrusu ülkenin bütün insanları bilmeli ki kapitali yaratan proletaryadır. Fikir ve kol işçisinin ve Anadolu çiftçisinin bir günlük çalışmasından yarım günlük emeği ülkenin zenginleri hesabına ve çıkarına el konulmaktadır. Proletarya bir yandan zenginlere kölelik ederek onlara sonsuz umut ve debdebeli yaşayış kazandırmakta, öte yandan canı ve malı ile ülkede en büyük vergiyi vermekte iken, onun en gereksindiği eğitim, ondan bin türlü kayıtlar ve burjuva düzenleriyle esirgeniyor.

Eğitim ve öğretimin gelişmesinde ve burjuvaya özgü okulların bugünkü sayısına yükselmesinde payın % 95'i proletaryaya düşmektedir. Pro-

letarya sermayeciye gaspettirdiği çalışma ve emek ürününü ve verdiği vergilerle burjuvaziye özgü okullar aıyorken, acımasız burjuva onun gidebildiği ilkokulları sınırlandırıyor. Bu olaylar karşısında denebilir ki burjuva eğitimin yükselmesi proletaryanın sesini çıkarmaması içindir.

İşte bugünkü eğitim, ğretim politikası proletaryanın büyük ve sonsuz haklarını başka ellere geçen ürünlerini ve mallarını çiğneyerek böyle yapıyor :

- 1 — İlkokul ğretmenleri terhis ediyor.
- 2 — ğretmen isteyen köylere ğretmen yoktur diyor.
- 3 — ğretmenlerin meslekle ilgisini kesiyor.
- 4 — Proletaryanın yaşadığı kesimdeki ilkokullarla, köy okullarına ğretmen, v s. gibi konularda en az önem veriyor.
- 5 — Anaokullarını ve ilkokulları yapıyor, veya kapamaktan başka bir şey olmayan birleştirme uyguluyor.
- 6 — İleri dereceye gelen ilkokulları geri alıyor ve daha sıradan derecelere indiriyor.
- 7 — İlkokul ğretmeninin aylığını düzgün vermiyor.
- 8 — Yemek, içmek ve giyinmek gereksinmesi bütün insanlarda eşit olduğu halde kadın ve erkek ilkokul öğretmenine, kimsenin yaşamasına olanak bulunmayan biraz aylık veriyor.
- 9 — O, küçük ve hizmeti de küçük olduğundan onu istediği zaman kolayca istediği yana fırlatıyor.

Burjuva gazeteleri ilkokulun durumuna acıdıklarını yazıyorlar. Bunların hepsi yol göstermeyen istemlerdir. Fakat řu bilinmeli ki proletarya acıma istemez, hakkını ister. Vakıť gazetesinin öğütlediği halk derneği tümüyle bir irticadır. Bir zamanlar devlet ilkokulları böyle yönetilirdi. Ekonomik kurumların devlet tarafından yönetilmesi lehinde uzun uzadıya pek yeni ilkeleri savunan Vakıť'ın eğitim sorununda bu ilkenin aleyhine hareket etmesi neden gerekiyor?

İlkokullardan ücret almak halk çocuklarının okula devamlarını kısıtlamak veya yoketmek demektir. İlkokul öğretiminin zorunlu oluşu konusundaki ilköğretim yasasına muhalefet demektir; parasız öğretim ancak zorunlu olabilir. Okulları yönetemeyenler çok garip ki ellerindeki yasanın varlığını unutuyorlar. Şimdiye dek ülkemizde ilköğretim yasasının değiştirilmiş 15. maddesi kadar proletaryanın haklarını koruyan bir yasa yapılmamıştır. Yasa, ilkokul yönetimlerinin bütün halktan gelir ve servetleri oranında toplanacak vergi ile sağlanmasını yükümlüyor. Elde böyle sosyalizmini şiddetle alkışlayacağı ve bazı illerimizdeki ilerleyici vergi biçiminde Yasa metnindeki açıklığa dayanılarak uygulanan değerli ve kapsamlı bir yasa dururken okulları kapamak; sermaye sahiplerine, eşrafa, tüccarlara, özetle müslüman ve hristiyan adı altında toplanan burjuvaya acımak tümüyle mantıksızlık olur. Şüphesiz ki bu yasa ilköğretim ve il idare meclislerine girerek, bu konuda oy ve bilgi sahibi olan burjuvaların işine gelmiyor ve onun için uygulanamıyor.

Ülkenin genel ilerlemesinden en çok yararlanan sermayecilerdir. İşçi ve çiftçi ve genellikle yoksul sınıflar öğrenim gördükçe, ülkede genel düzey yükseldikçe ve eğitim öğretim yayıldıkça ülkenin üretimi çoğalacak ve toplumun bugünkü yönetim yöntemine göre bundan biricik yararlancak olanlar sermaye sahipleri olacaktır. Bir sermaye sahibinin ne kendinin ve ne de yakınlarının okula gidecek evlâdı olmasa da bu vergiyi —kendini çıkarları nedeniyle— vermeye zorunlu olması gerekir. Burjuvanın bu vergiyi bir (görev vergisi) diye vermek için kalbi titirse son zenginlik yıllarının onun maneviyatına ağırlık ve utanç vermesi gereken bir (vicdan vergisi) olarak düşünülebilir.

Zenginlere acıma yüzünden yoksulların kültürüne indirilen acı darbeler ilköğretim yasasının 15. değiştirilmiş maddesine tümüyle aykırıdır. Proleter ilkokullarını açtırmak, sayılarını çoğaltmak ve öğretmenlerine aylık verdirmek için merhamete değil, yasaya ve yasanın emrettiği vergiye başvurulmalıdır.

Yalnız korkulur ki halkı savunma ve korumadan hoşlanmayarı günün eğitim politikası yarın ilköğretim yasasının bu güzel maddesini değiştirmesin.»

— MUALLİMLER CEMİYETİ :

1914 Yılında ise amaçlarını; «öğretmenlerin tanışmaları, bilimsel - toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak, halkın yaşam düzeyini yükseltme» biçim-

nünde saptayan Muallimler Cemiyeti 'kuruldu. Örgütün Merkezi İstanbul'-da idi. Örgüt, 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine, 22 Mayıs 1919'da İstanbul Sultanahmet Meydanında, tarihimizin ilk anti - emperyalist mitingini düzenledi. Bu anti - emperyalist yığın eylemine binlerce kişi 'katıldı. Muallimler Cemiyeti, ayrıca savaş yıllarında Anadolu'ya silâh ve malzeme kaçırılmasında öğretmenleri örgütleyerek anti - emperyalist cephelerin oluşturulmasına da katkıda bulundu. Örgütün pek çok üyesi, Kurtuluş Savaşında hayatını kaybetmiştir.

Muallimler Cemiyeti'nin iki ünlü kişisi Mustafa Necati ve Cevat Dursunoğlu'dur. Mustafa Necati, cumhuriyet döneminde Milli Eğitim Bakanlığına kadar yükselmiştir. Ege'de, emperyalizmin maşalarına ilk kurşunu sıkanlardandır. Redd-i İlhak Cemiyeti kuruluşunda ve savaş sırasında dağlardaki çetelerin örgütlenmesinde önemli görevler üstlenmiştir. Yine Muallimler Cemiyeti üyesi Cevat Dursunoğlu, İstanbul'un işgal edildiği yıllarda memleketi olan Erzurum'a kaçıp, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucuları arasında bulunmuştur.

— İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN GREVİ

1920'de savaş yıllarında ilkokul öğretmenlerinin kendiliğinden gelme, yönlendiricisi bulunmayan bir grev yaptıklarını görüyoruz. Bu eylem, hemen hemen tüm yurdu kaplamıştır. Grevin nedeni, ilkokul öğretmenlerinin aylıklarını alamamasıdır. Bu grev, II. Abdülhamit döneminde sekiz ay aylıklarını alamayan öğretmenlerin ilk grev eyleminden sonra, yine kendiliğinden gelen ikinci büyük öğretmen direnişidir.

Öğretmen grevlerinin yayıldığı günlerde, grev yapan öğretmenleri Muallimler Cemiyeti desteklememiş, öğretmenlerin grevlerle ilgilerinin olmadığını gazetelere ilânlar vermiştir. Bunun üzerine, direnişte kendilerini desteklemeyen Muallimler Cemiyeti üyelerinin büyük bir bölümü, örgütlerinden istifa etmişlerdir. Bir tepki olarak da, Mekatib-i İptadaiye Muallimler Cemiyeti'ni (İlkokul Öğretmenleri Derneğini) kurmuşlardır. Böylece kitesinin grev eylemine sahip çıkmayan Muallimler Cemiyeti zayıflamış ve sonunda parçalanmıştır.

1920 yıllarında kendiliğinden gelişen bu grev eylemi, tüm öğretmenlere tutarlı merkezî bir örgüt etrafında birleşme ve bütünleşme zorunluluğunu da dayatmıştır.

Buraya kadar yaptığımız inceleme, Encümen-i Muallimin, Muhafaza-i Hukuk-u Muallimin, Cemiyet-i Muallimin gibi öğretmen örgütlerinin sınırlı da olsa, sadece öğretmen sorunlarıyla ilgilendiklerini belirlemiştir. Kurulu düzenin sömürü ve baskısına karşın tepkiler ise sözkonusu değildir. Ancak, Muallimler Cemiyeti ile, öğretmen örgütçülüğü anti - emperyalist ve bağımsızlıkçı bir öze de kavuşmuştur.

— TÜRKİYE MUALLİMLER VE MUALLİMLER CEMİYETİ BİRLİĞİ :

Türkiye Muallimler ve Muallimler Cemiyeti Birliği, Türkiye eğitim emekçilerinin ilk merkezî meslek örgütüdür. Bu merkezi örgüt, Kurtuluş Savaşı yıllarında yurdun dört bir yanında yerel olarak ortaya çıkan öğretmen derneklerini merkezi bir çatı altında tavır ve eylem birliğine sokmak için kurulmuştur. Kuruluş tarihi, 7 Mayıs 1921'dir.

9 Mayıs 1921 tarihli Hakimiyet-i Milliye (Ulus) gazetesinde yayınlanan birlik tüzüğünde amaçlar şöyle belirlenmiştir: «Mualimlik mesleğini korumak, muallim ve muallimelerin içtimai vaziyetini düzeltmek, bu gayesine iktisadî ve ilmi vasıtalarla ulaşmak». Örgütün ilk yönetim kurulunun en önemli özelliği bir bayanın ilk defa (Ankara Kız Öğretmen Okulu, Leman Hanım) yönetim organlarında yer almasıdır. Örgütün ilk Genel Başkanı Bursa Milletvekili Muhittin Baha (Pars), üyeler ise; İzmir Milletvekili Ma'hmut Esat (Bozkurt), Kütahya Milletvekili Cevdet, İktisat Müdürü Vehbi, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Kalem Müdürü Vasıf (Çınar), Öğretmen Sadri Ethem, Öğretmen Leman Hanım'dır.

Birlik Yönetim Kurulu ilk kez bir bildiriyle tüm öğretmenleri «Kurtuluş Savaşına» katılmaya çağırmıştır. O yıllarda tüm gerici ve işbirlikçi çevrelerin tepkisiyle karşılaşan bu bildiri, 26 Haziran 1922 tarihli Hakimiyet-i Milliye (Ulus) gazetesinde de yayınlanmıştır:

«KARDAŞLAR!

Cihan Harbi'nin dört yıl süren kanlı ve yangınlı dünya vuruşmasından pek derin sosyal ve ekonomik yaralarla çıkan Türkiye'miz; Mondros savaş bırakışması yazısının, daha mürekkebi kurumadan, imza edenlere© yırtıldığını gördü. Bu anlaşmanın bozulmasını Sevr Antlaşması izledi. Bütün bir Batı Türklüğünü kendisini son yüzyıl uluslararası hukuk tarihinde örneği görülmemiş bir korkunç olay karşısında buldu. Artık memleketimize hayat ve bağımsızlık tanınmıyordu. Tarihi ve bütün Türk tarihini gözlerinin önünde gören Türkiye'miz, ondan, insanlığın onuru için bir leke olan bu korkunç haksızlığa karşı kutsal başkaldırma ve ayaklanma ilha-

mı aldı. Hiç'kimserinin ummadığı bir günde insanüstü bir güçle harekete gelen Batı Türklüğü, bugün eski ve yeni hukuk kurallarının, göksel kitapların bütün uluslara, toplumlara tanıdığı çok değerli bir hakkı, özgürlük ve bağımsızlık hakkını dünya karşısında tek başına savunmak için, cihan tarihinin bütün devirlerine sesini duyuran silâhına sarıldı.

O gün bugündür üç yıl oldu: Türkiye'liler bugün, davanın kazanılması yolunda kanlarını güle güle akıtıyorlar, hergün biraz daha amaçlarına doğru yürüyorlar. Bugün memleketimiz bütün tarih boyunca karşılaşmadığı büyük bir tehlike, ölüm-kalım kavgası önünde bulunuyor. Fakat Batı Türklüğü, belki tarihin bütün devirlerinde izlediği büyük dava ve ülkünün bugünkü kadar yüksek ve soylu olanını savunmadı. Türkiye halkı, özgürlük ve bağımsızlığını, efendiliğini istiyor; bütün uluslar için de aynı hakkın, efendiliğinin tanınmasını diliyor.

Tarihin büyük ve hergün biraz daha gelişen çağlarını zafer canlarıyla süsleyerek gücü ile açan Türk, bugünkü büyük davaya bütün bu ezilenler dünyasına özgürlük ve bağımsızlık çağını açmaya doğru gidiyor. Türk dünyasının büyük hareketleri, mutlaka evrensel etkiler yapan sonuçlar vermiştir. Bugünün tutsak ulusları da, yarının adına, «tutsaklar dünyasının kurtuluş günleri» diyeceklerdir. Belki Türk tarihine, tutsak insanların sevinç gözyaşları akıtırken, nazik elleriyle çelenkler bırakacağı yeni bir bölüm yazacak ve buna bütün ulusların bağımsızlık ve özgürlük çağı deneyecektir. Dünya buraya doğru yürüyor ve Türk tarihinin bütün evrelerinde olduğu gibi, bugün de arkasında yürüyen ezilmiş insan topluluklarının önünde özgürlük ve bağımsızlığa doğru büyük bir kesin karar, büyük bir inançla gidiyor. Tarih, Türk ulusunu hergün bu durumda seyretti. Bugün de aynı çehreyi, ülkülerin en büyüğünün, bağımsızlık ve özgürlük ülküsünün peşinde yürürken görüyor. Cihan savaşından kendine özgü kahramanlıklar yaratarak, daima eğilmeyen bir alınla çıkan Batı Türklüğü, kendisini, savaş bırakması öncesinde her bucağında buram buram kıvılcımlı dumanlar saçan bir yangın yıkıntısı içinde buldu. Burada emperyalistler eliyle, Türklüğün varlığı yanıyordu. Burası Türklüğün anavatanıydı, her yanından masumların çığlıkları yükselen bu kara bahtlı ülke, bu özgür insanlar tapınağı, bir anda herşeyi, her acıyı unuttu. Elini yaralı bağrına bastı. Yaşlı gözlerini sildi, silkindi ve ayağa kalktı. Geçmiş yüzyıllara baktı, orada tarihin her köşesinden küme küme yükselen ata seslerini dinledi. Zulme, alay edencesine güldü. Özgürlük ve bağımsızlık için yürüdü, yürüyor; büyük, çok parlak bir geleceğe karşı önüne çıkan her zulüm engelini yıkarak ilerliyor. Bütün bu Türk dünyasının ölüm-kalım sorunu önünde, bütün bir Türk tarihinin dönüm günlerine Batı Türklüğünün kültür ve bilim kafasının rolü ne olacaktır? Haksızlıkların en büyüğüne karşı

aziz Türkiye'mizin 'kurtuluş davasında ona 20. yy. ilkesini, hayatın savaş anlamını anlatan bir varlık, sessiz durabilir mi? Hayır!

Türkiye öğretmenleri, memlekete karşı yapacakları görevin canlı ve kımıldatıcı hareketin en büyük günlerinde bulunuyorlar. Almanya, Rusya, Bulgaristan gibi 'büyük ve ufak ulusların yenileşme, bağımsızlık ve özgürlük savaşları kalıcı ürünler verdi. Napolyon orduları Almanya'ya girdikleri zamanlarda Fichte'nin güçlü söylemleri bir üniversite, bir kültür hareketi yarattı. Bu fikir hareketi önünde dirileri Almanya'ya, fikir Almanya'sına Napolyon orduları kısa bir süre sonra silahlarını teslim ettiler. Fikir gücünün karşısında kaleler, kılıçlar, silâhlar kırıldı. Düşman bayrakları, haşmetli taçlar düştü ve teslim oldular. O gün, büyük Almanya özgür ve bağımsız olarak doğdu.

.Rusya'da uzun ve sürekli devrimleri, kültür ve fikir gücü, bunun soylu ve özveri örneği olan öğretmenler ve aydınlar yaptılar. Milyonlarca insanlardan, birleşik ordularıyla çarlar zayıf ve güçsüz kaldılar. Kültür ordusu çarların başlarından taçları halikın başına geçirdi.

Bulgarlar bugünkü varlıklarını daşkallarma (öğretmenlerine) borçludurlar.

Değerli Meslektaşlar!

Bugün Türkiye'mizin durumu, Almanya'nın çiğnendiği günlerdeki halinin eşidir. Cermen illerini bilim ve silâh kurtardı. Silâh, eğer bilim ve zekâ ile güç bulmaz, bunlardan yön almazsa, tarih gösteriyor ki kırılmağa mahkûmdur/Ancak bu iki güçtür ki, Almanya'ya, Goethe'lerin, Schiller'in, Kari Marks'larm, Bebel'lerin, Hegel'lerin, Fichte'lerin ve daha birçok filozofların, yazarların, düşünürlerin dillerinden düşürmedikleri uygarlığı, özgürlüğü ve bağımsızlığı sağladı. Bilim hareketinin başında öğretmen topluluğu en onurlu görevi yaptı. Alman Birliği, bu emeğin ürünü oldu. Zorbalık örneği Çarların dize geldiği Rus devrimlerinin başında yine öğretmenler yürüyordu. Tolstoy, Gorki, Kropotkin, Puşkin gibi büyük adamların ruhunu, batı bilim ve kültürlerini Ruslara bunlar öğretti.

Bulgar yenilikçiliğini, bağımsızlığını, özgürlük hayatını yayanların en önünde yine her zaman öğretmen topluluğu bulunuyordu.

Şu ya da bu devrimi yeğ sayacak değiliz. Ancak her memleketin yaşama yeteneklerine göre oluşturulan ve bilimsel açılardan çeşitli değerler gösteren bütün bu devrimlerde en önemli etkenlerin, en büyük eğitimcilerin öğretmenler olduğunu belirtmek ve ansıtmak istiyoruz.

Türkiye'miz, bugün yirminci yüzyılın anlamına uygun bir iç bağımsızlık, bir devrim savaşı içindedir. Ve bu, yaşamak isteyen biz Türklerin durumları bakımından zorunludur. Türk ulusu ve bütün Türkiye'liler, herkesin teslim olduğu bir günde, insan gücünün üstünde bir yetenek, bir özverilikle bütün zorbalık dünyasına karşı yaşama haklarını savunmak için baştan başa ayaklandılar. Tarihi tanık tutarak, özgürlük ve bağımsızlık yolunda can veriyorlar. Önümüzde, bu uğurda çarpışmış ve kazanmış uluslar var. Türk öğretmenlerinin onları anarak yürüyecekleri gün geldi çattı;. Türk tarihi, öğretmenlerinden harekete geçmelerini bekliyor. Öğretmen topluluğunun harekete geçtiği gündür ki, Türkiye yirminci yüzyıla lâyük olma hakkını elde edecek, ulusal devrim ve bağımsızlık savaşı bir kere daha güç bulacak ve ölmezleşecektir. Uzun zamanlar geniş, sürekli bir çalışma ile işlemek zorunda kalacağımız bu devrimlerin en önemli temeli, Türkiye'mizin yirminci yüzyılın yaşama anlamına uygun bir yenileşme olacaktır. Çağdaş bir toplum olarak yaşamak isteyen devrimci Türkiye yaşamasını sürdürmek için gereksinme duyduğu çağdaşlığa ve devrimciliğe ters düşen, ölmeğe mahkûm bütün yanlış ve boş inançları devirecek ve bunun yerine Doğunun ve batının uluorta, kokuşmuş alışkanlıklarını değil, ulusal kültürüne uyan yeni kurumlarını kuracaktır. Bu yenilik; verimini memlekete yaymak, zekâ ve anlayışa dayalı bir varlık gösterebilmek için öğretmenlerin koruyuculuğu altında barınacaktır. Bu vesile ile, Türkiye'mizin en korkunç bir istibdadın pençesinde oyuncak olduğu günlerde, yenilik yolunda, devrim tarihimizde, pek onurlu ve çok yüksek bir yeri olan Tıbbiye, ve Harbiye okullarımız gibi ulusal kurumlarımızı saygı ile anarız. Bütün bir tarihte, belki her gün, hazin ve kara bahtı ağlayan Türk halkı, şimdi büyük bir kesin, karar ve inançla düşmanlarıyla çarpışırken, bilincinin geliştirilmesini devrimin güçlendirilmesini, öğretmenlerinden bekliyor. Öğretmenler, harekete geldiği gün, bilinç yaşayacak, devrim kendisini başarı yolunda sağlamlaştıracaktır.

Gazi Paşamız, 1922 yılında Millet Meclisinin yıldönümü gününde söylediği nutkunda : «Türkiye'nin efendisi köylüdür» demişti. Bu sesleniş, memleketin devrim saatini çaldı. Bu devrimin yaşamasıyla, gelişip, örgütlenmesiyle ki, Türkiye dış düşmanlarını yenecek, içte 20. yüzyılın anlamına uygun yeni bir hayat kuracaktır. Yeni doğmaya başlayan bu hayat, öğretmenlerin elinde büyüyecek, şimdi yabancı elleriyle bir yıkıntı, bir yıkıklık haline dönen, fakat bizce büyük tarihin açıldığı ve yaşadığı aziz ve kutsal bir yıkıntı olan bu güzel ve her zamandan büyük Türkiye'mizin üstüne mutluluk saçan kanatlarını gerecektir. Bu kanatlar altında Türkiye, dünyanın yüzyıllarca dinlediği mehterhanesinde önünde beş bin yıllık bir tarihi anlatan ulutuğların süzüle süzüle sallandığı mehterhanesinde, ya-

rın başka bir anlamda halkın efendiliği türküsünü çağırarak inceleyecektir.

Onursal Başkanlığında Mustafa Kemal Paşa Hazretleri bulunan öğretmenler Büyük Kongresi toplanıncaya kadar Ankara'da 'bu maksatla kurulmuş ve seçilmiş olan Geçici Birlik Yönetim Kurulu, bütün Türkiye öğretmenlerini birliğe ve örgütlenmeye, ulusal savaşı destekleme yolunda harekete ve vatanın bu büyük kurtuluş günlerinde düşünsel ve bilinçli harekete çağırıyor. Türkiye devrimi, öğretmenlerin mesleksel örgütlenme ve dayanışmalarıyla kazanılacaktır. İleri...

Değerli Meslektaşlar!

Kültür kürsüleriniz önünde yetişen Türk ulusu özgür olmak istiyor. Efendi olarak doğan bu ulus, bu halk, efendi olarak yaşamak ve öyle ölmek istiyor. Bütün dünya halkını da efendi görmek istiyor.

Değerli Kardeşler!

Geçen Cihan Harbi'nde Türkiye'miz için ölen ve sevine sevine hayatlarını feda eden şehit meslektaşlarımızı şu anda saygı ile anarken, hepimizi kurtuluş davamızın bilimsel savunmasına, yeni belirmeğe başlayan Türkiye devrim ve yenileşme savaşındaki büyük görevimizin başına çağırıyoruz.

Türkiye Muallime ve Muallim
Dernekleri Birliği
Muvakkat İdare Heyeti'nden

Bursa Mebusu : Muhittin Baha,

İzmir Mebusu : Mahmut Esad,

Kütahya Mebusu : Cevdet

İktisat Müderrisi : Vehbi

Maarif Vekaleti Kalem-i Mahsus Md. : Vasıf

Muallim : Sadri,

Muallime : Leman»

Bu bildiri o günlerin ilerici ve demokratları tarafından benimsenip, mektup ve telgraflarla kutlanırken, zamanın ünlü gericilerinden Şükrü Efendi'nin; 1 Temmuz 1922'de İçişleri, Milli Eğitim ve Şer'iyeye Vekillerinin

cevaplanması isteğiyle Meclis Başkanlığına soru önergesi vermesine neden olmuştur. Bu önergeyi ve yarattığı sonuçları tarihi bir belge olmasından ötürü aynen alıyorum :

«Yüksek Başkanlığa,

Hakimiyet-i Milliye gazetesinin 26 Haziran 1922 tarih ve 541 numaralı sayısında Muallim ve Muallimler Derneği Heyet-i İdaresinin bir beyannameyi yayınlanmıştır. Bilimsel olmaktan ziyade siyasî mahiyet taşıyan bu beyanname, Almanya ve Rusya'daki devrimleri tah'kirkâr sözlerle andıktan sonra (asriliğe ve inkılapçılığa muhalif düşen) ölmeye mahkûm bütün eskimiş batıl fikirleri devirerek, yirminci yüzyılın manasına yarışacak bir yükselme ve devrim hareketi meydana getirmek için Türkiye'deki bütün muallim ve muallimleri kıyama (ayaklanma) davet ediyor. İkibuçuk sütunu ihtiva eden ve bir tek kelimesinde olsun islamiyetten bahsetmeyen, aksine İslâm esaslara karşı mezhep ve siyasî görüş kurucularını (Kari Marx) ve saire gibi Almanya'da Rusya'da meydana gelen yirminci yüzyıl devrimlerini (ki sosyalizm ve bolşevizmderi ibarettir.) Takdirle bahseden bu beyanname her tarafta ve hattâ birçok muallim arasında yanlış anlayışlara sebebiyet vermektedir. Bu sebeple :

1 — Bu cemiyetin, Cemiyetler Kanununa göre kurulup-kurulmadığını,

2 T— Hükümetin böyle bir devrime taraftar olup-olmadığını,

3 — Büyük Millet Meclisinin temel yasasına aykırı bulunan bu hareket anında gerek hükümete karşı gelmesi mümkün güvensizlik bakımından, gerek maarifin temel yönünden tayini noktasından, gerekse islâm esasatı noktasından içişleri, maarif ve Şer'îye Vekâletlerinden sual.»

Şimdi zamanın İçişleri Vekâleti Vekili Mehmet Ata'nın verdiği cevabın son bölümünü görelim :

«Muallime ve muallimlerin birarada ve bir cemiyette beraber çalışmaları gerek Maarif Vekaletince ve gerekse Ankara Valiliğince uygun görülmediği gibi, bunun cevazına da kanunda açık hüküm bulunmadığı bildirilir.»

Bu gelişmelerden sonra, Türkiye Muallimler ve Muallimler Cemiyeti Birliği, kendiliğinden dağılmıştır. Mustafa Kemal'in bu ilerici birliğe sa-

hip çıkmaması, o günlerde yeni yeni uç veren «emperyalist batıya» açılma politikasının bir yansıması olsa gerek...

1922 - 1946 dönemi :

Türkiye eğitim emekçileri 1922'den 1946'ya kadar merkezi bir örgütten yoksun kalmışlardır. Ancak, yurdumuzun çeşitli yerlerinde yerel, bağımsız dernekler kurmuşlardır. Bu dernekler de, sadece «Atatürk devrimleri»nin halka anlatılmasında görev almışlardır. Bu tür çalışmaları zamanın yerel öğretmen örgütleri, halkevleri ile birlikte, o günün deyişiyle birer «devrim ocağı» şeklinde sürdürmüştür. 1925'de çıkarılan Takkir-i Sükûn Yasası o yıllarda yükseliş gösteren işçi sınıfımızın eylemlerini ve pek çok demokratik istemleri bastırdığı gibi, öğretmenlerin demokratik plânda merkezi bir örgütün çatısı altında bütünleşmelerine de olanak tanımamıştır.

Bu dönem, başta işçi sınıfımız olmak üzere tüm emekçiler ve de Özellikle, eğitim emekçileri için ağır baskı yıllarıdır. Bu arada devrin, zulüm ve acılarından fazlasıyla etkilenen, işkencelere maruz kalan Türkiye eğitim emekçilerinin üç büyük neferini anmamak mümkün değil. Bunlar, Emin Türk Eliçin, Hasan İzzettin Dinamo, Sabahattin Ali'dir.

Tek parti dönemi öğretmenlerinin örgütlenme uğraşını irdelerken, köy enstitülerini, kurucularını saygı ile anımsamayı bir görev sayıyoruz. Köy enstitülerinin büyük ustası İsmail Hakkı Tonguç; 1936-1946 yıllarının İlköğretim Genel Müdürü, eğitim kurslarının da kurucusudur. Köy enstitüleri deyince İsmail Hakkı Tonguç'tari sonra akla gelen unutulmaz isim ise, «Öğretmen dostu» Hasan Ali Yücel'dir.

Bu incelemede, köy enstitülerini ve onun kurucularını anımsamamızın nedeni, enstitülü öğretmenlerin günümüze kadar gelen eğitim emekçilerinin örgütlü mücadelesine getirdikleri özverili katkılardandır. Öyle ki, enstitülü öğretmenler etkilerini mesleki alanların da dışına taşıyarak, toplumu belli ölçüler içinde iyiden, güzelden, doğrudan yana da etkileyebilmişlerdir.

Egemen sınıf tarafından feodal üretim biçiminin tasfiyesi için düşünülmüş olan köy enstitüleri ve enstitülüler burjuvazinin niyetlerini, öğrenme ve aşama biçimi olarak aşmış, sonuç olarak da egemen sınıf tarafından önce köreltilmiş, sonra da kapatılmıştır. Daha sonraları görülecektir ki, sömürüye baskıya karşı çıkan pek çok ilerici, demokrat, sosyalist eğitim emekçileri, köy enstitülerinin içinden çıkacak ve örgütlü öğretmen mücadelesine önderlik edeceklerdir. Yine bu dönemde büyük

acılarına, kahırlara mahkûm edilen eğitim emekçisi Halil AYTEKİN, onun «Yağmur ve Toprak» adlı dergisini saygı ile anımsamamak elde değil. Bu dergide, o dönemde anti-faşist mücadeleye gönül veren pek çok ünlü imzaya da rastlıyoruz.

Görüldüğü gibi, «burjuva demokrasisi»nin bile rafa kaldırıldığı bu yıllarda, öğretmen örgütçülüğü ölü bir dönem yaşamıştır.

1946 - 1960 Dönemi :

1945'lerde itibaren tüm dünyada anti-faşist güçlerin kazandığı zafer ve onun getirdiği etkiler, ülkemize de yansımıştır. 1946 yılında cemiyetler kanununda yapılan bir değişiklikle, parti, sendika, dernek ve benzeri birliklerin kurulmasına olanak sağlanınca bu demokratik haklar kullanılmaya başlanmıştır. Öğretmen örgütçülüğünün ikinci merkezi birliği olan Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu da bu dönemde kurulmuştur. T.Ö.D.M.F.'nin yirmi yıllık yaşamının birinci on yıllık döneminde, demokrasi mücadelesine katkılar getirdiğini söylemek mümkün değildir. Öyle ki, federasyon sadece siyasi iktidarların uydusu olmakla kalmıyor, ilerici-devrimci öğretmenlere karşı düşmanca tavırlar da alıyordu (Özellikle köy enstitülü öğretmenlere karşı). Federasyonun ilk on yılında bu olumsuz tutumu ve yapısı, öğretmenlerin T.Ö.D.M.F.'ye karşı ilgisizliğini getirmiştir. Bunun en canlı kanıtı, T.Ö.D.M.F.'nin öğretmenlerin ancak onbesbin kadarını örgütleyebilmiş olmasındadır.

T.Ö.D.M.F.'nin yurt ve dünya sorunlarına, eğitim emekçilerinin ekonomik, demokratik istemlerine ilgisiz kalması, köy enstitülü ilerici, devrimci öğretmenlere karşı tavır alması, örgüt genel başkanlarının da devrin, siyasi partilerinden milletvekili olmaktan başka hiçbir iş yapmaması, bir tepki olarak yerel öğretmen örgütlerinin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Köy enstitülerinden mezun olan öğretmenlere sahip çıkan, onları savunanlar tarafından kurulan Ege Bölgesi Öğretmenler Derneği, bu derneklerden ilkidir. Kurucuları arasında Halil Akyavaş, Refet Özkan, Avni Aytan, Hayrettin Karademir gibi ilerici, demokrat öğretmenler yer almıştır. Bu birlik, o yıllarda «Gayret» adlı bir yayın organı da çıkarmıştır. Yine bu yıllarda Göller Bölgesi Öğretmenler Derneği'ni öğretmen örgütçülüğünde etkin bir işlev içinde görüyoruz. Çıkardıkları «Demet» adlı dergi, bir bakıma köy enstitülü öğretmenlerin «Düşünce forumu» görevini üstlenmiştir.

Bu yılların öğretmen demekleri arasında Akdeniz Bölgesi Öğretmenler Derneği, Marmara Bölgesi Öğretmenler Derneği de zamanın ilerici

öğretmen kuruluşlarındandır. Bu dernekler, 1963 yılında Köy Öğretmenleri Dernekleri Federasyonu (K.Ö.D.F.) adlı merkezi bir örgütte birleşmişlerdir. Ancak 27 Mayıs 1960'dan sonra, T.Ö.D.M.F.'nin ilerici, demokrat bir tavra ve yapıya bürünmesiyle etkinliklerini yitirmişler ve dağılmışlardır.

1946 - 1960 döneminde egemen sınıflar toplumun diğer kesimlerine olduğu gibi, özellikle, eğitim emekçilerine ağır baskılar uygulamışlardır. Yüksek Köy Enstitüsü mezunu 33 öğretmenin kışta kıyamette askere alınıp, çavuş çıkarılmaları, içlerinden Mustafa Buğday'ın «komünist olduğu için» katledilmesi bu dönemin baskılarına en canlı örneklerdir. Yine bu dönemde olumlu bir durum da, artık öğretmen hareketinin güçlü bir biçimde toplumsal sorunları yansıtan, kalemlerini bir silah gibi kullanan eğitim emekçilerine sahip olmasındadır. Bunlar, tüm baskılara karşın susturulamayan Mahmut Makal, Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Mehmet Başaran gibi yazar öğretmenlerdir.

Görüldüğü gibi egemen sınıflar, politik, ideolojik ve ekonomik çıkarlarını korumak için eğitime el atmışlar. Öğretmenlerden kendilerine «itaatkâr ve sadık uşaklar, kendi iradelerini uygulayacak insanlar ve sermaye köleleri yetiştirmelerini» istemişlerdir. Bilim taşıyıcılık görevini üstlenen ve üretime dolaylı katkıları olan öğretmenler egemenlerin arzularına değil, emekçi halkın çıkarlarına sahip çıkıp savununca en amansız baskı ve kıyımlara hedef olmuşlardır. Örgütlenme çabaları da sürekli engellenmeye çalışılmıştır.

1960 - 1971 dönemi

Bu dönemdeki örgütlü öğretmen mücadelesine girmeden önce, ülkemizin geçirdiği önemli bir toplumsal değişmeyi, yani 27 Mayıs'ı anımsamakta, 27 Mayıs'ın özel olarak örgütlü öğretmen mücadelesine, genel olarak da tüm emekçilere ve işçi sınıfımıza getirmiş olduğu demokratik kazanımları belirtmekte yarar var.

1961 Anayasa'sının getirdiği temel hak ve özgürlükler, toplumsal oluşumun örgütlü öğretmen mücadelesine yansımaları, yukarıda da belirtildiği gibi olumlu olmuştur. 1946'dan, 1960'lara değin önemli bir demokratik işlev taşımayan TÖDMF'nin bu dönemde giderek olumlu bir yapıya ve tavıra büründüğünü gözlüyoruz. 1960 sonrasında yapılan TÖDMF Kongreleri ve seçilen genel başkanlar şöyle sıralanabilir :

KONGRENİN YILI YAPILDIĞI KENT	SEÇİLEN GENEL BAŞKAN
1961 SİVAS.....	TURHAN FEYZİOĞLU
1962 AYDIN.....	ŞÜKRÜ KOÇ
1963 ANTALYA.....	ŞÜKRÜ KOÇ
1964 ESKİŞEHİR.....	ŞÜKRÜ KOÇ
1965 SAKARYA.....	HAYRETTİN UYSAL
1966 GAZİANTEP.....	HAYRETTİN UYSAL
1967 GİRESUN.....	BAHRİ SAVGI
1968 ANKARA.....	FAKİR BAYKURT

1956'lordon itibaren genç bir profesörün adı bütün ülkeye yayılmıştı. Bu genç Profesör, Federasyon Genel Başkanlığı da yapan, «nabza göre şerbet vermeyin» dediği için kürsüsünden olan Prof. Turhan Feyzioğlu idi. Daha sonraları bu profesör, nabza göre şerbet vermenin ustaları arasında yer alacak, devrimci - demokratik örgütlü öğretmen hareketine düşman güçlerin safına katılacaktır. Turhan Feyzioğlu'ndan sonra, TÖDMF'nin Genel Başkanlığına Şükrü Koç seçildi. Bu iki Genel Başkan zamanında Federasyonun nicelik yönünden iyi bir gelişmeye uğradığı söylenebilir. Ancak, bir zaman sonra köy enstitüsü mezunu öğretmenler, kendilerini «sosyalist muhalefet» diye adlandırarak Şükrü Koç ve çevresine karşı tavrı aldılar.

1965'te TÖS kurulduktan sonra, TÖDMF yöneticileri bir süre TÖDMF'yi feshetmeyerek kendi kariyerist tavrılarını sürdürdüler. 13 Temmuz 1968 yılında yapılan TÖDMF'nin 22. Kongresinde TÖS Merkez Yöneticileri adaylıklarını koyarak seçildiler. Bir yıl sonra da TÖDMF'yi feshederek, öğretmen hareketini çok başlılıktan ve bölünmüşlükten kurtardılar.

Kırıkkale öğretmenlerinin yürüyüşü :

1962 Yılında, Kırıkkaleli öğretmenler Fethi Tevetoğlu'nun Cumhuriyet Senatosunda yaptığı bir konuşmayı, genel ve yerel baskıları protesto etmek amacıyla Ankara'da Kızılay'dan Anıt - Kabir'e kadar kamu personelinin katıldığı ilk yürüyüşü yapmışlardır. Kırıkkale öğretmenlerinin bu yürüyüşü, TÖDMF yöneticilerinin karşı düşüncelerine rağmen, tabandaki muhalefetin bir patlaması biçiminde gelişmişti. Bu yürüyüşle birlikte kamuoyu, öğretmen sorunlarıyla ilgilenmeye başlamış, TÖDMF ise, daha etkin mücadele ve eylemler için zorlanmaya başlanmıştır. Türkiye Öğ-

retmen Hareketi, 1962 Yılı'nın Kırıkkale Öğretmenler Derneği'ni, bu derneğin yöneticilerinden olan Davut Aksu'yu, Dursun Akçam'ı, Refet Özkan'ı İsmet Baran'ı Lütfi Koçyıldırım'ı yukarıda aktardığımız yürekli eylemlerinden ötürü unutmayacak ve her zaman saygıyla anacaktır.

Bu yıllarda TÖDMF'nin başardığı en önemli işler; öğretmenlerin merkezi bir örgütte birleştirilmesi, Büyük Eğitim Mitingi, TÖS'ün kuruluşunun maddi koşullarının hazırlanması biçiminde özetlenebilir. Büyük Eğitim Mitingi'nin örgütlü öğretmen mücadelesindeki öneminden ötürü kısaca üzerinde durmakta yarar vardır. Mitingin gerekçesi, TÖDMF yöneticilerince şöyle belirleniyordu: «1 — Öğretmenlere yapılan saldırıların takbih edilmesi, 2 — Öğretmenlerin geçim durumlarının düzeltilmesi, 3 — Öğretmenin ve öğretmenliğin meslek itibarını yaralayan tutumlarından doğacak kötü sonuçlara ilgililerin dikkatinin çekilmesi» idi. Tarih, 6 Şubat 1963.

20 Şubat 1963 günü yapılan mitinge yirmibin öğretmen katıldı. Ankara Tandoğan Alanında yapılan mitingte gerici tertipler, Atatürk düşmanlığı, eğitimdeki bozukluk, geçim zorlukları, saldırılar dile getirildi. Miting, Kızılay'a kadar yapılan düzenli bir yürüyüşle sonra erdi. Büyük Eğitim Mitingi'nden sonra Millî Eğitim Bakanı Şevket Rahip Hatiboğlu istifa etti. Öğretmenler çok sınırlı da olsa bazı ekonomik kazanımlar elde ettiler. Bunlar, ilkökul öğretmenlerine eğitim ödeneği verilmesi, ders ücretlerinin artırılması, öğretmenlerin özlük haklarının düzene konması olarak özetlenebilir. 1964 Yılında TÖDMF, gericilikle savaş için Atatürkçü derneklere bir çağrıda bulundu. 32 dernek, Ankara'da Kızılay binasında toplanır. Bir kısım dernekler toplantıyı içerden, bir grup da «kahrolsun komünistler» diyerek toplantıyı dışardan sabote etmeye çalışır. İçerdeki bozguncular ve dışardaki saldırganlar zararsız hale getirilir. Bir hafta sonra TÖDMF, 24 demekle bir toplantı daha yapar. Ortak olarak bir bildiri kaleme alınır ve yayınlanır. Öğretmen hareketinde «Kızılay toplantıları» diye anılan çalışmaların önem ve anlamı büyüktür.

T.Ö.D.M.F. KURULTAYLARININ SENDİKALAŞMA İSTEK VE ETKİNLİKLERİ.

15. Kurultay : SAMSUN 1962

Anayasanın 46. maddesi gereğince öğretmenlerin sendikalaşması konusunda gerekli çalışmaların yapılması için TÖDMF İCRA KOMİTESİ ve YÖNETİM KÜRULU'na görev verilmiştir. (16. Kurultay Kitabı Sayfa : 31)

16. Kurultay ANTALYA 1963

İcra Komitesi ve Yönetim Kurulu, Kurultayca Samsunda verilen görevi yapmış ve hazırlanan sendika tüzük taslağını Genel Kurulun tetkikine sunmuştur.

Bir yandan da Devlet Personel Sendikaları Kanununu çıkarılmasına çalışılmıştır. (TÖDMF 16. Kurultay çalışmaları sayfa 60. ve 82)

17. Kurultay : ESKİŞEHİR 1964

İcra Komitesi çalışma raporunda, sendika kanunu çıkarılması için çalışma yapıldığı, tasarıda görülen yetersizlikleri gidermek üzere çabalar harcandığı belirtiliyor. Ve «16. Kurultay kararlarının ışığı altında (Türkiye Öğretmenleri Ulusal Sendikası Tüzüğü) de hazırlanmış bulunmaktadır. Kanun tasarısı, Meclisten çıkıp yürürlüğe girer girmez uygulama alanına konulacak olan tüzüğümüz daha önce derneklerimize gönderilmiştir.» (Kurultay'a sunulan çalışma raporu Sayfa : 15) deniyor.

18. Kurultay : ADAPAZARI 1965

«Demokratik anlamda gerçek bir örgütlenme niteliğini taşıyan sendikalaşma 'konusu ve isteği, aydın ve bilinçli Türk öğretmenin gerçek bir amacı haline gelmiş bulunmaktadır. 16. Kurultaydan beri Federasyonumuz bu konu ile yakından ilgilenmiş, Anayasanın 46. maddesine göre çıkarılacak kanunun, demokratik esaslara göre çıkmasını sağlamak amacıyla büyük çabalar göstermiştir.»

35 ve 36. sayfalarından :

«Bütün aksaklıklara rağmen Anayasa teminatı ve ekonomik dayanışma olanağını getirmekte bulunan Sendikalar Kanununa göre kurulacak (Türkiye Öğretmenler Sendikası) nın meslek ve meslektaş sorunlarının çözümünde büyük yararlar sağlayacağı inancındayız.

Kurulacak sendikanın güçlü 'bir sendika olabilmesi içirt bütün öğretmenlerin tek bir sendika etrafında toplanmalarının zorunlu bulunduğu, bütün derneklerimizin Milli Federasyonla birlikte en kısa zamanda sendika haline gelmesinin mesleğin geleceği ve meslektaşlarımızın sosyal güvenliklerini sağlamanın bir yolu olarak görülmesi inancını tekrarlarız.

Buğün Öğretmenler Sendikası geçen kongrelerde alınan kararlar gereğince fiilen kurulmuş bulunmaktadır.

Geçen yıllarda saptanan kurucular, bölge ve il temsilcileri, Ankara'da bulunan diğer temsilciler, Öğretmenler Sendikasını bütün kanuni işlemlerini yaparak kurmuş bulunuyorlar.

Bu arkadaşlarımız, bu kongrede bulunan temsilcilerin, sizlerin şeref üyesi olarak sendikaya hemen katılmalarını sağlamak için gerekli hazırlıklarını yapmış bulunuyorlar. Üye kayıt fişleri Federasyon bürosundadır.

Sayın temsilcilerin, işlerini yaptıklarını rica ediyoruz.

En kısa zamanda tüm öğretmenlerin bir tek sendika etrafında toplanmaları için, hukuki temellerini de inceleyerek yaptığımız öneriler şunlardır :

a) Bütün derneklerin ve federasyonun en kısa bir zamanda bir tek sendikaya dönüşüm yapmaları gerekmektedir. Bunun için Federasyon tüzüğünde yapılmasını önerdiğimiz ve aşağıda açıklanan şekilde, her derneğin en kısa süre içinde tüzük değişikliği yaparak, sendikaya katılmak için hukuki bir hazırlık yapması ve bütün üyeleriyle sendikalaşması gerekmektedir.

Ancak, bu surette güçlü bir sendika etrafında toplanmak olanağı sağlanacaktır.

b) Bazı kişilerin illerinde çeşitli düşüncelerle, lokal sendikalar kurma gibi bir yol tutmaları karşısında sayın kurultay delegelerinin bu gibilerini uyarmalarını meslek adına rica ediyoruz.

Az sayıda üyesi bulunan sendikalar hiç bir ekonomik güce sahip olmayacağı için üyelerin, yukarıda kısaca saydığımız büyük parayı gerektiren ihtiyaçlarını sağlayamaz ve zorunlu olarak «sarı sendika» olmanın kendini kurtaramaz. Sendikalaşmakta en büyük tehlikenin bu cinsten bölünmeler olduğunu, dünyada ve Türkiye'de yapılan deneyler açık gösterilmiştir.

Baş olmak, sendika yöneticilerine verilecek ücretten faydalanmak veya başka etkilerle güçlü bir sendikaya engel olmak gibi durumlar karşısında, bütün meslektaşların uyanık olmasını, önemle öneririz.

, c) Yanlış bazı hesaplarla bazı derneklerin sendikaya dönüşüm yapmada tereddüt göstereceği ve dernek olarak kalmayı isteyebileceği de belki görülecektir.

Bir tek sendika çatısı altında toplanacak olan yüzbinin aşkın öğretmeni gerek mesleki yönden ve gerekse her kademedeki öğretmenlerimizin kişisel, aile hak ve ihtiyaçlarını güçlü bir şekilde sağlayabileceği düşüncesinin çok kısa bir zamanda gerçekleşeceği heyecanı içindeyiz.»

19. Kurultay : GAZİANTEP 1966

1966 - 1967 döneminde sendika çalışmaları konusunda Federasyon'a şu direktifleri verdi :

1 — En geç 20. Kurultay'a kadar Demeklerin Sendikalaşması yolunda ısrarlı ve fiili çaba harcanacaktır.

2 — Sendika kurulan yerlerdeki derneklerin üyelerinin mahalli Türkiye Öğretmenler Sendikası şubelerine üye olmalarını sağlayacak, sürekli çaba harcanacaktır.

3— TÖDMF'nin yayın organı olan Öğretmenler Gazetesinin 1966-1967 döneminde, şimdiye kadar olandan daha geniş olmak üzere, sendikalaşma hususundaki yayına önem vermesi ve bu maksatla her sayfanın yarısının TÖS'çülerin yönetiminde, sendikacılıkla ilgili konulara ayrılması sağlanacaktır.

4 — 1966-1967 döneminde sendika çalışmaları için TÖDMF'nin bütçesinden yeteri kadar para ayrılacaktır,

5 — Sendika ve Federasyonun aynı hizmeti görmede kuvvet ve zaman sarfına (double emploi) gidilmeyecek, bununla ilgili tedbirler alınacaktır.

6 — TÖS'ün gelişmesinde her iki kuruluşun da, müşterek gönüllü ve görevlendirici ekipler teşkil ederek bölgelere göre plânlı, programlı çalışmalar yapması ve bu çalışmaların sonuçlarını yayın organının her sayısında yayınlayarak yeni kazanılacak sendika şubelerinin gösterilmesi sağlanacaktır.

7.— Yer darlığı nedeniyle Federasyon'a ait iki daireden birisi TÖS'e verilecektir.

8 — 20. Kurultay'ı fesih işlemlerinin tam olarak yapılarak
gidilmesi için de Yürütme Kurulu görevlidir.

TÖDMF'nin 19. Kurultayının «direktif mahiyetindeki» bu kararlarının uygulama yöntemleri üzerinde ortaklaşa kararlar almak üzere yürütme kurullarımızın ortak bir toplantı yapmalarını uygun gördük ve bu toplantıdan önce her iki kuruluşun genel sekreterleri arasında bir görüşme yapılmasını, bu görüşmede yürütme kurulları ortak toplantısında konuşulacak konuların esaslarının saptanmasının yararlı olacağını düşündük. Bu amaçla TÖDM Genel Sekreterini sendikamıza çağırdık. 14.10.1966 günü, Genel Sekreterimizle Federasyon Genel Sekreteri birleştiler. Bu konuda bir görüşme yaptılar,

ÖĞRETMEN ÖRGÜTÇÜLÜĞÜNDE YENİ BİR DÖNEM BAŞLIYOR.
(T.Ö.S.)

1961 Anayasası 46. maddesiyle «işçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin...» de sendika kurabileceğini öngörmüştür. Ancak Anayasa, memurların sendikal hak ve özgürlüklerinin düzenlenmesini kanuna bıraktığı için bu yolda yapılan çalışmalar, 8.6.1965 tarihli ve 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları kanunu kabul edilerek yasal bir düzenlemeye tabi tutuldu. Bu gelişmelerden sonra TÖS 8.7.1965 tarihinde 92 T.Ö.D.M.F'li tarafından kuruldu. Kuruluş gerekçesi şöyle açıklanmıştı: «İşçiler ve işçi niteliğinde olanlar, demokratik ülkelerde ancak sendika aracılığıyla seslerini duyurabilir, sözlerini dinletebilirler... Başka bir deyimle, sendikalar, demokratik yönetimlerde vazgeçilmez kamu kurumları arasında yer alır. 1961 Anayasasına kadar, Türk demokrasisi vazgeçilmez daha başka dayanakların yanında; sendika dayanağından da yoksundu. Türk Öğretmeni bu tarihe kadar demokratik baskı gurubu olma görevini, öğretmen dernekleri içinde bu derneklerin en üst organı olan T.Ö.D.M.F aracılığı ile yapmıştır. Ama derneklerle ve dernekler federasyonu ile, demokratik düzen için bir yapı taşı olabilmenin yetersizliği ortadaydı. Bunu çok iyi bilen Türk Öğretmeni, yeni anayasamız devlet memurları için de sendika kurma hakkı tanıyınca, hemen harekete geçmiş ve Türkiye Öğretmenler Sendikasının, kanun çıkar çıkmaz kurulması için hazırlıklara girişmiştir., Bu hazırlıklar, TÖDMF'nin Aydın, Antalya ve Eskişehir Kurultaylarında yapılmış ve tamamlanmıştır. Türk Öğretmeni bu kurultaylarda, yıllardan beri TÖDMF'ni de biriktirdiği gücünü, olduğu gibi Türkiye Öğretmenler Sendikasına aktarmayı yeğlemiştir. Sendikalaşma için bunun dışında yapılacak her yolu gereksiz ve hatta verimsiz, faydasız görmüştür.»

TÖS'ün amaçları ise şöyle saptanmıştır :

1 — Üyelerinin ekonomik, hukukî ve sosyal, kültürel hak ve çıkarlarını korumak ve sağlamak,

2— Eğitim mesleğinin çağdaş eğitim - öğretim ilkeleri, öğretmenin mesleğe ilişkin hak ve ödevleri, yurt çıkarları, insan hakları ve ilgili anayasa hükümleri yönünden gelişmesini sağlamak,

3 — Eğitim mesleğinin gelişmesine, bu meslekte hizmet görenlerin ekonomik, hukukî ve sosyal çıkarlarının korunup çoğalmasına ilişkin genel yurt sorunlarının çözülmesinde ilgili demokratik kurumlara yardımcı olmak.

4 — Anayasamızın koyduğu temel ilkelere uygun şekilde ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak, bu yönde çaba göstermek.

Görüldüğü gibi sınıf sendikacılığı tam anlamıyla gündemde değildir.

TÖS'ün 'kurucularının kimler olacağı TÖDMF kongrelerinde saptanmıştı. Buna göre 1962-1963 dönemi v© sonrasındaki yöneticilerle, bölge temsilcileri kurucu olacaktı. TÖS dönemi, öğretmen örgütçülüğünde bir dönüm noktasıdır. 92 kişiyle kurulan TÖS, 1971'de Anayasa değişikliği ile müfeseh hale geldiği zaman 80 bin üyeye sahip güçlü, yaygın bir öğretmen örgütü idi.

TÖS'ün ilk merkez yürütme kurulu üyeliklerine; Fakir'Baykurt, Dursun Kut, Dursun Akçam, Fezullah Ertuğrul, Hayrettin Uysal seçildi. Genel başkanlığa Fakir Baykurt getirildi. O yıllar ülkemizde sınıfsal mevzileriminin berraklaşmaya yüz tuttuğu ve sınıf mücadelesinin yükselmeye başladığı dönemdir. Aynı yıllarda siyasal yaşantıda etkinlik gösteren TIP'iri öğretmen mücadelesini etkilediğini görüyoruz. Artık öğretmenlerin ezenle ezilen arasındaki mücadelede ezilenden yana, örgütleri TÖS ile birlikte kesin tavır aldığını izliyoruz. Bu durum kendilerinden sadece kapitalizme kulluk etmesi beklenen ve uysal itaatkâr kuşaklar yetiştirilmesi istenen öğretmenlerle egemen güçler arasındaki mücadeleyi keskinleştirmiştir. Bu dönemde öğretmen kıymı had safhaya ulaşmıştı. 1965'te AP'nin iktidara gelmesiyle başlayan bu amansız kısımlar, Orhan Dengiz, İlhami Ertem, Orhan Oğuz gibi AP'li bakanların ve onların emirkuHannın vasıtasıyla gerçekleştiğini görüyoruz, öğretmenlerin sömürü ve baskıya karşı tavır alması, ekonomik ve demokratik pekçok talebi dile getirmesi karşısında devrin milli eğitim bakanları hizmet ettikleri egemen sınıflar adına şöyle diyorlardı :

«... Öğretmenin görevi ABC öğretmektir.» (Orhan Dengiz'in demeçlerinden)

«... Öğretmenin toprak reformundan, petrol kanunundan, Anayasadan, şundan bundan bahsetmesine akıl erdiremiyorum. (Orhan Dengiz'in 19.2.1967 tarihli meclis konuşması tutanaklarından.)

«TÖS'ü hizaya getireceğim» (İlhami Ertem)

Burjuva demokrasisini bile içine sindiremeyen bakanların söylediklerinden de anlaşılacağı gibi öğretmenler tüm çalışanların sorunlarıyla ilgilenmekte, uyarma ve uyandırma görevini yerine getirmekteydiler.

Bir emekçi olan öğretmenler, üretim ilişkileri içindeki yer, düşünme, yaşama biçimi olarak kendilerini işçi sınıfımıza yakın hissetmekle birlikte, mücadelelerini bu dönemde işçi sınıfımızla dayanışma içinde yürüttükleri söylenemez. Buna rağmen öğretmenler egemen sınıfların ve emperyalizmin çıkarlarını koruyan bilim dışı safsataları öğretir olmaktan huzursuz olmakta, tepkilerini mevcut sömürü düzenine de yöneltmekteydiler.

TÖS DÖNEMİNDEKİ BELLİ BAŞLI SALDIRI OLAYLARI

KONYA OLAYLARI :

Belli çevrelerce kışkırtılan bir grup «Allah Allah» bağırtılarıyla harekete geçerek önce kitabevlerini ve gazeteleri tahrip ettikten sonra TÖS Lokaline saldırmışlardı. Lokaline basan gerici grup ellerine ne geçirdiyse tahrip etmişlerdi. Olayın suçlularını yakalamak için harekete geçen Cumhuriyet Savcısı hemen sürülmüştür. Bu durum, olayın gerçek tertipçilerinin kimler olduğunu açığa vurmaktadır.

HORASAN OLAYLARI :

Camide imamın halkı öğretmenler aleyhine kışkırtmasıyla başlamış, bu bilinçsiz kalabalığın Hükümet Konağını kuşatıp «Kelle isteriz» demesine kadar varmıştır. Kalabalık, ancak valinin, öğretmenleri cezalandıracağına sözvermesiyle dağıtılmıştır. Aynı gün pek çok öğretmen başka ilçelere vali tarafından sürgün edilmiştir.

BOYABAT OLAYLARI :

15 Aralık 1969'da yapılan tarihi öğretmen boykotuna katılan öğretmenlere, AP İlçe Başkanı tarafından kışkırtılan bir gurubun «Öğretmen

kanı isteriz» sloganlarıyla insafsızca saldırılarıyla başlamış, işin ilginç ilçenin Emniyet Amiri, M.Ö.B. Başkanı, AP İlçe Başkanı saldırganların başındadır.

ESKİPAZAR OLAYLARI :

«Bir gün cihada katılmak, otuz yıl ibadet etmekten iyidir» diyen bir grup tüm ilericilere ve özellikle öğretmenlere acımasızca saldırmışlardır.

KARAMAN OLAYLARI :

1970'de Milliyetçi Öğretmenler Birliği, . İlim Yayma Cemiyeti, Milli Nizam Partisi'nin örgütledikleri kalabalık «yağmur duası» için toplanmış ancak bir vaizin kışkırtmalarıyla duadan vazgeçip TÖS'lü öğretmenlere saldırmışlardı. Bu saldırıda çok sayıda öğretmen dövülmüş, insanlık dışı davranışlarla 'karşı karşıya kalmışlardır.

ADİYAMAN OLAYLARI :

«Komünizmle Mücadele Mitingi» yapan gericilerin, TÖS'lü öğretmen avına çıkmalarıyla olaylar gelişmiş, valinin «önemli bir şey yok, iki öğretmen dövüldü» demesiyle noktalanmıştır.

KAYSERİ OLAYLARI :

Bu saldırı olayı «Menemen» ve «Kanlı Pazar» olaylarından hiçte aşağı kalmayacak kadar önemli bir gerici saldırıdır. Saldırının arkasında olanlar ise tüm saldırılarda olduğu gibi egemen çevrelerdir.

TÖS'lü öğretmenler II. Olağanüstü Genel Kurul için Kayseri'de toplanmışlardı. 1969-1971 dönemi yöneticileri seçilecektir. (8 Temmuz 1969) 800 öğretmen Alemdar Sinemasında toplanmışlardı. Komisyon çalışmaları yapılmaktadır. Genel Başkan Fakir Baykurt divan başkanından söz ister ve şu açıklamayı yapar : «Gericilerin tutucuların, bağnazların saldırısına uğramak üzere olduğumuzu ve büyük bir kalabalığın kongremizi basmak için şu anda sinema kapısına çok yakın bir yerde olduklarını, bizi halkla karşı karşıya getirmek için dün gece Mimar Sinan, Kurşunlu Camileri ile İmam Hatip Okulu ve Türk Kültür Derneğinin şehir ceryanının kesilerek dinamitlendiğini bildirerek, Türk öğretmenlerinin bu tertip ve saldırı karşısında soğukkanlılıkla bu işi etkisiz kılacaklarına inancımız tam olduğunu bildirir, bizi öldürseler de halkla karşı karşıya gelemeyeceğimizi önemle belirtirim.»

Az sonra büyük bir kalabalık sinemanın önüne gelir. İçeriye taş, sopa ve gazlı paçavralar atmaya başlarlar. Öğretmenler diri diri yanma tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar. Bir grup TÖS'lü öğretmen, saldırganları içeri sokmamak için yiğitçe direnir. Bu arada saldırganların arasında bazı kişiler dolaşarak «Komünistleri öldürenler cennetlidir» der. Bu muştu bilinçsiz kalabalığı daha da azgınlaştırır. Saldırganlardan bir grup ise şehrin içine yayılarak ilerici kitabevlerini yağmaladılar. TÖS Kayseri Şube Lokali talan edildi. Daha sonra olay yerine gelen askerler kalabalığı dağıttı ve öğretmenleri kent dışına kadar çıkardı.

TÖS'ün Kayseri'de başlayan II. Olağanüstü Genel Kurulu Ankara'da S.B.F. salonunda tamamlandı. Suçluların ne olduğuna gelince, olayı tertipleyenlerin suçlu olarak kendilerini yakaladıkları dünyanın neresinde görülmüştür? Ancak 8 Temmuz 1969'da öğretmenleri topluca yaktırma becerisini gösteremeyen Vali Abdullah Asım İğneciler, 16 Mayıs 1971'de «Makamiline Şamil» emrini alır almaz, elli öğretmeni Ankaraya gönderme becerisini gösterdi.

Saldırıları bu kadarla da kalmadı. Düzce, Elazığ, Elbistan, Giresun, Yozgat, Alaca, İslahiye, Darende, Bekili, Bolvadin, Tuzluca, Bucak, Malatya ve Antakya'da da başta öğretmenlere olmak üzere sürdü gitti. Ancak bu saldırılar TÖS'ün gücünü azaltmadı, tam tersine onu biletti ve güçlendirdi. 1965'te 92 kişi olan sayı, 1966'da 28 bin, 1968'de 51 bine, 1969'da 65 bine, 1970'de 75 bine, 1971'de 80 bine ulaştı.

1965-1971 döneminde yalnız eğitim işkolunda TÖS'le birlikte elliden fazla sendika vardı. Bunlardan TÖS dışında sadece, İlkokul Öğretmenleri Sendikası İLK - SEN, Üniversite Asistanları Sendikası (ÜNAS), Teknik Öğretmenler Sendikası (TEK - SEN) etkinlik gösterebildiler. Bu arada kimlere kulluk ettiği belli olan Milliyetçi Öğretmenler Sendikasının adını duyurabildiğini, TÖS'lü öğretmenlere karşı yürütülen bazı saldırıları örgütlediğini söyleyebiliriz.

TÖS'ÜN ÖNEMLİ ETKİNLİKLERİ

- 1) DEVRİMCİ EĞİTİM ŞÛRASI,
  - 2) BÜYÜK EĞİTİM YÜRÜYÜŞÜ,
  - 3) BÜYÜK ÖĞRETMEN BOYKOTU,
- I) DEVRİMCİ EĞİTİM ŞÛRASI :

«10 Haziran 1933'te 2287 sayılı» Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri» adlı yasa, Millî Eğitim Bakanlığına, her üç yılda bir eğitim

şûraları toplayıp meslek sorunlarını görüşme görevi yükliyordu. Bu görevi baştan beri bir türlü düzenle yürütmeyen bakanlık, şûra toplama işini temelli ihmal etmiştir. Bunun üzerine TÖS bu görevi üstlendi. TÖS'ün topladığı I. Devrimci Eğitim Şurası, 4-8 Eylül tarihlerinde Ankara'da SBF konferans salonunda toplandı. DEŞ'in amaçları şöyle belirlenmişti:

«Ülkemizin ekonomik, sosyal, kültürel koşulları içinde mevcut eğitim düzenimizin ilkeleri ve kurumları bakımından ana çizgileriyle eleştirilmesi.

Türk toplumunun ihtiyaç duyduğu yeni eğitim ilkeleri, amaçları ve bu amaçlara ulaştıracak metod ve kurumlarıyla saptanması.

Yeni eğitim biçiminin uygulanmasıyla ilgili metod ve görüşlerin saptanması.»

Şûra beş gün sürdü, şûrada eğitim, buna bağlı yurt sorunları tartışıldı, kamuoyunun ilgileri bu konular üzerine çekildi. Bundan sonraki şûra 1971 Şubatında toplanacaktı. Ancak «12 Mart» koşulları buna elvermedi. DEŞ'te en çok tartışılan konu «Devrim için eğitim» ilkesinin belirlenmesi oldu. Şûrada demokratik içerik taşıyan pekçok konunun tartışılmasına karşın, küçük burjuva misyonunu abartan ve belli ölçülerde saptıran böylesi bir ilkenin kabulü halâ tartışma konusudur.

2) BÜYÜK EĞİTİM YÜRÜYÜŞÜ :

Büyük eğitim yürüyüşü, 15 Şubat 1969'da Ankara'da yapıldı. Bu yürüyüşe 30 bin civarında öğretmen katıldı. Yürüyüşün nedenleri, yöneticilerince kamuoyuna aşağıdaki düşüncelerle sunulmuştu.

YÜRÜYÜŞÜN NEDENLERİ

15 Şubat Büyük Eğitim Yürüyüşü, yaygın bir modaya ayak uydurmak için yapılmış değildir. Bu hareket, Türkiye'de öğretmen topluluğunun sabrının tükenmiş olduğunun ve bir kitle patlamasının arefesine gelindiğinin belirtisidir. Demokratik yaşam süren toplumlarda başvurulan baskı ve tepki yöntemlerinden biri ve sıkıştırılmış sınıf psikolojisinin zorunlu bir sonucudur. Temelinde, 430 sayılı Öğretimi Birleştirme Yasasının uygulanmasındaki ciddiyetsizlik, eğitimin ihmali, Kubilây'ların şehit edilmesi, lâik eğitime saygısızlık, insan haklarına tecavüz, idarenin görevleri karşısında gösterdiği sorumsuzluk ve daha buna benzer kışkırtıcı ne-

denler yatar. Basite indirgenirse yürüyüş aydınlık-karanlık sürtüşmesinin öncüsüdür. Kökleri, 1935'lerde başlatılan halkçı ve devrimci eğitimin baltalandığı 1946'lara uzanır. 1935-1946 arası uygulanan ve ulusal gövdeyi kapsayan köy öğretmenleri ve köy enstitüleri sistemine yapılan saldırılar, bilim ile bilimsizlik savaşının somutlaşmış örneğini verir.

Gerçekten çileli olan öğretmenlik mesleğine katılanların, çoğunluğu emekçi ve köylü ailelerin çocuklarıdır. Doğup büyüdüğü aile toplumu yoksulluk içinde bitip tükenmez bir savaş halindedir. Ard arda geçirilen savaşların döküntüsü harabe halindeki vatanın üstünde ölüm kalım çabası sürdürmektedir. Bir yandan doğanın duygusuz kuralları, kuraklık, dolu, sel... köylünün emeklerini silip süpürür. Bir yandan gaddar ağanın hırsı insan gücünü hiç yerine kullanır. Bunca yükün altında ezilen halk sadece öte dünya mutluluğu adanır. Bitip tükenmez sıkıntılar içinde bulunan halk yığınlarına, yönetenlerden bir kurtarıcı el uzanmaz. Bir aydınlatıcı ışık tutulmaz. Uzanan eller kırılmak, yanan ışıklar söndürülmek suretiyle halk karanlığa, yoksulluğa ve ızdıraba itilir. Bu tabloyu gören öğretmen, cahilliğin ve cahilce sürdürülen zalimliğin elinde ezilen babasını, anasını, bacısını konu komşusunu tasasızca seyredemez. Onları uyarmak, silkindirmek, kalkındırmak ister. Köy enstitüleri hareketi bu mantığın gereği ve bu yargının davranışıydı. Ama, köylünün sırtından geçinen toprak ağası, işçinin hünerli ellerini sömüren sermaye sahibi, kaderini öte dünyaya bağlamış halkın inancından yararlananlar ve nihayet her şeyden habersiz derin uykulara dalan büyük kitleyi dilediğince yöneten bürokratlar mutluydular. Mutluluklarını buldukları bu düzenin değişmesine engel olmak için dörtlü bir ekip halinde ve işbirliği içindedirler. Böylece bir yanda sömüren azınlık, ötede sömürülen milyonlar olmak üzere toplum ikiye bölünmüş oldu. İki bölümlü sahnenin bir yanında yorulmadan çok kazanan mutlu azınlığın sefalet komedyasının, öte yanında çok çalışan halk yığınlarının sefalet dramının seyircisi öğretmendi. Aynı sahnede, bir perdenin iki yanında oynanan bu oyunları, acı acı seyreden öğretmen her iki sahnenin oyuncularını birbirine göstermek istedi. Öğretmenin bu çabası sömürenlerin işine gelmezdi elbet. Onlar halk yığınlarının omuzlarında keyfetmenin zevkinden yoksun kalma telâşına düşerler. Halk ise nafakalarının, ağalar sayesinde kazanıldığı, rızklarının tanrıca sınırlandırıldığı, varlıklarının yöneticiler sayesinde sürdürüldüğü inancı içinde kadere rızadan başka çare bulamamanın ezikliğine teslim olmuş durumdadır. Eğitimin bu acıklı dengeli bozacağı bilimsel bir gerçektir. Bunun içindir ki, egemen sınıflar eğitimi saptırmak, soysuzlaştırmak, halktan koparıp, yararsız biçime sokmak; öğretmeni halk gözünde kötülemek, halkın ona olan güvenini sarsmak, öğretmeni ekonomik güç-

ten düşürüp etkisiz duruma sokmak istediler. Bu plânlarını uygulamaya koyunca eğitim ve öğretmenlik mesleğini üç koldan baskı altına aldılar.

- 1 ~-r- Ekonomik baskılar,
- 2 — Siyasî baskılar,
- 3 — İdarî baskılar.

Bu üç baskı aracının ayrıntıları herkesçe bilinmektedir. Örneğin, eğitim hizmetlerine bütçelerde yeteri kadar ödenek ayrılmaz. Okul kuralları yetersizdir. Ders araçları eksiktir. Öğretmenlerin aylıkları azdır. Yıllardır bir artış yapılmaz. Öğretmenlere değişik adlar altında ödenen eklenti ücretler, onları idarî baskı altına alma aracı olarak kullanılır. Öğretmen her yanı ve yönü ile yoksulluğa mahkûm edilerek mecalsiz bırakılmak istenir. Siyasî kişiler ve ekipler tarafından ideolojik suçlamalarla lekelenir. İdare ekipleri bunları dayanak yapıp öğretmenin aylığını keser, sürer, işten el çektirir, bakanlık emrine alır. Böylesine zulüm ve işkence niteliğindeki kıyımı sürdürür.

Öğretmenin bunlara karşı ilk tepkisi yürüyüş olmadı. Hiç şüphe yoktur ki son tepkisi de burada kalmayacaktır.

Mesleğin örgütsüz geçirilmiş yıllarında bile bu türlü baskılara teker teker tepkiler gösterilmiştir. İstifa edip, şekercilik, tuhafiyecilik yapan öğretmenler vardır. Başka memuriyetlere başlayan öğretmen akınlarını durdurmak için bakanlığın birçok emirleri çıkmıştır. Başbakanlıkça bütün dairelere, öğretmen almamaları yolunda tekrar tekrar genelgeler yayınlanmıştır. Yedek subaylığı sonunda orduda kalmak isteyen öğretmenler için özel yasaklama yapıldı. Tüm bunlar, öğretmen üstüne çullanan ağır baskılara, öğretmenlerin gösterdikleri tepkilerin sonucuydu.

Son 20 yıl içinde öğretmenler dernekler ve sendikalar halinde örgütlendiler. Egemen sınıfların plânlı ve ortak baskılarına toplu tepkilerin yolu yöntemi arandı. 1963'te Büyük Eğitim Mitingi yapıldı. Bu, egemen çevrelere bir ihtardı. Bir bakan değiştirildi. Ortaöğretim öğretmenlerinin ders ücretleri yükseltildi. İlkokul öğretmenlerine eğitim ödeneği yolunu açtı. Lâkin eğitim düzenimiz üzerindeki kara bulutları dağıtamadı. 1965'te kurulup gelişen sendikalar içinde Türkiye Öğretmenler Sendikası gerek yurt sorunlarına, gerekse meslek sorunlarına bilimsel açıdan ve derinlemesine bakmasını bildi. Eğitimimizin emperyalizmin pençesinde soysuzlaştırıldığı, halkımızın ve ülkemizin yabancı sermaye ile işbirlikçileri elinde sömürüldüğü gerçeklerine ışık tutmayı kendine görev saydı.

1966 ve 1967 yıllarında Türk öğretmeninin eğitim görüşünü saptayan iki muhtırayı ilgili makamlara ve siyasî partilere verdi. Sık sık yayınladığı bildirilerle ezen ve ezilenleri uyarmaya çalıştı. Aylığı kesilip ekme'ksiz bırakılan yüzlerce meslektaşına aylık ödeyip yaşamını ve mesleğe bağlılığını sürdürdü. Sorumlu makam ve kişileri ziyaret ederek eğitimimizin içine düştüğü çıkmazı ve öğretmenlerin maruz bırakıldığı kanunsuz ve haksız işlemlere son verilmesini istedi. Devletin en üst yetkilisi ile yürütme gücünün en sorumlusu defalarca uyarıldı. Muhalefet ekipleri görev ve çağırıldı. Lâkin sorunların köküne eğilme basireti gösterilemedi. Parlamento gelenekleri içinde kalan birkaç eleştiri denemesinden öteye geçemedi.

Öğretmen topluluğu gün geçtikçe ağır, insafsız, kanun dışı ve insanlık duygusu ile bağdaşmaz işlemlerle karşı karşıya getirildi. Bunlara karşı bölge bölge, toplu ve eylemsel tepkiler başladı. 1967 Ekim'inde Antalya'da yapılan ve 4 - 5 bin öğretmenin katıldığı protesto toplantısı öğretmenleri direnişe yöneltti. Antalya hareketini Eskişehir, İzmir, Edime, Balıkesir, Karabük, Malatya ve benzerleri izledi.

Öğretmenler her baskı olayı karşısında biraz daha bilinçlenip, biraz daha güçlendiler. Tepkileri adım adım toplu hareket biçimine yanışıyordu. Böylesine gerilmiş sınırlar ve böylesine birikmiş kırgınlıklar içinde iken Kıbrıs krizi patlak verdi. Bu, devleti tümü ile işgal edecek bir ülke sorunu idi. Öğretmen topluluğu kendi sorunlarını ülke sorunundan üstün tutacak akılsızlık gösteremezdi. Örgüt olarak direnişi ertelemek yurtseverliğin doğa! bir gereği oldu... Ama egemen çevreler ve kısır yönetim anlayışı, emperyalist güçlerin etkisiyle baskıları, kıyımı gittikçe şiddetlendirdi. Eğitimi ihmalde direndiler. Halkı gerçeklerden koparma, uyutma çabalarını yoğunlaştırdılar.

Türkiye Öğretmenler Sendikası 1968 Eylül'ünde bir «DEVİRİMCİ EĞİTİM ŞÛRASı» topladı. Bu, Millî Eğitim Bakanlığının üç yılda bir toplama zorunlu olduğu ve eğitim sorunlarımızın çözümünü aramak için bütün yönetim yetkililerine, halk ve aydın temsilcilerine danışmak için yapmakla yükümlü bulunduğu bir hizmetti. Altı yıldır bunu yapmaması eğitimize musallat edilen yabancı etkileri sağlamak ve çıkmaza sokmak istediğinden başka bir şey olamazdı... TÖS Devrimci Eğitim Şûrası yoluyla da, iktidar çevrelerinin ve halkın dikkatini eğitimimiz üzerine çekmeye çalıştı. Ama egemen çevreler; emperyalist ekipler «Nuh deyip peygamber» diyemediler. Mantıksız, haksız, adaletsiz, kanunsuz insafsız ve yararsız tutumlarını sürdürdüler... Bu durumu halk önünde dile getirmek ve ilgililere son ihtarını yapmak ihtiyacıdır ki öğretmenleri yürüyüşe zorlamıştır...»

Yürüyüşte kullanılan pankartların bazılarında şunlar yazılıydı :

- EĞİTİMDE YABANCI UZMANLARI İSTEMİYORUZ.
- GREV HAKKINI ALACAĞIZ.
- BASKILARDAN YILMAYACAĞIZ.
- HALKLA ELELE
- BİRİ YER BİRİ BAKAR, KIYAMET ONDAN KOPAR.
- SUYA SABUNA DOKUNMAMIŞ PİSE BAK.
- VATAN; SAVAŞTA HALKIN, BARIŞTA EFENDİLERİNDİR.
- HEP ÇOBANIN ÇOCUĞU ÇOBAN
AĞANIN ÇOCUĞU AĞA
BEYİN ÇOCUĞU BEY Mİ OLACAK?
- HEPİMİZİ SÜRMEYE HARCIRAHINIZ YETMEZ.
- DEVRİMCİMİZ BİZ, SİZ NECİSİNİZ?
- ÖRGÜTÜMÜZ SARI DEĞİL, BU YÜRÜYEN SÜRÜ DEĞİL
- BORÇLA GELDİK ANKARAYA NİFAK SOKMAYIN ARAYA,

Bu eylemle meslek sorunlarına yine kamuoyunun ilgisi çekilmiş, TÖS'ün demokrasi savaşımındaki saygınlığı artmıştır. Bu arada Balıkesir TÖS şubesinin önemli bir eylemine tanık oluyoruz. Kıyımlara karşın 2 Şubat 1969'da Balıkesir TÖS şubesi bir yürüyüş düzenledi. Savcılık kamu görevlilerinin yürüyüş yapamayacağını, 624 sayılı yasanın 14/1. maddesinin buna engel olduğunu iddia ederek yöneticiler hakkında soruşturma açtı. Öğretmenler mahkemede bu maddenin Anayasa'ya aykırı olduğunu iddia ettiler. Mahkeme bu iddiayı Anayasa mahkemesine götürdü. Anayasa Mahkemesi 624 sayılı yasanın 14/1. maddesini iptal etti. Böylece kamu personelinin yürüyüş yapmasını engelleyen bu yasa maddesi iptal edilmiş oldu.

TÖS'ün öncülüğünde TÖDMF ve İLK - SEN'in katkılarıyla gerçekleştirilen «Büyük Eğitim Yürüyüşü» eğitim emekçilerinin en geniş katılımının sağlandığı demokratik bir kitle gösterisi olması açısından da önem taşır.

3) BÜYÜK ÖĞRETMEN BOYKOTU :

Öğretmenlerin demokratik mücadeleye getirdikleri katkı açısından bir dönüm noktasıdır bu boykot. Eylemi 15 Aralık'ta başlayıp, 19 Aralık'ta

sona erdi. 1969 Yılında gerçekleştirilen bu eyleme 109 bin eğitim emekçisi katıldı. Eylem kararı 10 Aralık 1969'da Fakir Baykurt başkanlığında toplanan yönetim organlarında alındı. TÖS'ün bu eylemine İLK-SEN de katıldı. Tarihi eylem kararı bir bildiri ile tüm yurda duyuruldu.

«BÜTÜN ÖĞRETMENLER BOYKOTA»

Sayın Türkiye öğretmenleri ve kamuoyuna

Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yönetim Kurulu, bayram için Fevzipaşa'dan Ankara'ya gelen Başkan Fakir Baykurt'un başkanlığında bugün bir olağanüstü toplantı yaparak, bayram ertesi 15 Aralık 1969 pazartesiinden itibaren bütün Türkiye'de dört günlük bir ihtar boykotu yapılmasına karar vermiştir. TÖS Genel Merkezi, kararı telgraflarla şubelerine bildirilmiştir.

Boykot, ilk, orta, yüksek bütün okullarda 15 Aralık 1969 pazartesi sabahı başlayacak, 18 Aralık 1969 Perşembe akşamı bitirilecektir. Öğretmenler, 19 Aralık 1969 cuma sabahı derslere başlayacaklardır.

TÖS Genel Yönetim Kurulunun kararı şöyledir:

Türkiye eğitiminin ve öğretmenlerinin, içinde bulunduğu bunalım dayanılmaz bir dereceye gelmiştir. Yabancı etkiler altında, sırtı halka dönük, eşitlikten uzak, tüketici, kalitesiz bir eğitim yıllardır, çocuklarımızı, halkımızı ve öğretmenlerimizi bıktırmıştır.

Bugüne kadar yapılan her uyarı ve düzeltici her uygulamayı, türlü - çeşitli iftira ve bühtanlarla boğan iç ve dış çıkarıcılar, bu bakımsız ve perişan devlet eğitimini halkın çocuklarına bırakıp kendi öz çocukları için özel okullar açmışlar ve açtırmışlardır. Yöneticilerimiz, kendi öz çocuklarını çoğunlukla dış ülkelerde okutmakta oradan- diploma aldırılmaktadırlar. Sömürgeci ülkelerin yolladığı uzman, barış gönüllüsü ve üretim artığı bayat süt tozlarıyla ve bugünkü genel işleyiş ve görünüşüyle böyle bir eğitim, «millî» bir eğitim olma niteliğini yitirmiştir.

Bunun yanında yurdun her köşesinde ve her dereceli okulunda çalışmakta olan yurtsever öğretmenlerimiz sınıflara girmekten sokağa çıkmaktan utanır hale gelmişlerdir. Aldıkları ücret her gün artan hayat pahalılığına yetişmek şöyle dursun yaklaşmayı bile başaramamaktadır. Ayın onbeşinden sonra öğretmen resmen aç ve yılın her ayında borçludur. Büyük çoğunluğu resmî bilim kurumlarının 1968 Temmuzunda için saptadığı

1941 lira aylık geçim derecesinden"iki, üç, dört kat daha az aylık almak-tadır. Bu yüzden mesleğini ve memleketini geçici olarak bırakıp Alman-ya'ya işçi olarak giden öğretmenler vardır. Bunların sayısı, bizim saptayabildiğimiz kadarıyla altı bini aşkındır. Bu yüzden, bu kutsal mesleği bı-rakanların sayısı da son birkaç yılda, üçbinbeşyüze çıkmıştır.

Gerek bu durum gerekse eğitimin eksik, bozuk ve yanlış işleyişine çare bulmaya çalışan öğretmenler acımasızca cezalandırılmış, susup sinme-yenler, geceyin çarşidan evine giderken döğdürülmüşlerdir. Sürgünler, kıyımlar yeter görülmemiş, kışkırtılmış cahil yurttaşlara kongreler ve lo-kaller bastırılmış, geçen yaz Kayseri'de olduğu gibi mesleğin 800 resmî temsilcisi yaktırılmak istenmiştir. Dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen bu ve bunun gibi çirkin saldırılara, Millî Eğitim Bakanı ve Başbakan ses çıkarmamış, öğretmenlerin temsil örgütüne bir geçmiş olsun bile deme-mişlerdir.

Bundan daha acı ve ağır olanı, haklı direncinde ve kutsal savaşında dağ başında yapayalnız, bakımsız, baskı altında ve binbir tehlike içinde görev yapan öğretmene destek olan ve Anayasanın çizdiği sınırlardan çok geri olan bir kanunla çalışan sendikası, kanun dışı bir kuruluş imiş gibi, horlanmış ve bugüne kadar resmen muhatap olarak alınmamıştır. Genel Başkanı dahi bugün genel merkezden uzak bir yerde görev yap-mak durumunda bırakılan bu temsil örgütü her fırsatta karalanmış, hal-kın gözünden düşürülmek istenmiştir. Hükümet 5 Ekim 1966'da Paris'te imzaladığı «uluslararası öğretmenler statüsü»nü öğretmenlerden ve ka-muoyundan saklamış, oradaki yükümlerinden hiçbirini uygulamamıştır. Özer sektörü desteklemek uğruna Anayasaya aykırı olarak büyük mil-yonlar harcanmış, Personel Kanunu uygulaması için küçük milyonlar bu-lunamamıştır. Yıllardır sözü edilen «'Millî Eğitim Mensupları Yardımlaş-ma Kurumu» Kanunu da çıkarılmamıştır. Üstelik bu kurumun kanun tasanı-sı üzerinde öğretmen temsilcilerinin görüşü de alınmamıştır.

Bu durumda, mesleğinin şerefini ve gururunu duyan ve hepsi de «ağır ve oturaklı» olan öğretmenlerimize yakışan tutum önce dışlerini ve kemerlerini sıkmak, yetkili yöneticileri her fırsatta nezâket ve ciddiyetle uyarmak ve onların müzminleşmiş sorunlara çözüm getirmelerini bekle-mek olmalıydı. Bu yol çok denendiği halde bu kapılar defalarca aşındı-rıldığı halde yöneticiler harekete getirilemedi. Bundan sonra öğretmenleri-mize düşen, başlarını kaldırmak, tarihin ve Türk milletinin önünde son sözünü söylemektir.

Çünkü :

Öğretmen yalvarmaz,
Öğretmen boyun eğmez.
Öğretmen el açmaz,
Öğretmen Almanya'ya, Hollanda'ya işçi, çöpçü gitmez.
Öğretmen dövülmez.
Öğretmen yakılmaz,
Öğretmen kıyılmaz,
Öğretmen sürülmez,
Öğretmen DERS verir.
Öğretmen eline teslim edilen çocukları ve milletin kendisini EĞİTİR.
Öğretmen horlanmaz, öğretmene SAYGI duyulur...

Her milletin terbiyesinde var olan saygı kuralı, Türk milletinin terbiyesinde daha çok vardır. Bu kural, yöneticilere daha açık bir ifadeyle anlatılmalıdır. Artrk buna ciddi olarak ihtiyaç ve zorunluluk vardır.

Bu yüzden biz Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yürütme Kurulu, yurdun çeşitli yerlerinde başlayan boykotları disipline sokmak ve örgütümüze bağlı öğretmenlerimizin, üzerimizde yoğunlaşan baskılarını dikkate almak zorunda kaldık. Bu amaçla, aşağıdaki hususlar bütün şubelerimize ve halkımıza duyurmaya oy birliğiyle 'karar verdik:

1 — Bütün Türkiye'de ve her dereceli okullarda öğretmenler, eğitimciler ve eğitim görevi yapanlar, 15 Aralık 1969 pazartesi sabahından 18 Aralık 1969 perşembe akşamına kadar dört gün derse girmeyeceklerdir. Dersler 19 Aralık 1969 cuma sabahı başlayacaktır.

2 — Girişilen bu hareket, sembolik mahiyette bir ihtar boykotudur. İsteklerimiz dikkate alınmadığı takdirde, genel mahiyette ve daha uzun süreli fiilî durumlara gidilmesi, vakit geçirilmeden ayrıca düşünülecektir.

3 — İsteklerimiz şunlardır :

a) Yetkili hükümet temsilcisi, yetkili temsilcilerimizle görüşmeyi ve sonunda bir ortak protokol imzalamayı kabul ve beyan etmelidir.

b) Bu protokolde ilk iş olarak, yabancı uzmanların ve barış gönüllülerinin bütün eğitim kurumlarından atılacağı ve zehirleyici niteliğini saptadığımız yabancı malzemeli beslenme eğitiminin durdurulacağı belirtilmelidir.

c) Bu protokolde, bütün öğretmen, eğitimci ve eğitim görevi yapanlara ödenen maaşlarının günün koşullarına denk duruma getirilmesi için hazırlanmış tasarıların hemen görüşme konusu yapılarak kanunlaştırılacağı belirtilmelidir.

d) Bu protokolde, özellikle «Millî Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu» kanun tasarısının, öğretmen temsilcilerinin görüşlerine de yer verilerek, en seri şekilde meclise verileceği ve kanunlaştırılması için çaba harcanacağı belirtilmelidir.

e) Bu protokolde Anayasa'ya aykırı 624 sayılı kanunun değiştirilmesi ve kamu personeli için de özgür sendikacılık olanaklarının sağlanacağı belirtilmelidir. Bu haklar arasında grev hakkının da bulunduğu zikredilmelidir.

f) Bu protokolde, sendikal çalışmalarından, kanunların suç saymadığı davranış ve görüşlerinden ötürü cezalandırılmış, sürülmüş, çıkarılmış veya kendi isteğiyle ayrılmak zorunda bırakılmış öğretmenlerin, sendikamızca verilecek listelere göre, eski yerlerine veya razı oldukları başka bir göreve döndürülecekleri belirtilmelidir.

g) Bu protokolde, yedi yıldır toplanmayan resmî Millî Eğitim Şûrasının toplanma tarih ve biçimi temsilcilerimizle görüşülerek ilân edileceği belirtilmelidir.

h) Bu protokolde, bundan böyle, eğitim - öğretim sorunlarını resmî öğretmeni temsilcileriyle konuşarak karara bağlanacağı ve uygulanacağı bir ilke olarak benimsenmeli ve bunun kanunlaştırılması için çaba harcanacağı belirtilmelidir.

i) Bu protokolde, bu boykotlar dolayısıyla mesleki şeref ve gururunu ortaya koymuş olan öğretmenlerimize idarece ceza uygulaması yoluna gidilmeyeceği ilkesi de yer almalıdır.

4 — Dört günlük boykotun disiplin içinde yürütülmesi için Bölge Temsilcilerimiz, Şube Yönetim Kurullarımız görevli ve yetkilidirler. Sloganlarımız, öğretmenlere ve halkımıza duyurulmalıdır.

— Gerçekten millî bir eğitim istiyoruz.

— Eğitimin yönetiminde söz hakkı istiyoruz.

— Zam değil adil ücret istiyoruz.

- Baskı değil adil yönetim istiyoruz.
- Özgür sendikacılık olanakları istiyoruz.
- Bütün öğretmenler kol kola.
- Bütün öğretmenler uygun adım tek ses.
- Bütün öğretmenler halkla yan yana, can cana.

EYLEMİN SAYISAL SONUÇLARI r

Boykota katılan öğretmen sayısı	109.000
Adli koğuşturmaya uğrayanlar	50.000
Takipsiz kararı alanlar	19.000
Boykotta açığa alınanlar	2.118
Bakanlık emrine alınanlar	65
Maaş kesim cezası ajanlar	45.520
Kıdem indirimi	3.900
İl dışı sürgün	590
İl içinde yer değiştirme	6.600
Okul müdürlüğü alınanlar	400
Derece indirme	1.200
İhraç	? 11

Boykotun sayılarla ifadesi böyle, ancak sayılarla ifade edilemeyecek kadar büyük ve önemli ekonomik ve siyasal etkileri vardır. Bu etki ege-men sınıflara öylesine işlemiştir ki hâlâ bir öğretmen bir işe gireceği zaman iki şey önemle sorulur. TÖB - DER'e üye misin? Boykota katıldın mı ?

TÖS - DÖNEMİNE KISA BİR BAKIŞ

TÖS'ün kuruluşuna değin öğretmen örgütçülüğünün, genel olarak baskın yanı, «mesleki çıkarlar uğruna mücadele» idi. TÖS ile birlikte öğretmen örgütçülüğü, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesine etkin bir biçimde katıldı. İlk kurulduğu yıllarda TÖS*© «ekonomizm» egemendi. Örgütün «bir direnme ve savunma örgütü olmadığı, partiler üstü olması gerektiği» savunulmaktaydı. Bu yanlış tavır, bir tepki olarak bir diğer yanlış eğilimin uç vermesine neden olmuştur. Sol maceracı bir öz taşıyan, küçük burjuvalara büyük misyonlar veren ikinci yanlış eğilim,

işçi sınıfının bilimi sosyalizmin iyice kavranmamasından güçlü bir siyasi merkezi otoritenin olmamasından da yararlanarak, küçük burjuva aydını olan öğretmenlerin bir bölümünü etkilemiştir. İşçi sınıfının mücadelesini önemsemeyen küçük burjuva aydınlarını «dünyanın merkezi» sayan bu sapma öğretmen sendikacılığına şöyle yaklaşıyordu : «Düşünülün ki biz sömürgeci ülkelerin¹ sendikaları gibi, ekonomik iktidarlardan refah payımızı alabilmekteyiz. Bu 'koşullar sürüp gittikçe almamıza da olanak yoktur. İleri ülkelerin sendikacılarının bizim gibi ve bizimki kadar hak savaşı yapmaları da pek gerekmez, bu sendikaları örnek almanın yararı ne olabilir. Biz karnı tok ülkelerin karnı tok sendikacıları değiliz. Onun içindir ki ölçümüz aristokrat inceliği değil mücadeleciliktir.»

Ancak şurasını belirtmek gerekir ki bu yanlış eğilimlerin o günkü yönlendiricileri bile bu yanlış eğilimlerden bugün arınmışlardır. Bütün bunlara rağmen TÖS dönemi, öğretmen örgütçülüğüne, devrimci - demokratik öğretmen hareketine inkârı mümkün olmayan büyük katkılar getirmiştir. TÖS'lü öğretmenleri, çok güç koşullar altında yürüttükleri mücadeleden ötürü saygıyla anmayı bir görev olarak kabul ediyoruz.

ÖĞRETMEN SENDİKACILIĞININ SONU

12 Mart döneminde tüm diğer demokratik kazanımlar gibi, öğretmen örgütçülüğü de büyük bir darbe yedi. Kamu personelinin sendikal özgürlüğü anti - demokratik bir uygulama ile gasbedildi. 22 Eylül 1971 tarihli Anayasa değişiklikleri ile diğer memur sendikaları gibi TÖS de «münfesi hale» geldi. TÖS yöneticileri, 12 Mart döneminde tutuklanmış ve «12 Mart Mahkemelerinde» iddianamenin bir bölümünde şöyle suçlanmıştı : «Türkiye Öğretmenler Sendikasının ana gayesi, öğretmenlerin mesleki menfaatlerini korumak, öğretmenlerin mesleki ve kişisel sorumluluklarını halletmek değil, bilâkis ideolojik bir yön çizmektir. Yani MARKSİST VE LENİNİST düzenin ülkemizde uygulanması için açılmış olan bir savaşın ve mücadelenin ta kendisidir. Açıkça görülen kadarıyla bir rejim davasıdır» TÖS yöneticileri bu davadan Eylül 1976'da beraat ettiler.

Tüm ilericilerin, demokratların sosyalistlerin susturulduğu 12 Mart döneminde öğretmen sendikacılığının da yaşamasına olanak tanınmadı. Ancak öğretmen örgütçülüğü susturulamadı. TÖS'lü öğretmenler, TÖS dönemi biterken onurlu ve yürekli bir görevi yerine getirerek TÖB- DER'i kurdular. Bugün 140 bine yakın üyeye, 650'ye yakın şubeye sahip olan TÖB - DER, TÖS'ün güçlü mirasçısı, Türkiye öğretmenlerinin bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadelesinde saf tutan, ekonomik - demokratik meslek örgütüdür.

Nusrettin YILMAZ: Bildirgeyi hazırlayan Sayın Sezai Kaynak, Türkiye'de öğretmen örgütlenmesinin tarih içinde gelişim seyrini aktarmakla yetinmiştir. Çeşitli dönemlerde görülen öğretmen örgütlenmesinin niteliği üzerine kısa açıklamalar yapmış, bu örgütlerin şekillenişini, her örgütün deney ve sonuçlarını incelememiştir. Bizce önemli olan yan burasıydı. Bu deney ve sonuçlar önümüzdeki örgüt çalışmalarının hangi yönde, nasıl gelişmesi gerektiğini ortaya koyacaktır.

Sayın FİŞE Genel Sekreteri, Kurultayda yaptığı konuşmada «Dünyada bu kerte politik ve militan bir öğretmen örgütüne rastlamak pek mümkün değildir.» diyordu. Bu, bildirgenin ne olması gerektiğinin, neyi açıklaması gerektiğinin yönünü, bizce gösterir. TÖB - DER'i politik ve militan yapan şartlarımız nedir, nasıl oluşmuştur? Sorunu geçmiş deneyler ışığında ele almalıydı. Bu aynı zamanda diğer dünya öğretmen örgütlerine de aktaracağımız deneyleri kapsayacaktı. Bildirge zorlu bir çalışmanın ürünü olmasına rağmen göstermeğe çalıştığımız eksiklikleri nedeniyle günümüz örgütlenmesine fazla ışık tutucu bir işlev görmemiştir.

Yukarıda söylediğimiz eksiklikleri gidermek için TÖB - DER bundan sonraki çalışmalarında bugüne kadarki öğretmen örgütlerinin deney ve sonuçlarını, başarı ve başarısızlık nedenlerini, daha tam bir şekilde değerlendirecek bir çalışmayı üstlenmelidir.

Feyzullah ERTUĞRUL: «Türkiye'de Öğretmen Örgütlenmesi» konusunda bildiri sunan Sayın Sezai Kaynak, TÖS'ün belli bir döneminde sol sapmaya düştüğünü, benim Birinci Olağanüstü Genel Kurulu'nu açış konuşmamdan bir parça aktararak örneklendirmiştir. Oysaki, o alıntı parça, emperyalist ülkelerdeki sendika aristokrasisine özenmememiz gerektiğini, sağ sapmaya düşmeden sendikal savaşım vermemiz gerektiğini vurgulamaktadır ki, buradan sol sapmaya düğüldüğü yargısına gidilmez.

Bu hususun tutanaklara geçirilmesine ilgi ve dikkatinizi rica ederim.

Muammer AKSOY: Değerli arkadaşlarım; bu konuda konuşmak isteşimin çok sebepleri var. Başında 5 dakika olmasına rağmen bir fıkra ile başlamayı son derece önemli görüyorum. «Bir şahıs cehenneme götürülmüş, cehennemde kazanlar kaynıyor, hepsinin başında bir zebani var, çıkmak isteyen başından bastırıyor aşağı, bir tanesinde yok. Onu sormuş, demiş ki bunda niye13e£)ani yok? Ona lüzum yok, orada Türk solcuları kaynıyor, çıkacak birisi olursa zaten ötekiler ayağından onu aşağıya çeker demişler.»

Şimdi arkadaşlar bu, Türk solunun durumunu gösteren harika bir değerlendirmedir. Türkiye'de sol, illâ birbirini yemektedir. Genellikle halktan yana bir gidiş, bunda birleştin mi, sen kendi teferruatını içinde tut, yoktur! Eğer o bir noktalı virgülden ayrıldıysa, haindir, hatta ondan bile hiç yararlanılmaz! Şimdi bu kadar ağır olan bu hikâyeyi sözümle doğru-
dan doğruya bağlamıyayım !

Arkadaşlar bir şahıs çıkıyor, bugün 61 yaşında olan, hiç TÖB - DER'den falan birşey beklemeyen, 4 senesini öğretmenlerin kıyımına ve boykotta veriyor. Buna dair kitap yazıyor 1300 sayfa, yayınlıyor ve hem de yayınlamasında bir apartman dairesi parasını da cebinden çıkartıp atarak. Niçin yapıyor bunu? Sırf öğretmenler kıyımın ve boykotun ne olduğunu öğrensinler, tarihe geçsin ve Türk öğretmenleri yararlansın diye! Hele bir Kayseri kısmı var ki içinde, James Borid'luk yapıyor adam, mahkemelerden tesbitler yaptırıyor, meclisteki tahkikatın, meclisteki soruşturmanın yanlış olduğunu ortaya çıkartıyor. Meclis zabıtlarıyla da şöyle deniliyor : Efendim Sadi ALKILIÇ'a telgraf çekildi onun için halk galeyana geldi. Adam mahkemelerden tesbit yaptırıp, PTT'lerden tesbit yaptırıp Sadi ALKILIÇ'a telgraf çekilmediğini ispat için ve niçin bütün olan düzendir? Bunu ortaya çıkarabilmek için.

Bunları dahi yapıyor, o kitapta bütün ayrıntılarıyla yazıyor. Kendisinden değil, hep başkalarından bilgiler alarak 1300 sayfa. Neden? Kıyım meselesi açıkça bilince ulaşsın ve arkada yatan meselelerden. Bağışlasın arkadaşım; TÖS meselesine dair bir bildiri yayınlanıyor arkasında 17 tane yazıya da atıfta bulunuyor da insaf etsinler! Sırf arkadaşlar yararlansın diye bütün bu Kayseri olaylarından, saldırılardan, hepsinden söz eden kitaptan da biraz atıfta bulunup, devrimci öğretmenin kıyımı ve mücadelesine, isteyen şahıs bu kitaba baksın diye atıfta bulunsun! Bulunmamasını ben açıkça bu kitabın daha evvel başına gelen hikâyelerden bu fraksiyonlardaki, «aynen benim gibi düşünmüyorsa o solun, onun yazdığı kitapların da benim için kıymeti yoktur» zihniyetinin bir yansıması diye sayıyorum.

Arkadaşlarım, bunu şunun için söylüyorum. Yazdıklarımızı ikiye ayıralım. Bir olayların tesbiti, bir de yorum. Yorum kısmı kendi dünya görüşümüze göre değişir. Bunu atabiliriz. Ama eserlerde geniş ölçüde olayların tesbiti, belgelerin ortaya konulması ve hatta orada artık bizim dünya görüşümüz veya soldaki yoğunluğumuz, soldaki fonksiyonumuz değil; belgelerden tümümüz, bütün toplumcular yararlanacak demektir, o belge kısmına kayıt koyarız. Bunun belge kısımları çok iyidir ama, yorumlama kısmı kanımızca yanlışdır deriz. Bunu belirtmek için söz aldım.

Kitaptan, işte kime ait olduğunu herhalde bilenler vardır. Eğer okuyacak olursanız, özellikle tavsiye ediyorum, son derece önemli olduğu için söylüyorum. Kayseri kısmını okuyunuz. Kayseri kısmında dünya tarihinde eşine rastlanmamış 800 tane öğretmenin nasıl benzinle yakılmak istendiği bir iddia olarak değil, belgeleriyle ve kendilerinin gazetelerine de atıfta bulunarak ispat edilmiştir. Bu bakımdan özellikle Kayseri kısmının gözden geçirilmesini rica ediyorum.

Sununla bağlayayım: Bilmiyorum bundan sonra öğretmenin örgütlenmesi meselesinde tekrar konuşabilme olanağına sahip olacaktım? Olamayacaksam şu noktayı sayın Başkan'a, daha önce de toplantımızda GAZİOĞLU'na söylemiştim. Belki bir ayrı toplantı yaparız diye. Bir noktayı arkadaşlarımızın özellikle düşünmesini rica ediyorum. Yine 1971'deki siyasal irtica hareketinden sonraki anayasa değişikliğinden sonra 119. maddeye dernek olmamız değil, kuruluş olmamız getirilmiştir. Bir kuruluş, bu kuruluşların dernek olmadığı bütün zabıtlarda ve konuşmalarda da sabittir. O halde biraz paraya malolabilir belki ama, kendi arzumuzla demekliği kabul edersek, valilerin dernekler kanununun 45. maddesine göre derneklerimizi kapatabileceğine olanağını ellerine vermiş oluruz.

Oysa 119. maddede ki kuruluş ayrı bir kuruluştur, ayrı bir kanuna tabi olarak da Anayasanın geçici 16. maddesiyle 6 ay içinde çıkması lâzımdı. Çıkmadı, o halde biz diyeceğiz ki, şu iki tezi savunalım: Sayın Başkan'a söylediğimi burada da söylüyorum : Biz dernek değiliz, biz TÖB - KUR'uz. Yani o, bir kuruluştur ki, sendikaya çok yakındır, çünkü anlatıyor, kara gözlüklü ÖZTÜRK, diyor ki; grev haklarıyla birlikte senaikaneri bütün haklarına sahip olacak bu kuruluş. Böyle söylüyor, zapta böyle çıkartabiliyorlar.

Madem ki dernek değildir, niçin dernek deyimini benimseyelim, bunda da ayrı bir konferans konusu yaparlarsa ben burada uzun uzadıya en azından bizim kur haline gelmemizin ne büyük yararları olacağını dile getirmek isterim. Ama, son cümlem şu olacak, bu kanunun bir an evvel çıkması için bu kurultayda karar almak lazım.

1 — Derhal Anayasaya memur sendikalarının grev hakkıyla geçmesi için bir karar.

2 — Bu değişiklik yapıncaya kadar Anayasa'nın 119. maddesiyle, geçici 13. maddesinde sözü edilen memurların, yani kamu görevlilerinin mesleksi çıkarlarını korumaya yönelik kuruluşlar hakkındaki kanunun bir an önce çıkması için hükümetten talepte bulunmak yolunda iki öneri çıkacak olursa, bir an önce hiç olmazsa, dernek değil kuruluş oldu-

ğumuz ortaya çıkar ve haklarımızı daha rahatça savunabiliriz. Teşekkür ederim.

İ. Etem UNSAL: Sezai Kaynak arkadaşın sunduğu «Türkiye'de Öğretmen Örgütlenmesi» adlı bildirmede bazı eksikler ve yanlışlar gördük. Değiştirilmesini, düzeltilmesini öneririz:

1 — Giriş bölümü, 3. sayfada «Öğretmenlerle tekeli burjuvazi arasında» çelişki saptanıyor. Oysa öğretmenler ve tüm emekçilerle, tekeli burjuvazi ile birlikte toprak sahipleri arasında çelişki vardır.

2 — Yine aynı sayfada öğretmenlerin mücadele alanı anti - faşist, anti - emperyalist olarak saptanıyor. Oysa anti - şovenist ilke de tüm demokratların, devrimcilerin savunması gereken bir ilkedir.

Özellikle bu ve Kurultay için hazırlanan öbür bildirmelerde gördüğümüz önemli hatalardan biri şovenistliktir; Bu konuda anti - faşist yön kesinlikle konulmalıdır.

Hasan GÜRKAN: Sunucu arkadaşımız karşımdakilerden, patronlar sınıfından söz ederken onlar hâlâ anlayamıyorlar, öğretmenlerin neden petrol yasasıyla ilgilendiklerini, neden toprak yasasıyla ilgilendiklerini! Neden bu konularla ilgilendiklerini anlayamıyorlar, akıl erdiremiyorlar. Kendi deyimiyle söylüyorum. «Akıl erdiremeyeceklerdi» dediler. Kesinlikle katılmıyorum, bunlar çok iyi olarak akıl erdiriyorlar, çok iyi akıl erdirdikleri için böyle yapıyorlar. Bizim sınıfsız, sömürsüz, savaşırsız, kavgasız insanca bir düzen için, düzenlerine karşı bir düzen için kavga verdiğimizizi, çok iyi biliyorlar, çok iyi akıl erdiriyorlar, bütün girişimleri bu akıl erdirmenin ürünüdür. Buna akıl erdiremiyorlar diye değerlendirmek çok yanlışya götürebilir bizi arkadaşlar.

Sonra arkadaşımız; sosyalistler, hele işçi sınıfı sosyalistleri demokratik kitle örgütlerine kendi işlerinin ötesinde ağır misyonlar yükletmezler dedi. Burada bir literatür yanlışlığı söz konusu, «sosyalistler, hele işçi sınıfı sosyalistleri» gibi ayırım yanlış, sosyalizm tektir arkadaşlar. İşçi sınıfı s'osyalizmi, işçi sınıfı dışı sosyalizm diye birşey yoktur. Kişilerin kendi subjektif niyetleri ve görüşlerinin bir ürünü olan bir sosyalizmi, biz sosyalizm diye saymıyoruz. Sosyalizm bilimdir ve işçi sınıfının bilimidir. Onun dışında sosyalizm yoktur.

Bu ve benzeri yanlış çıkışlardan kaynaklandığını umduğum bir yanlışlığı vurgulayacağım. Örgütlü öğretmen mücadelesinin uzun süren bir sa-

vaşım raporu bize sunulurken, özellikle 1960'lerden sonraki gelişimi vurgulanırken, 1960'dan sonraki bütün olumlu gelişimler yalnız 1961 Anayasasının getirdiği birtakım ileri demokratik haklara bağlandı. Ve özellikle bu dönemde işçi sınıfımızın, sınıf ve kitle örgütünün gelişmesi, işçi sınıfımızın ülkenin sosyo - politik yaşamına kültürel hayatına, ekonomik yaşamına en geniş anlamda ağırlığını koymuş olması gerçeği gözardı edildi.

Eğer Türkiye'de TÖS, TÖB - DER ve buna benzer diğer demokratik kitle örgütlerinin, genel olarak toplumun, demokrasi mücadelesinde ileri boyutlara ulaştığı bugün varsa, ortada bir gerçekse, bunun temelindeki etkenin işçi sınıfımızın ülkenin ekonomik, politik, sosyal yaşamına ağırlığını koymuş olduğu gerçeğini gözardı edemeyiz. Bunu gözardı edersek öğretmen hareketini işçi sınıfının hareketinin dışında ayrı bir sel yatağında akan bir hareketmiş gibi değerlendiririz. Bu da kesinlikle bize değil, karşıımızdaki patron sınıfının işine yarayacaktır. Çünkü bizim yolumuz işçi sınıfının yoludur.

Nazmı ÇOBAN : Arkadaşlar, Türkiye'de öğretmen örgütlenmesi adlı bu bildirge, içeriği bakımından ne anlatmak istediği belli olmayan tarihçi ağızyla yazılmış. Öğretmen örgütlenmesi için somut mücadele ve önerilerden yoksun, ülkenin sosyo - ekonomik yapısından soyutlanmış bir içerik taşımaktadır. Bildirge baştan sona kadar Türkiye'de burjuva demokrasisinin varlığını kabul eden bir anlayışı sergilemektedir. Öğretmenlere yapılan saldırılar, eğitim kurumlarında çalışanların üzerindeki baskıları, sanki burjuva demokrasisinin bir eilvesiymiş gibi göstermektedir.

Bildirge öğretmen örgütlenmesinin- tarihini anlatmış olmasına rağmen, geçmişi inkâr etmektedir. TÖS'ün devamı olduğunu iddia edenler, her konuşmasında TÖS'e sahip çıkanlar ne yazık ki, TÖS'ün ilkelerini ve mücadele anlayışını inkâr etmektedirler. Bu anlayış sonuç olarak «devrim içiri eğitim» ilkesinin reddedilmesinde görülmektedir. Acaba bildirge yazarı, eğitimi ve eğitim kurumlarını devrim için bir araç olarak kitleleri devrim saflarına çekmenin bir araeı olarak görmemekte midir? Evet ne yazık ki, görmemektedir. Ona göre eğitim, o soyut sınıflar üstü devlet anlayışı gibi, burjuva demokrasi anlayışı gibi soyut bir olgudur. Bildirge sahibi burjuva platformundan dışarı çıkamamaktadır. Şöyle diyor 39. sayfada; «bunu çok iyi bilen Türk öğretmeni, yeni anayasamız devlet memurları için sendika kurma hakkı tanımayınca hemen harekete geçiniz» diyor. Yazar yeni anayasamız derken acaba 1961 Anayasasını mı, o misli demokratik unsurları içeren bu burjuva anayasasına sahip mi çıkmaktadır?

Yani 1961 Anayasası emekçi halkların iktidarının bir ânyasasıdır ki, yazar buna anayasamız diyebilmektedir. Bu anlayışı burjuva dünya gö-

rüşünün bir uzantısıdır. Açıkça görülmektedir ki, bildirge bu önemli kurultay için hiç bir öneme sahip değildir. Hiç bir somut öneri getirmemektedir. Devrimciler tarihi bir bilgilenme için değil, günümüzün mücadelesine ışık tutması için okurlar ve öğrenirler. Öğretmen örgütlenmesi konusunda somut önerimiz şudur: TÖB - DER bugün üyelerini aktif, militan bir mücadele içine sokmalı, TÖS'ün mücadele azmine sahip çıkmalı, grevli, sendikalı, toplu sözleşmeli hakkımızı almak için fiilen sendikalaşmak için aktif bir mücadeleye girişmelidir. Burjuvaziden bu hakkı bize vermesini beklemek safıktır. Devrimci bir mücadele anlayışıyla fiilen sendikalaşma doğrultusunda harekete geçilmelidir. Sendika hakkını söke söke almak için direnişe geçilmelidir. İstenirse çeşitli direniş yolları bulunabilir. Saygılarımla.

Müfit ARIKAN: Çok değerli kurultay delegeleri arkadaşlarım. Köy enstitüsü 1948 çıkışlı, biraz ilköğretim kesiminde bir eğitim emekçisi olarak, sayın bildiri sunucu arkadaşımızın Türkiye öğretmen örgütlenmesinin tarihi mücadelesi yönünde hazırladıkları çok yoğun ve bir hayli çabayı gerektiren çalışmalarından dolayı teşekkürlerimi sunarım. Aneak sayın arkadaşlarım. Yozgat delegesiyim ben. Yozgat Orta Anadoluda 1971'den önce olduğu gibi bugün de gerici güçler tarafından pilot bölge olarak addedilen ve o denli yoğun çalışmalar ve mücadele yöntemleri uygulanan bir yurt köşemizdir. Biz Yozgat TÖB-DER'lileri ki, o dönemde TÖS idik. 16 Haziran 1570 şanlı işçi sınıfı direnişimizin olduğu gün, aynı tarihte Yozgat'ta büyük olaylar yaşadık. Fakat o olaylar işçi sınıfı hareketinin karşısında gölgelendi. Ancak o olayların çapı ve genişliği kendi örgütümüzün bünyesinde bilinmektedir.

Yozgat olayları ile ilgili TÖS'ün ve TÖB-DER'in gerekli dokümanlarının arşivlerinde olduğunu sanırım. Ayrıca bu olayları 9 Şubat 1971'de yani 12 Mart'tan hemen hemen bir ay önce TRT televizyonlarında da gerekli ağırlıkta gösterildiğini belirtmeliyim. Sayın KAYNAK'ın Türkiye öğretmen mücadelesinden örnekler sunarken Yozgat olaylarına özellikle diğer tali derecede önem arzetmesini, Yozgat'ta mücadele veren arkadaşlarımız olarak yani bugün geçmişte örgütümüzün başkanlığını yapmış olan Cemil ÇAKIR, Ali BOZKÜRT gibi arkadaşlarım da bizzat Ankara Şubesi üyeleri olarak o dönemde bizzat Yozgat Şubesini kurduklarını belirtmekle sizleri rahatsız etmiş oluyorum. Teşekkür ederim.

İsmail DERMAN : Değerli delege arkadaşlarım, benden önceki değerli konuşmacı arkadaşlar benim değineceğim konuları yeteri kadar açıkladılar. Ben de bildirge hakkında görüşlerimi sunacağım. Bana göre bildiri gerekli özen, dikkat ve çaba gösterilmeden aceleye getirilerek hazırlanmıştır. İkincisi konuyu tarihsel gelişimi içinde, Türkiye'nin içinde bu-

lunduğu, ekonomik, sosyal, siyasi gelişmeleri ve değişimleri dikkate almadan ya da pek az dikkate alarak işlenmiştir.

Anılar, olaylar, örgütler, kopuk kopuk ve sistematik olmayan, subjektif değerlendirmeden ele alınmıştır. Bazı dönemler hakkındaki yargılar son derece hatalı ve zorlanan yorumlarla değerlendirilmiştir. Örneğin Cumhuriyet Döneminde öğretmenlerin ve öğretmen hareketinin etkisiz, baskı altında tutulmaları gibi bir anlayış hakimdir. Oysa cumhuriyet döneminde öğretmenler toplumsal mücadelede cehaletin ortadan kaldırılması, ilköğretim sorunlarının çözümlenmesi konularında oldukça etkin olup, öğretmenlik mesleği saygın bir yere sahiptir.

Öğretmenlerin, örgütsel ve kitlesele savaşmaları sonunda genel toplumsal ve demokratik savaşıma ne gibi katkılarda bulunduğu ve kendi ekonomik, mesleki, özlük sorunları konusunda ne gibi kazanımlar elde ettikleri yeterince açıklık getirilmemiştir. Bildirinin Türkiye eğitim hareketine ve öğretmenlerin ekonomik ve demokratik savaşımına ne gibi bir yönlendirme ve hedef gösterdiği ise belirsizdir. Daha doğrusu bildirinin bu anlamda bir mesajı yoktur.

Bir de arkadaşlar, sanıyorum ben yanlış anladım, bildirgenin 18. sayfasının 3. paragrafında 26 Haziran 1922 tarihli Ulus gazetesinde yayınlanan bir bildiriden bahsettiler. Burada «Rusya'da uzun süreli devrimleri, kültür ve fikir gücü, bunu soylu ve özveri örneği olan öğretmenler ve aydınlar yaptılar» diyor. Yine devamında Bulgaristanda da öğretmenlerin mücadele içindeki etkinliğinin büyük olduğu söyleniyor. Acaba o dönemin toplumsal ve sosyal koşulları gereği aydınlar ve öğretmenler mi başı çekiyordu yürütüyordu, yoksa işçi sınıfı motor güç olarak mı, o dönüşümleri gerçekleştirmişti? Buna bir açıklık getirilmesini istiyorum. Bu konuda söyleyeceklerim bu kadar, saygılar sunarım.

Emin ASLAİS! : Arkadaşlarımızın, önemli ölçüde bildirge konusunda hazırlıklı gelmedikleri görülmektedir. Yozgat olaylarını getiren hocam, tarihsel olarak anlamı olabilir, kaydedilebilirdi, yine sayın Muammer AK-SOY hocamızın getirdiği bir öneri vardı, tümüyle katılıyorum.

Yalnız onun da bir yanına katılmıyorum; bildirgenin referansında, referans alınan kişiler ve o kişilerin eğilimleri. Bilselerdi, böyle bir endişenin yani fraksiyonel bir endişenin egemen olmadığını görecektlerdi, ama yir-iie de bir eksiklikdir, zaten sunucu arkadaş da bunu kabul etmiştir. Ben kurultayımızın bu bilimsel çerçevenin dışına taşılmaması konusunda delegeler arkadaşlarımızın dikkatli ve verimli çalışmalar getirmesini diliyorum, saygılarımla.

SUNUCUNUN ELEŞTİRİLERE VERDİĞİ YANITLAR

Sezai KAYNAK : Sayın Başkan, Sayın Konuklar, Sayın Delegeler, Ben Muammer AKSOY'un bu çıkışını yerinde görüyorum ve kesinlikle söylediklerine katılıyorum. Ancak bana biraz sübjektif oldu gibi geliyor, şundan: Şunu huzurunuzda belirtiyorum; Türkiye'de öğretmen hareketini araştıran birkaç insan var. Bunların başında sayın Muammer AKSOY geliyor. Birkaç isim daha gerekirse, Mehmet KÜÇÜK, Yahya TÜZÜN, benim acizane birtakım çabalarım var ve birkaç kişi daha var.

Şimdi ben şunu sormak isterim, hangi bilimsel araştırmada okuyup yararlandığım, verime dönüştürdüğüm insanların düşüncelerini aynen aktarmak zorunda kalırım? Ama şunu kesin belirtiyorum: Özellikle Kayseri Olayları'nı aktardığımızda hocamın kitabından yararlanılmıştır. Hem ben yararlanmışımdır, hem de sayın Mehmet KOÇ ki ben onun araştırmasını da okudum, o da temel olarak zannediyorum o kitapdan yararlanmıştır. Hocamdan özür dileyerek şunu belirteyim, Türkiye öğretmen hareketi kendisinin bu alanda yaptığı çalışmayı her türlü fraksiyon dışı görerek yararlanmıştır, şubelerinde satılmaktadır, toplantılarında anılmaktadır, eğer bu notu yazmamışsam ki, bunu eksiklik sayıyorsa 'hocam, huzurunuzda özür diliyorum.

Özellikle 10 arkadaşın söylediklerinden not aldım, arkadaşlarımızın bir kısmı kesinlikle söylüyorum — bir örnek vereceğim şimdi — çok üzücü birşey aslında, bildirgeyi okumadan gelmişler. Burada benim naklettiğim bazı şeyleri örneğin Ulus Gazetesinden bir belge naklettim, yanılmıyorsam İsmail DERMAN arkadaş getirdi, kesinlikle okumamış bildirgeyi, o belli. Benim orada naklettiğim, «aydınların ve öğretmenlerin hareketin önünde olduğu görüşü» benim görüşüm değil. Türkiye Muallim ve Muallimeler Cemiyeti'nin o dönemde yayınladığı bir bildiri metninden alınmadır. Ama şunu ilâve ediyorum: Bu yanlışına rağmen bu bildirge zaman ve mekân koşulları içerisinde o güne göre ileri bir adımdır. Yanlışılarına rağmen diyorum. Yani o bana ait değil.

Şimdi başından başlayarak kısa kısa yapılan eleştirileri cevaplandıracağım. Hasan GÜRKAN arkadaş İLK-SEN olayını anlattı, kademe sendikacılığının bir tehlike olduğunu söyledi, kendisine aynen katılıyorum. Beni ilgilendiren bir bölümü var, onun için belirtiyorum. Hatta bir örnek vereyim; Fransa ve İngiltere'de egemen sınıfların çeşitli kurumları bir program yapıp şöyle diyorlar demokratik örgütleri bölmek için: O örgüt, hangi meslek grupları içinde örgütlenmişse, onların içinde tahsili farklı olanlara birtakım ayrıcalıklar tanır. Ve o hareketi ortasından dinamitleyip yıkar.

Çok üzücüdür, günümüzde demokrasi saflarında saydığımız, anti - faşist olarak nitelediğimiz CHP döneminde - bilmiyorum neden, hangi amaçla düşünülmüştür - Hasan GÜRKAN arkadaşın bu konuda getirdiği önerilere aynen katılıyorum. Ancak benim bildirgemini çok küçük bir yönüyle ilgilendiriyor.

Hasan ÇALIŞKAN arkadaş; «petrol kanununa, toprak reformuna akıl erdiremiyorlar» dediğimi söyledi. Evet. Öyle dedim. Ancak kesinlikle söyleyeyim, arkadaşımın dediği gibi onların bu meseleye sınıfsal açıdan nasıl akıl erdiremediklerini hepimiz çok iyice biliyoruz, ben sadece bir benzetmede bulundum. Niyetimi bu tür bir ifadeyle anlatmak istedim, çok açıktır ki kavramlar soyut şeyler değildir, çok canlıdır, diridir onlar. Anlatılmak istenen diye tanımlanmıştır. Yoksa dilbilgisi dersinde olduğu gibi sözcükle, kelimeler üzerinde durularak eleştiri yapılmaz 'kanısındayım.

Yine Hasan ÇALIŞKAN arkadaş işçi sınıfı sosyalistleri deyimine katılmıyor. Mazur görsün beni, bu söz bana ait değildir. Sovyetler Birliği Bilim Akademisinin - son yıllarda kitaplar yayınlıyor - ve Bulgaristan'daki yine Bilim Akademisi'nin her tür çalışmasında kullandığı bir deyimdir ve ben bu deyim çok yerinde görüyorum. Bunun için literatür tartışmalarına girmek çalışmalarımızı güçlendirir inancındayım. Yani o deyim işçi sınıfı öğretmenlerinin deyimidir, ben o deyim her platformda kullanıyorum, ancak uyarıdır, eleştiridir, teşekkür ederim.

Yine aynı yanlışın Alpaslan IŞIKLI'nın çalışmasında da yapıldığını söyleyeceğim. Arkadaşlar ısrarla paragraflara, cümlelere ve kelimelere takılıyorlar. Rica ediyorum. Özellikle bir TÖB-DER üyesi olarak bu yanlıştır arkadaşlar. Meselâ diyor ki Hasan ÇALIŞKAN arkadaş, konuşmacı diyor, herşeyi 1961 Anayasası'nın getirdiği katkılara bağlıyor. Bildirgem bunu böyle yazmıyor ki. Şunu açıkça ifade etmek gerekir; ben 1961 Anayasası'nın getirdiği demokratik kazanımları sadece onun getirdiği birikime de bağlamıyorum, kişisel görüşümdür. Ta 1910'larda, 1915'lerde, 1920'lerde, Aydın Demiryolu işçilerinin, İstanbul'da pek çok fabrikada grev yapan, ölen işçilerin yaptıkları eylemler sonucunda bina edildiğini de söylüyorum.

Ama şunu takdir edersiniz ki, bu bildirge metni içinde bunları ayırtılı olarak anlatmanın zamanı yoktur, *şartlan* yoktur. Yine arkadaşımız açıkladı, ben de açıklıyacağım. Somut mücadele yöntemlerinin olmadığını söylediler. Arkadaşlarım, lütfen özellikle Hasan ÇALIŞKAN arkadaştan rica ediyorum, bildirgenin 'kapağında ne yazıyor, bakması lâzımdır. Yani eleştiri olsun diye eleştiri yapılmaz.

Somut mücadele yöntemleri, sunduğumuz bu bildirgeden, sizlerin görüşlerinden, diğer araştırmacıların sunduğu bildirgelerin deyiminden doğacaktır. Yoksa tarihçe şu, reçetesi de bu desem, en azından kurumumuza saygısızlık yapmış olurum. «Geçmiş inkâr» diyor, kesinlikle katılmıyorum, böyle tek cümlem yok. Yine konuşmacı arkadaş, yazar diyor, aynen cümlesini alıyorum; «1961 Anayasası'na sahip çıkmakta mıdır?» iftiharla söylüyorum sahip çıkmaktır. Çünkü sosyalistler —tekrar kullanıyorum— işçi sınıfı sosyalistleri nisbi demokratik kazanımlara sahip çıkarlar ve o ileri demokratik bir kazanımdır.

Bektaş ÖZTÜRK arkadaş, Yozgat olayları'na daha bir önem verilmelidir diyor. Hocamın bu uyarısına aynen katılıyorum. Ancak ben aktarıırken, Yozgat olaylarına bir cümleyle değindim, açmamıştım. Arkadaşımızın getirdiği bu uyarıyı, ben de komisyonda bu bildirge metnine en son şekil verileceği zaman yapılması gerektiği inancındayım. Ancak bildirge metninde bu olay demin burada aktardığımdan daha uzun alınıyor, takdir komisyonlarıdır ve Genel Kurul'undur.

İsmail DERMAN arkadaş, gerekli özen ve dikkat gösterilmeden hazırlanmış diyor. Bu eleştiridir, yargı Genel Kurul'undur ve Türkiye öğretmen hareketininidir. Sistematiğe değildir diyor ve büyük bir yanlışlığa düşüyor. Yine bu şundan geliyor; eleştiri olsun diye eleştiri anlayışından, «bildirgeyi bu salonda okumaktan». Cum'huriyet tarihinde öğretmenin mücadelesi yeterince koyulmamıştır diyor. Arkadaşlar, öğretmenlerin grevinden bahsediliyor. Ve 1925'de Cumhuriyet döneminde Takrir-i Sükun yasasıyla başta işçi sınıfı olmak üzere tüm çalışanların ve Türkiye eğitim emekçilerinin demokratik haklarının gaspedildiği, önlerine engel çıkarıldığı söyleniyor, hem konuşmamda hem de bildirgemde söyledim, arkadaş bu konuda uyarırım.

İsmail DERMAN arkadaş, yine mesaj yoktur diyor. Arkadaşlar, mesaj bu kurultayın sonunda çıkacaktır. Mesajı benim sunmam haddim değil.

Ali BAŞTURAN arkadaş, yine Hasan GÜRKAN arkadaşın getirdiği kademe sendikacılığı ile ilgili kaygıdan bahsediyor. Ben arkadaşımın bu konudaki kaygılarına aynen katılıyorum.

Bu arada bana bir soru soruldu onu cevaplamak isterim. Niyetim polemik açmak değil, niyetim soruyu yanıtlamaktır. «Devrim için» eğitim sorunu. Arkadaşlar, 1969'dan 1977'ye 8 yıl geçti. Pek çok bilimsel eser bu zaman birimi içinde dilimize çevrildi. Akla kara berraklaştı. Beri şunu söylüyorum : Örnekle anlatacağım, yorumu size bırakıyorum. Bakın arkadaşlar : Devrim için eğitim meselesini TÖS nasıl tanımlamış; Devrimci eği-

tim, toplumdaki düzensizliğin, ekonomik bağımlılığın, kültürel yozlaşmanın sorumluluğunu duyacak, kişilerin mutluluğunu sağlayıcı, çağdaş uygarlık düzeyi ile bağdaşan, akılcı bir düzen geliştirmede eyleme geçecek öncü kuşakların yetiştirilmesine yönelik eğitim düzenidir. Arkadaşlar, bu tanımın ayakları havadadır. Neden havadadır? Çünkü o gün bunları söyleyen ve yazanlar bu yanlış bugün tesbit etmişlerdir ve savunmamaktadırlar. Demin dediğim gibi bu, demokratik kitle örgütlerine boyunun üstünde görevler ve misyonlar vehmetmekten ve bir yanıyla da işçi sınıfının bilimine inançsızlıktan gelmektedir. Görüşlerine saygılıyım, bana sorduğu için cevaplıyorum.

Yine bakınız, devrim için eğitim diyenler ve bunu savunanlar bir «ant» yapmışlar 5 yıl sonunda. Ben o günün politik düzeyinin, bilimsel düzeyinin görülmesi açısından aynen sunuyorum. Devrimci eğitim şurası.. özellikle bu eleştiriyi getiren arkadaşşıma ithaf ederim. «Türküm, doğruyum, devrimciyim, yaşam iç ve... dışarı atmak. Yurdumu tezelden kaldırmaktır. Ülküm işçiye iş, köylüye toprak, bebeye süt, yavruya ekmek ve kitap, gence gelecek sağlamaktır, varlığım ulusal kurtuluşumuza ve bağımsızlığımıza armağan olsun». Arkadaşlar buna tepeden tırnağa karşı çıkmıyorum. İnkâr etmiyorum, o günün 'koşulları içerisinde bunlar söylen-di.

Ancak, bunda ısrar etmenin yararı yok, arkadaşımın sorusu cevap-lansın. Ben içinde bulunduğumuz sosyo-politik şartlarda, içinde bulunduğumuz gelişme perspektifinde ana sloganın, Türkiye öğretmen hareketinin ana sloganının, ayaklan yerden kesik «devrimci eğitim» değil, «demokratik eğitim» olmasına inanıyorum ve bunu kesinlikle söylüyorum.

Ancak şunu da belirtiyorum : Bugün demokratik eğitim kurultayları yapıyoruz. Gelecekte, inanıyorum ki Türkiye öğretmen hareketi, kesinlikle inanıyorum ki sosyalist eğitim kurultayları da yapacaktır. O günler de gelecektir. Ama, şartları iyi hesap etmekte yarar görüyorum. Yine bir suç-lama; benim burjuva demokrasinin sözcülüğünü yaptığımı söylüyor Hasan ÇALIŞKAN arkadaş. Gerçekten bunu çok ağır bir eleştiri olarak görüyorum. Arkadaş demokrasi mücadelesini yeterince bilince çıkaramamıştır. Teşekkür ederim.

(Salondan itiraz; bir yanlışlık var arkadaşım, Hasan ÇALIŞKAN olarak değil, Hasan ÇALIŞKAN böyle birşey konuşmadı. Bana ait olmayan *bir* konuşmayı Hasan ÇALIŞKAN diye almışsınız itiraz ediyorum.)

Arkadaşlarım çok özür dilerim, not alırken konuşmacı arkadaşın adf rii yanlış yazmışım. Çok özür dilerim. Arkadaşımızdan ayrıca da özür dilerim. Genel Kurul'unuza saygılar.

SENDİKALAŞMAK İÇİN SOMUT MÜCADELE
YÖNTEMLERİ
(PANEL)

Faruk PEKİN
(DİSK)

Sayın Başkan, Değerli Delegeler,

Türkiye işçi sınıfının örgütlenme, sendikalaşma, grev ve toplusözleşme hakkını kazanabilmesi için, gerçekten uzun ve yorucu bir mücadele gördük ve yaşadık. 1830'lara kadar varan bir mücadele bu. O günlere kadar uzanıyor. Ama o günden bu yana sürekli olarak değişen ve işçi sınıfının sendikalaşması yolunda sürekli olarak daha ileriye giden bir hareket bu.

Ama hakim sınıflar, başta burjuvazi olmak üzere bu girişimden sonra işçi sınıfının birliğini, işçi sınıfının sendikal birliğini parçalamak için de bu süre içerisinde elinden gelen herşeyi yaptılar. Kafa ve kol emekçilerinin birliğini parçalamak için mevcut birtakım yapay yollara baş vurarak farklı davranışlardan farklı ücret uygulamasını getirdiler. En son olarak da bugün yasalarda yansıtılan biçimiyle, işçi sınıfı bilimini belli planda tutmayı amaçladı. 1923'te Cumhuriyet ilân olundu. Ama arkadaşlar, çıkan bir kanun ile Türkiye'de yine grev hakkı ortadan kaldırıldı.

1938'de Cemiyetler Kanunu'yla sınıf esasına göre örgüt kurma yasağı getirildi. 1932 Yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'ne katılmamız ise, grev ve toplusözleşme haklarına bir değişiklik getirmedi. İşçi sigortaları kurumu o günkü adıyla kuruldu. Çalışma Bakanlığı kuruldu. Ama bu örgütlere rağmen, işçilerin örgütlenmesini kolaylaştıran en önemli haklar hep hasıraltı edildi. Kurulan dernekler sıkıyönetimlerle yok edildi. Bugün çıkan yasa bile, Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullara rağmen Türkiye işçi sınıfının sendikal mücadelesinde önemli boyutlar sağladı.

Birden bire çok sayıda sendika kurulmaya başladı. Ama arkadaşlarım özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin emperyalistlerle ve özellikle Amerika ile olan ilişkilerinden dolayı Türkiye'de sendikal harekete Amerikancı sarı sendikacılık damgasını vurmaya başladı. Bu koşullarda kuruldu 1950'lerde TÜRK-İŞ yönetimi. TÜRK-İŞ kurulduğu günlerden sonra sürekli olarak Amerikancı sarı sendikacılığı izlemeye devam etti. Onun için Amerikancı sarı sendikaların önemli katkılarıyla birlikte, 1960'lara

kadar tüm çalışanların hakları konusunda gerçekten de önemli boyutlara gidilmedi.

Ama arkadaşlarım, Türkiye işçi sınıfı yalnızca sendikal planda değil, siyasi, ideolojik planda da gelişimini sürdürdü. 27 Mayıs 1960 hareketi özellikle getirdiği anayasa bakımından, Türkiye'de sendikal hareket açısından bir dönemeç oldu. 1961 Yılında halkoyuna sunulacak yürürlüğe giren anayasada işçi sınıfına sendikalaşma hakkı, toplu sözleşme yapma hakkı, grev hakkı ve sosyal güvenlik hakkı tanımak zorunda kalındı. Arkadaşlar, şunu bir kere daha belirtiyim ki, bugün anayasaya konan haklar hem Türkiye işçi sınıfının uzun yıllara dayanan mücadelesinin, hem de dünya uluslararası işçi sınıfının, uluslararası düzeyde sürdürdüğü mücadeleyi yansıtan ürünleri kapsıyor.

Ancak 1961'de işçi sınıfına bazı haklar verilirken, özellikle anayasanın 42. Maddesi ile çalışanların belli kesimine grev yapma hakkı kısıtlanırken bu anayasadaki haklar bile temel yasalar haline getirilmedi. Arkadaşlar, anayasadaki sendikal hak ve özgürlükleri belirleyen yasalar 1963'lere kadar gecikti. Ama işçi sınıfı durmadı, işçi sınıfı sendikal hak ve özgürlükler mücadelesine devam etti.

Henüz yasalar mecliste görüşülürken, işçi sınıfının tarihine destan olarak geçen bir olayı sergileyen tarım işçileri, daha kanun çıkmadan önce 5 hafta süren bir grevle Türkiye'ye önemli bir olayı sergilediler. Henüz grev hakkı çıkmadan Türkiye'de tarım işçileri başarılı bir mücadele yaptılar 5 haftalık zorlu bir grev sonunda. Ama arkadaşlar, bununla da kalmadı. Karen işçileri daha sonra bir maddeyle yasanın içinde yer almasını sağladılar. O güne kadar Karen Maddesi olarak biliriz biz bunu. Ve bu belirli bir eylem sonucunda ortaya çıktı. İşçi sınıfının mücadelesi sonunda 274 - 275 sayılı yasalar çıktıktan sonra birden bire Türkiye'nin her tarafında grev davulları çalınmaya başladı.

Grevler birbirini sürdürdü, sendikalar güçlenmeye başladı. İşte arkadaşlarım, 1965 Yılında hepimizin bildiği 624 sayılı Devlet Personeli Sendikalar Kanunu çıktı. Ama arkadaşlar, bu kanun ve bundan sonra bildiğimiz 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, memur tanımını geniş alarak, sendikalaşma alanında belirli kısıtlamaları getirme açısından önem taşımaktadır. 1965 Yılı'nın 17 Haziran'ında yürürlüğe giren 657 sayılı Devlet Personeli Sendikalar Kanunu'ndan sonra arkadaşlarım, 3 yıl içerisinde tam 453 sendika, 18 federasyon, 3 konfederasyon kuruldu.

Ama biz 624 sayılı yasanın neler getirdiğini daha sonra anlatacağız. Tüm sendikalar örgütlenen kamu kesiminde çalışanların belli eylemlerini

yapmayı önlüyordu. İkinci olarak kamu kurumlarında sendikal faaliyetler önemli ölçüde yapıyordu. Örgüt yerine konulan işçi sınıfının birliğini biraz daha bölmeye yol açan önemli mazeretler sürüyordu. Ama arkadaşlarım, hepsinden daha önemlisi bu yasaya göre sendika yöneticilerinin hiçbir güvencesi yoktu. İşçi sendikalarına oranla son derece geri hakları getiren bir yasa idi. İlerici görüntüsü de vardı: Arkadaşlarım, bugünkü memur sendikacılığı ister istemez kendi yapısı içerisinde belli yanlışları da düzeltti. O dönemin sendikalarında genellikle küçük burjuva hareketi egemen oldu. Ve yine çok ilginçtir, o dönemde memur sendikalarında mücadele eden arkadaşlarımız 274 - 275 sayılı yasaya göre sürekli olarak 624 sayılı yasayı savundular aslında. Ama her şeye rağmen özellikle ortaya çıkmasına ve Türkiye'de kamu kesiminde çalışanların sendikalaşma yolunda, gerçek anlamda olmasa bile önemli ölçüde örgütlenmeye yardımcı oldu.

Ama burjuvazi çeşitli biçimlerde Türkiye'de işçi sınıfının sendikal birliğini, gelişmekte olan işçi sınıfı hareketini çeşitli biçimlerde engellemeye devam etti. Ve çok iyi bildiğimiz 15-16 Haziran 1970 olaylarını hatırlayalım. O zamanki siyasi iktidar, yasal bir değişiklikle sendikal hak ve özgürlüklere kısıtlama getirmek istedi. Özellikle DİSK'i, DİSK'e bağlı sendikaları kapattırmayı amaçladı. Ama 15-16 Haziran günlerinde İstanbul, İzmit ve Gebze'de yüz binlerce işçi yürüdü, hem de DİSK'e bağlı olanlar değil, sendikal hak ve özgürlüklerin ne anlama geldiğinin bilincinde olan, sarı sendikal bilincini kıran TÜRK - İŞ işçileri de yürüdü.

DİSK'te devam eden sendikal hak ve özgürlükler öldü. Daha sonra Anayasa Mahkemesi bu değişiklikleri anayasaya aykırı bularak iptal etti. Önemli bir dönemeç oldu bu olay Türkiye işçi sınıfının sendikal mücadele tarihinde. İşçi sınıfının gücünden korkan bu sınıflar yine her fırsatta engellemeye baktılar. Memurlara getirilen birtakım hakların iyice göze alınması, geniş bir memur tanımının getirilmesi ve böylelikle belli adlarda bile olsa kamu kesiminde çalışanlara sendikalaşma hakkının yine ortadan kaldırılmasını getirdi.

Daha sonra çıkan kararnameler de bunun tam anlamıyla yasalaşmasını sağladı. Arkadaşlar, bugün sabahki toplantıda açık olarak görüldü ki, bugün Türkiye'de temel sendikal hak ve özgürlükler sağlanmış değil. Bugün Türkiye'de anayasada bile sınırlı olarak getirilen haklar hayata geçirilmiş değil. 'Bugün Türkiye'de, üyesi bulunduğumuz Uluslararası Çalışma Örgütü'nün çeşitli ülkelerde kabul etmiş olduğu uluslararası sözleşmelere, yine ülkemizin bağlı olduğu bazı uluslararası anlaşmalara kesinlikle uyulmamaktadır.

Özellikle tüm çalışanların sendikalaşma hakkını elde eden birtakım uluslararası çalışma örgütü... (anlaşımada). Bunları tekrar tekrar söyleyerek vaktinizi almak istemiyorum. Ama bugün şunu çok iyi bilelim ki. Batılı ülkelere benzemek isterken, burjuvazi batıyı kendi istediği biçimde anlarken, uluslararası işçi sınıfının yoğun ve kararlı mücadelesi sonunda uluslararası örgütlere, belM en önemli hakları da Türkiye'de Türkiye işçi sınıfına tanımak zorunda kalıyorlar ve de kalmaya devam edeceklerdir.

Biz şunu savunuyoruz; kafa ve kol emekçilerinin birliğini. Görüyoruz çağdaş dünyada çalışanlar arasındaki yapay farklılıklar giderek iyice azalmakta. Doğrudan doğruya üretmese bile zihinsel çalışma ile üretkenliğini önemli oranda artıran emekçi kesimlerin, özellikle teknik ve bilimi sağlayan, yeni teknolojileri uygulayan, teknik kesim ile mühendislerle, kimyagerlerle, işçilere temel ve teknik bilgileri artırarak önemli oranda üretkenliğin artmasına yardımcı olan öğretmenler ile ücretlerini sağlıklı bir yaşam sürdürerek sağlayan sağlık personeli ile şu anda işçi sendikalaşma örgütlenmiş bulunan işçilerimiz arasındaki ayrılıklar giderek ortadan kalkıyor.

Tüm işçilerin işçi sınıfı hareketi içinde, kafa ve kol emekçilerinin birliği yolunda önemli adımlar atılıyor. Ve her geçen gün kafa ve kol emekçilerinin birliği için verilen mücadele biraz daha gelişiyor. Arkadaşlar, kafa ve kol emekçilerinin birliği için verilen mücadele Türkiye'de işçi sınıfının sömürüyü azaltma ve sömürüyü ortadan kaldırma mücadelesine daha da hız verecektir. Türkiye'de işçi sınıfının sendikal hareketi, eğitim emekçilerinin, teknik elemanların, tüm çalışanların bu harekete katılmasıyla güç kazanacak ve işçi sınıfının devrimci birliği yolunda önemli adımlar atılacaktır.

Arkadaşlar, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun bu konuda hayata geçirmek üzere almış olduğu önlemler vardır. 1975 Yılında yapılan 5. Genel Kurulda 11 sene.... ve son olarak Aralık ayında gidilen VI. Genel Kurulumuzda aynı doğrultuda alınan karar bunun büyük örneğidir. O zaman alınan kararları, işçi - memur ayrımı konusu, DiSK genel kurulu kararı. Devlet Memurları Kanunu'nun asli ve sürekli görevler görenleri memur saydığını, bunun dışında ister kamu, ister özel kesimde çalışanların işçi olduklarının geçerli olduğu, işçi-memur ayrımının bu ilke açısından ele alınması ve bu ayrımın ortadan kaldırılması için gerekli yasal değişikliklerin sağlanması amacıyla çalışmada bulunmasına oy birliği ile karar verildi.

Arkadaşlarım, DiSK şu anda bu konuda yoğun bir çaba harcamakta. Ama DiSK'in bu konudaki çabası yalnızca bunları saptamıyor. Biz şunu

söylüyoruz: Diyoruz ki, Türkiye'de tüm çalışanların sendikalaşma hakkı, ogra grevli, toplusözleşmeli sendikalaşma hakkı Türkiye işçi sınıfının ekonomik, politik ve ideolojik yapısından ayrı tutulamaz. Sendikalaşma hareketi, Türkiye'de genel anlamda demokratik hak ve özgürlükler yolunda yapılan mücadeleden ayrı ele alınamaz.

Türkiye'de sendikalaşma mücadelesi ülkenin tüm sorunlarından ayrı bir biçimde ele alınamaz. DİSK bu konuda kendine düşen görevleri yığınsal, kitlesel eylemlerle hayata geçirme çabası içerisinde. Arkadaşlar, genel konularda, yine yürütme kurullarında sık sık vurgulandığı gibi DİSK ivedi olarak şunları talep ediyor: İşçi - memur ayrımı yapmadan tüm çalışanlara toplusözleşmeli, grevli sendikalaşma hakkının tanınması. İşçilerin istedikleri sendikayı serbest seçme hakkı olan açık sayım ilkesine dayalı referandum hakkının yasalaştırılması. Lokavtın kaldırılması. Grev hakkına ve uygulamasına konan tüm engellerin, tüm uygulamaların kaldırılması, genel grev, dayanışma grevlerine izin verilmesi, işyerlerinde serbestçe sendikal çalışma yapılmasının sağlanması. İvedi olarak bunlar. Genel anlamda sendikal hak ve özgürlüklerin, demokratik hak ve özgürlükler yolunda verilmesi gereken mücadelelerin en başta gelenleri bunlar.

Arkadaşlar, Türkiye işçi sınıfı bugün bu hakların ne demeye geldiğinin bilincinde. Somut olarak neler yapılabilir? Arkadaşlar açık söyleyeyim, somut olarak neler yapılabilir konusunda Türkiye işçi sınıfı, dünya işçi sınıfının tarihsel mücadelesini örnek alacaktır. Bu nedenle bir iki noktayı anlatmakta yarar görüyorum. Sendikalaşmak istiyoruz, ama nasıl bir sendikalaşma? Eğer yalnız sendikalaşmak istiyorsak, belki de bunu kararname ile sağlayabilirler. Ama biz yalnızca sendikalaşmak istemiyoruz. Grevli, toplusözleşmeli sendikal hakkı istiyoruz.

Bu konuda Anayasa'da değişiklik yapmak için mücadele edebiliriz. Ama Anayasa'daki değişiklikler yapıncaya kadar DİSK'in kararında olduğu gibi Anayasa'daki asli ve sürekli görevler kavramını çok dar bir biçimde yorumlayarak mevcut yasalarda değişiklik istememiz gerekiyor sendikalar yasasında, toplusözleşme, grev hakkı yasasında, iş yasasında, sosyal sigortalar yasasında, devlet personeli memurları yasasında ve diğer ilgili yasalarda. Buna yönelik mücadele verirken aynı zamanda uluslararası işçi sınıfı hareketinin önemli karakterini içeren uluslararası anlaşmaların da Türkiye'de tam anlamıyla uygulanmasını istememiz gerekiyor.

Arkadaşlarım, sendikalaşma hakkı mücadelesi içerisinde bizler ister istemez en önemli noktalarda bile belli hakları koparta koparta alırken

son derece açık ve net olmak zorundayız. Türkiye'de daha önce yaşanmış olan sendikalaşma olaylarında işçi sınıfı hareketi açısından önemli dersler çıkartmak zorundayız. Mevcut yasaları çok iyi irdelemek zorundayız. Arkadaşlarım, bugün işkollarına bakıyoruz, sayısız işkolu var. 34 iş koluna bölmüşler işçi sınıfını. Bu da yetmemiş, her iş 'kolunda tekrar tekrar bölmeye çalışmışlar. Yalnızca bir iş kolunda 3 yıl içinde 40-50-60 tane sendika görülüyor.

Bugün bakıyoruz, işçi sınıfının sendikal bütünlüğünü parçalama yolunda her parti kendisine bir konfederasyon yaratma çabasında. İşçi sınıfının sendikal hareketinin gelişmesi elbette daha da korkutacak hakim sınıfları. İlgili yasalarda değişiklik yapılırken, elbet bu bölme, parçalama çabaları biraz daha önem kazanacaktır. Arkadaşlar, bakarsanız yine Türkiye'de tüm çalışanların mücadelesi sonunda, birtakım hakları vermek zorunda kaldıklarında, bizi yine parça parça bölmeye kalkabilirler.

Bakarsanız işkolu yönetmeliğinde birtakım değişiklikler yapılır, ÖP neğin nerelerde; ilkokul öğretmenleri ayrı bir sendikada, ortaokul öğretmenleri ayrı bir sendikada, lise öğretmenleri ayrı bir sendikada, mühendisler ayrı bir sendikada, teknisyenler ayrı bir sendikada, bunları yapabilirler. Bunları bizlerin karşısına çıkartabilirler. Arkadaşlar, biz bunları bugünden göğüslemek zorundayız. Uluslararası ölçütlere göre 16 işkolu vardır şu anda. İşçi sınıfının sendikal bütünlüğü yolunda DİSK, tüm çalışanların işkolu düzeyinde örgütlenmelerini istiyor.

Arkadaşlar bilelim ki, açık olarak söyleyelim ki, Türkiye'de tüm çalışanların sendikalaşma mücadelesi genel bir mücadele, bu mücadele yalnızca memurların sendikalaşma mücadelesi değildir. Yalnızca memurların sendikalaşma mücadelesi olarak bakamayız bu mücadeleye. 'Bu mücadele işçi sınıfının mücadelesinden ayrı bir biçimde ele alınamaz. Bu konuda daha somut öneriler getirebiliriz. Özellikle işçi ve memur ayrımına yönelik birtakım saptırmaların işçilerle ve kamu kesiminde çalışanlarla ortaya çıkarmış oldukları yapay zıtlıkların ideolojik çalışma ile, bir an önce çözülmesi gerekmektedir.

Bu konuda yoğun bir kampanya açılmalıdır. Tüm çalışanların sendikalaşma, ama öyle Siyasi iktidarlara yardımcı olan, sadece mesleki konularda olan değil. Grevli, toplu sözleşmeli bir sendikalaşma anlayışının en alt birimlere kadar götürülmesi gereklidir arkadaşlarım. Bu arada tüm çalışanların sendikalaşmasını savunur görünen, ancak özünde işçi sınıfının sendikal birliğini parçalamayı amaçlayan sendikalaşma yolunda mü-

cadele eden, ücretleri saptırmaya yönelik tüm tasarılar tüm tezler, anında teşhir edilmeli ve bu konuda tavırlar alınmalıdır.

••Sendikalaşma konusunda, elbette sendikalar da üzerlerine düşen görevleri yerine getireceklerdir. Özellikle işyerlerinde sendikalaşma hakkı olan teknik elemanların bir an önce sendikalaşması için yoğun bir çaba harcayacaklardır. Kapsam dışı bırakılan teknik elemanların kapsam içine alınması için yoğun bir mücadele vereceklerdir, vermelidirler, bu konuda daha da yoğun bir çaba harcayacaklardır. Bu arada özellikle sendikalaşma hakkı olan tüm teknik elemanların bu hakkı kullanması yolunda da yoğun bir çaba harcanmalıdır. İşyerlerinde sürekli olarak sarı sendika zincirinin kırılması mevcut sendikalar içerisinden devrimci sendikalara geçilmesi yolunda tüm çalışanların yardımcı olması gerekmektedir.

Arkadaşlarım, bugün daha somut önerileri tekrar tekrar sıralayabiliriz. Ama şunu çok iyi bilelim ki, bu konuda, şu anda sendikalaşma mücadelesini vermekte olanı kamu kesiminde çalışanlar, başta öğretmenler olmak üzere tüm kamu personelleri, teknik elemanlar bu konuda işçi sendikalarının en geniş desteğini kazanmış olarak bu mücadeleyi sürdürecektir. Benim şu anda söyleyeceklerim bunlar.

Niçin sendika hakkı istiyoruz?

I. ve II. MC Dönemlerinde 26 tane öğretmen öldürüldü. Binlerce meslektaşımız sürüldü. Sürülen ve kıyılan arkadaşlarımızın büyük çoğunluğu Danıştay'dan karar aldığı halde, kararlar uygulanmadı. Öğretmenlik mesleği dejenere edilerek, herkesin yapacağı iş haline getirilmeye çalışıldı.. Biz eğitim emekçileri olarak ailemizin geçimi için gerekli olan asgari tüketim mallarını alma gücüne sahip değiliz. Maaş ve ücretlerimizin tesbiti, hükümetlerin insafına terkedilmiştir.

Eğitim kurumları, özellikle öğretmen yetiştiren kurumlar faşistleştirildi. Bütün ders kitapları, ırkçı, şoven, asimilasyoncu öğelerle donatıldı. Yöneticilerimizi seçemiyoruz, meslekte başarısız, tecrübesiz öğretmenler ve eğitimciler partizan amaçlarla eğitim kurumlarına yönetici yapılıyorlar. Eğitim emekçilerinin örgütü kendisini doğrudan ilgilendiren eğitimin planlanmasında söz ve karar satibi olamıyor. En doğal hakkımız olan, maaş ve ücretlerimizi alacak olan mutemedi seçemiyoruz. Halkımızın yürüttüğü bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadelesine, ağırlığımız oranında katılamıyoruz.

Bütün bu baskı, kıyım ve haksızlıklara karşı mücadele etmemiz gerekiyor. Ediyoruz, edeceğiz de. Ancak dünya çalışanlarının 1824'lerde elde ettiği, yine diğer ülkelerde kamu kesiminde çalışanların yüzyıl önce kazandığı ekonomik mücadele silâhına, grevH, toplusözleşmeli sendika hakkına sahip değiliz. Bu hakkı almak için yapacağımız mücadele, genel mücadelemizin bir parçası olmakla birlikte bu silâhı elde ettiğimiz zaman mücadelemiz yeni boyutlar kazanacaktır.

Sendika Hakkımız ve Uluslararası Durum :

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün raporuna göre Türkiye, dünyada, memurların ve eğitim emekçilerinin sendika hakkı olmayan sekiz ülkeden biridir. Diğer ülkeler Brezilya, Ekvator, İspanya, Ürdün, Libya, Nikaragua, Peru'dur. 1977 Temmuzunda yapılan FİSE'nin 11. Genel Kuruluna 77 ülkeden 105 öğretmen örgütü katıldı. 11. Genel Kurul'da Türkiye öğretmen hareketi de temsil edildi. Ancak TÖB-DER'in Türkiye demokratik güçleriyle birlikte, burjuvazi ve onların temsilcisi MG'ye dayatması sonucu FİSE'nin II. Genel Kurulu'nda temsil edildi. Genel Kurul'da 77 ülkeden 105 örgüt içinde sadece iki örgüt ülkelerinde sendika statüsünde değillerdir. Bunlar, Türkiye öğretmenlerinin örgütü TÖB-ÜER ve İspanya öğretmeri-

lerinin örgütüdür. Bu tablo, demokrasi şampiyonluğu yapan burjuva politikacılarının yüzünü ağartacak, ayıbını örtecek bir tablo değildir. Bu alanda Türkiye'nin adını hangi ülkelerin yanına yazdırdıkları ortadadır.

Türkiyede, memurların sendikal hakları konusunda imzalanan uluslararası anlaşmalara da uyulmamaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü Konferansı tarafından 1948'de kabul edilmiş bulunan sendika özgürlüğüne ve sendika hakkının korunmasına dair 87 no.lu sözleşmenin 2. maddesi şöyledir: «Çalışanların ve işverenlerin herhangi bir ayırım yapılmaksızın ve önceden izin alınmaksızın diledikleri örgütleri kurmak ve bu örgütlere, tüzüklerine uymak kaydıyla üye olmak hakları vardır.»

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 1948'de kabul edilmiş, Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanarak 27.5.1949 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış bulunan İnsan Hakları Bildirgesi'nde sendika hakkı herhangi bir şekilde sınırlandırılmamıştır. Söz konusu bildirgenin 4. fıkrasında sendika hakkı şu şekilde öngörülmüştür: «Herkesin menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakkı vardır.»

Avrupalı devletlerce 4.11.1950'de Roma'da imzalanmış bulunan bizim de taraf olduğumuz ve 19.3.1954 tarihli Resmî Gazete'de ilân edilmiş bulunan insan haklarını ve hürriyetlerini korumaya dair sözleşmenin 11. maddesinin 1. bendi şöyledir: «Her şahıs, asayişini ihlâl etmeyen toplantılara katılmak ve başkaları ile birlikte sendika tesis etmek ve kendi menfaatlerini korumak üzere, sendikalara girme hakkı dahil olmak üzere dernek kurmak hakkına haizdir.»

18 Ekim 1961'de Türkiye'nin iştiraki ile imzalanmış bulunan Avrupa Sosyal Yasasının 1. bölümünün 3b. maddesinde «Bütün çalışanlar ve işverenler iktisadi ve sosyal çıkarlarının korunması için ulusal ve uluslararası örgütler içinde birleşme özgürlüğüne sahiptir.» denilmektedir. Yaptığımız alıntılardan da anlaşıldığı üzere, Türkiye'de uluslararası anlaşmalara ve yasalara rağmen kamu kesiminde çalışanların sendika hakkı yoktur.

, Türkiye Öğretmen Hareketinin Sendika Deneyi:

TÖB - DER , Üçüncü Olağan Kongre kararları çalışmalarımıza ışık tutuyor: «TÖB-DER, öğretmen kitlesinin acil ekonomik - demokratik is-

temlerinden olan toplu sözleşmeli grevli sendikalaşma hakkının gerçekleşmesi için mücadele eder.»

«Bugün kamu sektöründe memur statüsünde çalışanların siyasa] hakları yoktur. Örgütümüzün vereceği grevli, toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkı mücadelesinin yanı sıra, memurları ve öğretmenleri siyasal faaliyetten alıkoyan, yasal yasakların kaldırılması, Öğretmenlerin siyasi çalış- ma yapabilme, siyasi partilere üye olabilme haklarının elde edilmesi doğ- rultusunda demokratik uğraş vermek TÖB-OER'in görevleri arasındadır.»

Grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkı isterken Türkiye Öğretmen Ha- reketimizin yaşadığı deneyi değerlendirmek gerekir. Türkiye İşçi Sınıfı, sendika 'hakkını 1947'lerde kazandığı halde, grevli ve toplu sözleşme hak- kı 1961 yılına kadar baskı ile engellenmiştir.

1961 Anayasası ile işçiler grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkına ka- vuşmuşlardır. 1961 Anayasasının 46. maddesi kamu kesiminde çalışanla- rın sendika kurabileceğini öngörmüştür. Ancak 46. maddenin kapsamına giren Devlet Personeli Sendikaları Kanunu 8.6.1965 tarihinde çıkabilmiş- tir. Bu kanuna göre kurulacak sendikalar gerçek anlamda sendikadan daha çok sosyal yardım derneklerine benzemesi gerekiyordu. Bu kanuna göre :

1 — Sendikaların, gerçek bir sendikal mücadeleyi yürütmek için mutlaka gerekli olan grev, toplu sözleşme, gösteri ve protesto yürüyüş- leri yapma gibi haklardan yoksundurlar.

2 — Kamu kurumları (Sendikanın çalışma alanlarında) içinde sendi- kal faaliyetleri kısıtlanmıştır.

3 — Kanunda örgütlenmeyi parçalayıcı, sendika enflasyonuna yol açıcı hükümler vardır.

4 — Sendika yöneticileri her türlü güvenceden yoksundur.

Bu anti-demokratik yasaya rağmen Türkiye öğretmenlerinin örgütü TÖS ve İLK-SEN bu yasanın sınırlarını zorlayarak, yasanın vermediği hak- ları kullanmışlar, 1969 boykotunu ve daha birçok eylemi yapmışlardır.

1961 Anayasası'nın 12 Mart döneminde değiştirilmesinden sonra, 46. maddedeki değişiklik gerekçe gösterilerek; kamu kesiminde çalışanla- rın sendika kurma hakları elinden alınmıştır. Ancak Anayasa değişiklikle- rini kaleme alan Millet Meclisi Anayasa Komisyonunun gerekçesi çok il- ginç :

«Şu hususun belirtilmesinde zorunluk vardır ki, toplu sözleşme, grev, İpkavt gibi müesseselere işin niteliğinin gereği olarak yer vermeğe imkân olamayan kamu hizmetlileri kuruluşlarının «Sendika» olarak isimlendirilmesi herşeyden önce kavram karışıklığına sebebiyet vermekte.» Olağanüstü bir dönemde kamu kesiminde çalışanların yarım yamalak olan sendika haklarını elinden almak için, demagoji yapan komisyonun da belirttiği gibi bir grev ve toplu sözleşme hakkı olmayan sendika istemiyoruz.

Sendika hakkımız için yasal çözüm :

Kamu kesiminde çalışanlar, bütün çalışanların birliği esprisinden hareketle 274 sayılı Sendikalar Kanunu kapsamında düşünülmeHdir. 274 sayılı Sendikalar Kanununun 2. madde, 1. bendinde «...esas itibariyle fiziki veya fikri emek arzı suretiyle bir işyerinde çalışanlar bu kanun bakımından işçi sayılırlar. Bu kanun bakımından işçi sayılanlar işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.» denmektedir. Aynı maddenin 4. bendinde kamu kesiminde çalışanların durumları tesbit edilmeye çalışılıyor: «Devlet veya diğer kamu tüzel kişilerin yürütülen hizmetlerde yahut iktisadi devlet teşekkülleri ile müesseseleri ve iştiraklerinde veya özel kanunlarla kurulmuş kurum, müessese ve işyerlerinde bedenen veyahut bedenen ve fikren çalışanlardan, bedeni çalışmaları fikri çalışmalarına galip olan kimseler de bu kanun bakımından işçi sayılırlar ve haklarında iş kanunları ile 275 Sayılı Kanun hükümleri uygulanır.»

Bu bentteki «Bedeni çalışmanın fikri çalışmaya galip olması» deyimini, kamu kesiminde çalışanların sendika hakkını gaspetmek amacı ile konulmuştur. Bu bent şöyle düzenlenirse kamu kesiminde çalışanlar sendika kurabilirler: «... işyerlerinde bedenen ve fikren çalışanlar bu kanun bakımından işçi sayılırlar ve haklarında iş kanunları ile 275 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.» şeklinde değiştirilirse kamu kesiminde tüm çalışanlar sendika kurabilirler. Fikri çalışma gerekçe gösterilerek kamu kesiminde çalışan yüzbinlerce emekçi sendika ve siyasi haktan yoksun bırakılmaya çalışılıyor. Halbuki Basın-İş Kanununda gazeteci (yani basın işçisi) şöyle tanımlanıyor: «Bu kanun şümulüne giren fikir ve sanat işlerinde ücret karşılığı çalışanlara gazeteci denir.»

Neden mevcut yasalara göre «Fikir ve sanat» işlerinde çalışan gazetecilere basın işçisi deniliyor da, mesaisinin tümünü ayakta geçiren, tebeşir yutan, gerektiğinde labbratuvarda deney yapan, müzik aleti kullanan, spor salonunda mesai süresince fiziki olarak çalışan öğretmenler ve diğer eğitimciler eğitim işçisi sayılmasın.

Sendika Hakkımızı Aldığımız Zaman Nasıl Örgütleneceğiz?

Kamu kesiminde çalışanlar, grevli, toplusözleşmeli sendika hakkını aldığı zaman, örgütlenmeleri de, bütün çalışanların birlikte örgütlenmesi esprisinden hareketle olmalıdır. Biz kamu kesiminde çalışanların grevli, toplusözleşmeli sendika haklarını 274 sayılı Sendikalar Kanunu kapsamında düşündüğümüz için, örgütlenmelerinin de aynı noktadan hareketle, işkolu esasına göre olması gerekir diyoruz. O zaman, eğitim emekçileri eğitim işkolunda, sağlık emekçileri sağlık işkolunda, teknik elemanlar çalıştıkları işkolunda, örneğin; maden mühendisi maden işkolunda, ziraat müherid'isj tarım işkolunda, yine büro emekçileri büro işkolunda örgütlenmelidirler. Şimdiden bu amaca yönelik çalışmalar yapılmalı. Ancak işkolu örgütlenmesine yönelik çalışma yapacağız ve örgütleneceğiz diye, her işkoluna bir dernek kurmak yanlış olur. Örneğin; işkolu esasına göre en yoğun örgütlenme eğitim işkolunda, daha sonra sağlık işkolu gelir. Ulaşım, tarım ve benzeri işkollarındaki örgütlenmeler toplanabilir. İşkolu örgütü için potansiyel olmayan kesimler, TÜM-DER ve TÜTEÜ gibi örgütler de örgütlenmelerini güçlendirirler. Yine bu örgütlerin bünyelerinde işkolu örgütlenmesine yönelik çalışmalar yapılır.

Grevli, toplusözleşmeli sendika kurma hakkımızı alma mücadelemiz genel demokrasi mücadelemizin bir parçasıdır. Örneğin; Türk Ceza Kanununun 141, 142. maddelerinin iptali ve yöneticilerimizi bizim seçmemiz için yapacağımız mücadele, grevli, toplusözleşmeli sendika hakkımızı alma mücadelemizle iç içedir. Onun için yaklaşım noktamız, demokrasi güçlerinin birliği olmalıdır. Ancak her örgütün kendi bünyesinde çalışma yapmayacağı anlamına gelmez. Mücadelemizin çerçevesini böylece çizdikten sonra, yapacağımız çalışmaları somutlayabiliriz.

1 — Grevli, toplusözleşmeli sendika hakkını alma mücadelesi veren örgütler şimdiye değin olduğu gibi konuyu tabanlarına ve kamuoyuna bütün imkânlardan yararlanarak anlatmalı.

2 — Başta örgütümüz TÖB'DER olmak üzere, grevli, toplusözleşmeli sendika hakkını alma mücadelesi veren örgütlerin de içinde bulunduğu 27 devrimci demokrat örgüt, güç ve eylembirliği çalışmalarını sürdürüyorlar. Bu çalışmaya, DİSK'in de katılması doğrultusunda çaba gösterildi. Zannediyoruz önümüzdeki günlerde DİSK de bu çalışmaya katılacak.

Güçbirliği platformu bünyesinde bir «kamu kesiminde çalışanların grevli, toplusözleşmeli sendika hakkını alma mücadelesi: komitesi» kurulmalı. Bu komite, kamu kesiminde çalışanların sendikalaşma isteğini ve gerekliliğini bir kitapçıkla kamuoyuna açıklamalı. Bütün örgütlerin, üye-

rinde birleŖtiđi yasal çözüm önerileri getirilmeli. Bu broŖür BaŖbakan'a, konuyla ilgili bakanlara, ilerici siyasi partilere ve ilerici parlamenterlere gönderilmeli, ilerici siyasi partiler ziyaret edilmeli. SendikalaŖma isteği anlatılmalı. İlerici siyasi partilerden grevli, toplusözleŖmeli sendika hakkı mücadelemize yardımı gündemlerine almalarını ve bu alıŖmada destek olmalarını istemeliyiz. Grevli, toplusözleŖmeli sendika hakkı isteğimiz bütün demokrasi güçlerine mal edilmeli. İlgili bakanlar ve BaŖbakan ziyaret edilerek grevli, toplusözleŖmeli sendika hakkımızın çözümü istenmeli.

Yukarda açıkladığımız alıŖanların örgütlerinin önemli bir bölümünün güçbirliği platformu içerisinde kuracağı grevli toplusözleŖmeli sendika hakkını alma mücadelesi, platformla uyum içinde ve platformun onayını da alarak eylem programını hazırlamalı. Bu programda bildiri, afiŖ, merkezi ve yurt çapında forumlar, miting ve yürüyüşler ve daha ileri eylemler olmalı.

Uluslararası Destek :

Grevli, toplusözleŖmeli sendika hakkını almamız için uluslararası alıŖanların örgütlerinin desteğini almaya alıŖmalıyız, TÖB-DER olarak FİSE'ye, diğer kamu kesiminde alıŖanların örgütleriyle birlikte UNESCO ve İLO'ya grevli, toplusözleŖmeli sendika hakkı mücadelemizle ilgili rapor göndermeliyiz. Tüm alıŖanların örgütlerinin uluslararası kongre ve konferanslarında bu hakkımızı dile getirme olanağı ve kendilerinin baskı unsuru olmalarını istemeliyiz.

Siz sayın konuklara, ilerici, demokrat, devrimci delege arkadaşlara, Murgul'daki, Seydişehir'deki, İsdemir'deki yurdun dört bir yerindeki mühendis, ve mimar arkadaşlardan dostça selâmlarla başlıyorum sözüme.

Arkadaşlar benim sunacağım tebliğ, daha önce siz delegelere dağıtılmıştı. Bu nedenle tebliği bütünüyle okumayacağım. Ancak belli konuları bu platformda da vurgulamak istiyorum. Konuşmam şöyle başlıklardan oluşmakta.

Neden sendikalaşma,
Ülkemizde çalışanların örgütlülüğü,
Çalışan kesimlerin örgütlülük düzeyinin artırılması,

Sendikalaşma bilincinin yaratılması ve yapılması gerekenler. Bunları da, işyerlerindeki çalışmalar, il ve bölgelerdeki çalışmalar olarak somutluyoruz, daha sonra da eylem biçimleri konusuna değineceğim, neden anayasa değişikliğine gerek olmadığı konusuna da bir açıklama getirmeye çalışacağım.

Bugün ülkemizde teknik elemanların, öğretmenlerin, memurların, sağlık personelinin, tüm sendikasız kamu çalışanlarının sendikal haklar mücadelesi her geçen gün daha ileri boyutlara ulaşmaktadır. 1960 yıllarında önem kazanmaya başlayan sendikal haklar mücadelesi, bugün toplu sözleşmeli ve grevli sendikal hakları elde ederek, işyeri ve işkolu düzeyinde işçi sınıfı sendikalarında örgütlenmek olarak tanımlayabileceğimiz mücadele hedefiyle onbinlerce çalışana mal olmuştur. Ancak bugün sendikal haklar mücadelesinin zorunluluğunu biz tüm çalışanların bilincinde yer ettiğini söyleyemeyiz. Bu doğrultuda çalışmalarımızı yoğunlaştırmanız gerekir.

Neden. Sendikalaşma :

Çünkü biz biliyoruz ki sınıf mücadelesinin tarihi göstermiştir, çalışanlar sermaye kesimleri karşısında bir güç olmak istiyorlarsa örgütlü olmak zorundadırlar. Yine tarih doğrulamaktadır, günümüzde sömürü hâla devam ediyorsa, bu sömürücü sınıfların örgütlü olmasından, örgütlülü-

günün sürekl'i olmasından ve böylece sömürülenler üzerinde baskı ve terör uygulayabilmesindedir. Sömürüye karşı savaş, örgütlü olmak zordur.

Sendikalar, ezilen sınıfların sınıf mücadelesinde ekonomik, demokratik kazanımlar için mücadele doğrultusunda kullandıkları bir araçtır. Sendikalar, sosyal ve ekonomik ilişkiler bakımından ortak özellikleri olan kitlelerin en geniş biçimde yer aldıkları örgütlerdir. Sendikalar genel, olarak bağımsızlık, demokrasi mücadelesi içinde temsil ettikleri kitlelerin ekonomik, demokratik hakları için mücadele ederler. Temelde ekonomik, demokratik bir mücadele aracı olan sendikaların işverenlerden kopardıkları haklar, sendikaya karşı en ilgisiz kesimlerin bile ilgisini artırır, böylece sendika bir işyerinde çalışanların tamamını veya tamamına yakın bir bölümünü kapsar.

Bir başka anlayışların karşısında güçsüz kalan çalışanlar, işveren karşısında sendika ile örgütlü bir birlik olarak durabilirler. Sendikal mücadelenin kazanımlarının geçici olduğu doğrudur. Ancak enflasyon çalışanların ücretlerini kısa bir süre içinde etkisizleştirirse de sendikal mücadele, çalışanlar üzerindeki sömürünün eksilmesi açısından yararlıdır. Şurası açıktır, bunu vurgulamak gerekir: Sorunlarımızın temel kaynağı, içinde yaşadığımız düzendir. Sorunlarımıza kalıcı çözümler bulunabilmesi bu siyasi yapının değişmesi, emekçiler lehine bir siyasi yapının oluşturulmasıyla mümkündür.

Bu anlamda sendikaların güttüğü mücadele ülke çapında verilmekte olan bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesine tabi olmak zordur. Sendikalar, elbette eylem ve çalışmalarıyla anti-emperyalist, anti-faşist mücadele içinde yer alacaklar, bu mücadeleye katkıda bulunacaklardır. Ancak unutulmaması gereken bir nokta var. O da, ülkemizin bağımsız ve emekçi halk demokrasisinin kurulduğu demokratik bir ülke olmasıyla, emperyalist, kapitalist ilişkiler ağı dışında, yer almasıyla mümkün olan bir şeydir.

Bu da, bizim sorunlarımızın gerçek çözümü, ancak böylesine siyasal bir değişiklikle mümkün olduğunu vurgulamamız açısından konumuz oldu. Biz diyoruz ki; sendikalar, bu amaçlar doğrultusunda mücadele göreviyle yükümlü olan, toplumun tüm sınıf ve katmanlarına karşı sorumlu olan siyasi partilerle karıştırılmamalıdır. Sendikalar elbette bağımsızlık, demokrasi mücadelesinin içinde yer alacaklar, bu mücadeleye katkıda bulunacaklardır. Ancak temel görevi bağımsızlık, demokrasi mücadelesi-

ni başarıya ulaştırmak olan ve sorumluluğu sadece toplumun bir katmanına değil, toplumun tüm emekçi sınıf ve katmanlarına karşı olan siyasal partilerle sendikaların işlevleri karıştırılmamalıdır.

Geniş yığınlar, özlemi olan ekonomik çıkarlarını savunmak için örgütlenmeye ve sendikalaşmaya henüz yeterince kavuşmamışlardır. Bu hakların demokratik mücadelede büyük önemi olmasına karşın bu hakların elde edilmesiyle mücadelenin sonuçlanacağı, başarıya ulaşacağı sanılmamalıdır. Bu hakların elde edilmesinin ilk adım olduğunu, bu adımın gerçekleşmesinin bile ancak siyasî çözümlerle savunulabileceğinin bilincine varmamız gerekir. Biz diyoruz ki; teknik eleman hareketinin ve de tüm çalışanların hareketinin yönetimine düşen en önemli görev bu doğrultuda çalışmaktır.

Ücret mücadelesini siyasal mücadele araçlarıyla bütünleştirmek, sendikal hakların amaç değil, araç olduğunu vurgulamak, doğru siyasal tavrın işçi sınıfıyla ittifak olduğunu yaygınlaştırmak, bu ittifakın gerçekleşmesi için özelde teknik elemanların, genelde tüm çalışanların örgütlülüğünü sağlamak; teknik eleman hareketinin ve tüm çalışanların demokratik hareketinin varlık şartıdır. Geniş kesimler bu demokratik hareketin üyeleri durumuna geldikçe, ekonomik kitle mücadelesi hız kazanacak, bu mücadelede kazanılan mevzilere hapsolünmaktan kurtulunacaktır.

Teknik elemanlar ve tüm çalışanlar, toplumsal şartların oluşturduğu bu muhalefet düzeyinde, bir muhalefetin yaratılmasında sorumludurlar ve bu muhalefet işçi sınıfının düzene karşı olan muhalefetiyle birleştirilmelidir. Sendikaları doğru olarak değerlendiren devrimci bir yaklaşım; en geniş kitlelere temel ekonomik, demokratik sorunların kaynaklandığı siyasal yapının, emperyalizmin ve yerli ortaklarının değil, emekçi halkın çıkarlarına uygun bir yapıya kavuşturulması için mücadelenin zorunluluğunu göstermek zorundadır.

Ancak sorunu, iktisadî mücadelenin tayin edici rol oynadığından hareketle iktisadi mücadeleye siyasal bir nitelik kazandırma anlayışıyla ele almamalıyız. İktisadi çıkarların emekçiler lehine bir yapıya kavuşturulması köklü siyasal değişikliklerle mümkündür. Devrimciler iktisadi mücadelenin yöntemi, iktisadi mücadelenin teşhir edilmesi yolundaki çalışmayı eylemlerinin başlıca olayı olarak değerlendiremezler. Devrimciler, çalışanlara işçi sınıfının bilimi doğrultusunda siyasal görüş sağlamak ve siyasal bilinci geliştirmek doğrultusunda çalışmalıdırlar.

Bütün bu nedenlerle düşük ücretlerle hayat pahalılığının ateşten gömleği içinde kıvranan, meslekî bilgi ve becerisini emekçi halkın yararına kullanamamanın sıkıntısını benliğinde duyan, bir parçası olduğu emek-

çi halk gibi emperyalizmin ve yerli ortaklarının baskı, kıyım ve zulüm politikalarına hedef olan teknik elemanların bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesine tâbi olarak sürdürdükleri ekonomik, demokratik mücadelede sendikalar etkin ve gerekli bir araçtır.

Sendikalarını, çalışan kesimlerin örgütlülük düzeyinin artmasında etkin bir araç olduğunu vurguladık. Oysa ülkemizde çalışanların örgütlülük düzeyi incelendiğinde çıkacak dokular, konunun önemini ortaya koymaktadır. Ülkemizin çarpık kapitalist yapısının ve bu yapı üzerinde biçimlenen siyasi yapının bir sonucu olarak, çalışan kesimlerin örgütlülük düzeyi düşüktür. İşçi sınıfına sendikal hakların tanınışından bu yana 30 yıl, grev ve toplu sözleşme hakininin tanınışından bu yana 10 yılı aşkın bir süre geçmiş olmasına karşın bizzat işçi sınıfının, hâlâ örgütlenme düzeyi düşüktür. Milyonlarca işçi hâlâ sendikal haklardan yoksundurlar.

Sendikasız kamu çalışanlarının örgütlülük düzeyi de yetersizdir. Bugün resmi verilere göre, sosyal sigortalara bağlı işçi sayısı 2 milyon, Emekli Sandığına kayıtlı ücretlilerin sayısı ise bir milyon dolaylarındadır. Bağ-Kur ve özel sandıklar da eklendiğinde toplam sigortalı ücretli sayısı 4 milyona yaklaşmaktadır. Bu no göre toplam sigortalı sayısı iktisadi faal nüfusun 1/4'ü oranındadır. Emekli Sandığı, Bağ - Kur, özel sandıklara bağlı toplam sigortalılar ise, ücretlilerin % 60'ı kadardır. Bu rakamların gösterdiği değil sendikalı olmak arkadaşlar, ücretlilerin % 40'ının sigortalı bile olmadığıdır.

Çalıştırdıkları işçileri sigortaya kaydetmeyen işyerleri 1974 yılında toplam işyerlerinin 2/3'üdür, bu rakkam 1976 için % 70'dir. Yani 1976'da sosyal sigortalar kurumuna kayıtlı işyerlerinin % 70'i kendisindeki işçileri sigortalı yapmamıştır. Bugün Türkiye'de 2 milyona yakın işçinin sendikal haklara hukuken sahip oldukları ortaya çıkıyor. Ama sendikalı işçi sayısı nedir? Çalışma Genel Müdürlüğü sendikalı işçi sayısını 1.2 milyon olarak vermekte. Türkiye İşveren Konfederasyonuna göre ise, sendikalı işçi sayısı 870 bin. Sendikal haklara sahip olmayan, kamu çalışanlarının, memur, mühendis, mimar, öğretmen, sağlık personeli ve benzerlerinin örgütlülük düzeyi yetersizdir. Bu kesimlerin örgütlendiği demokratik kitle örgütleri, bir tek TÖB-DER dışında, temsil ettikleri kitlenin önemli bir bölümünü kapsayamamaktadırlar. Öte yandan bizim de TMMOB gibi, baro gibi kurumların örgütlülük düzeyinin yüksek olması gönüllü bir tercihin sonucu değildir, yasal zorunlulukların ürünüdür.

Gerek avukatlar gerekse mühendis ve mimarlar, gerekse doktorlar mesleklerini icra edebilmek için kendi meslek odalarına kaydolmak zo-

rundadır. Kaldı ki bu örgütlerin üye tabanının bir bölümü gerici, faşist unsurlar olup, önemli bir bölümü de örgütüne ve çalışanlara karşı ilgisizdir. Sözcüsü oldukları kesimi 'kapsama açısından demokratik örgütler içinde en başarılı örnek TÖB'DER olup, öğretmenlerin % 60'ından yüzde 70'ine yakın bir bölümünü kapsamaktadır.

Bu somut gerçeklik, yani çalışanların örgütlülük düzeyinin düşüklüğü, çalışanları temsil etme iddiasıyla ortaya çıkan demokratik kitle örgütlerinin kapsadığı kesimlerin adına konuştukları kesimin aneak ufak bir bölümünün oluştuğu, şu noktayı kesinlikle ortaya çıkarmakta, o da, gerek sendikaların, gerek sendikasız çalışan kamu çalışanlarının kitle örgütlerinin, temsilcisi oldukları kesimlerin çoğunluğunu kapsama yolundaki çalışmalara ağırlık verilmesi zorunludur.

Bugün ülkemizde, sendikal 'haklar işçi sınıfının dışındaki katmanlara, kaldı ki, tarım işçilerine de tanınmış değil, işçi sınıfının dışındaki, memurlara, öğretmenlere, diğer çalışanlara tanınmış değil. Bu neden tanınmıyor acaba? Arkadaşlarım daha önce örnekler verdiler, saba'hi konuşmalarda da belirtildi. Ülkemizde siyasal iktidarlar, altına imza attıkları uluslararası sözleşmelere uymuyorlar. Biz sadece bu konuyu yani sadece siyasal iktidarların tutarsızlığı ile açıklayabiliriz mi? Biz bu şekilde düşünmüyoruz, bilâkis siyasal iktidarlar 'bu konuda tutarsız değil, tutarlıdır. Çünkü sorunun maddi temeli ülkemizin sosyo-ekonomik yapısından kaynaklanmakta. Bir kez daha vurgulamak gerekirse, ülkemizdeki emekçi kesimlerin örgütlülük düzeyinin düşüklüğü objektif olarak ülkemizdeki ekonomik ve siyasi yapının biçimlenişi ve sübjektif olarak devrimci mücadelenin güçsüzlüğü ve mücadelenin zayıflığının sonucudur.

Ülkemiz üzerindeki emperyalist sömürünün yoğunluğu, kendi iç dinamiklerinde gelişmeyen kapitalizmin çarpıklığı, sanayinin geri, ilkel niteliği ve dışa bağımlılığı, yurt dışında üretilen birçok malın değerinin dışında metropol ülkelere aktarılması, yüksek faizli dış 'borçlar ve emperyalizmin sürekli bunalımının ülkemize yansması, ülkemizde sürekli bir ekonomik krize neden olmaktadır. Uzun vadeli politikalar uygulamayan egemen sınıflar, emekçi halkın kendiliğinden, ekonomik, demokratik mücadelesinin bile isteklerini karşılayamamakta, bu mücadeleyi baskı ve terörle ezmek istemektedirler.

Bütün bu olgular Türkiye'deki egemen ittifakın güçsüzlüğünün ve istikrarsızlığının temelini oluşturmaktadır. Bu yapı nedeniyle egemen sınıflar, ülkemizde işçi sınıfının! dışındaki diğer çalışanların da sendikalarda

örgütlenip toplu sözleşme ve grev haklarına sahip olarak egemen sınıflara karşı ekonomik, demokratik haklar kazanımini kabul edememektedirler. İşte bunun için de yıllardır gündeme getirilen işçi - memur ayrımı politikaları söz konusudur. Çalışanların bir kısmını işçi, bir kısmını memur olarak bölerler. Dün işçi olanlar bugün memur sayılırlar, bugün memur olanlar yarın işçi olurlar. Ancak bugüne değin izlenen politika, sürekli olarak işçi kapsamının içindeki kesimin daraltılması, buna karşılık memur diye nitelendirilen kesimin çoğaltılması doğrultusundadır.

'Burada değinilmesi gereken bir nokta da, çalışanları egemen sınıfların hukuksal düzenlemelerine göre, yani onların işçi - memur kararlarına göre işçi veya memur sayılmayacaklardır. Bu insanların üretim süreci içindeki rolleri önemli ve belirleyici unsurdur.

Çalışanların birliğinin sağlanması, bugün mimar diye isimlendirilenlerin, yarın bir kararname değişikliği ile işçi statüsüne geçerek işçi olmalarından değil, üretim sürecinin örgütleniş hiyerarşisinde farklı konumlarda da olsalar, ürettikleri değere sermaye tarafından el konulan, üretli emekçiler olduğu gerçekliğinin kavranmasından ve buna göre politikalar getirilmesinden geçmektedir. Egemen sınıfların yıllarca sendikasız kamu çalışanlarına sendikal hakları tanımadıklarından bunu da ülkemizdeki sosyo - ekonomik yapı üzerindeki siyasal biçimlenişin bir ürünü olduğuna değindik.

Sendikasız kamu çalışanlarının sendikal haklarını egemen sınıflardan koparmaları ve bu hakkı ellerinde tutabilmeleri açısından egemen sınıfların kolayca yadsıyamayacağı, bir üst yapı kurumu olarak bu haklarını hukuki planlarla perçinlemeleri gerekir. Ancak bu noktadan hareketle sorunu salt bir hukuk sorunu olarak görmek yanlıştır. Bu yanlış görüşün temelinde, hukukun üretim ilişkilerinin düzenleyicisi olarak görmekte yatar. Oysa hukuk üretim ilişkilerini değil, üretim ilişkileri hukuku belirler.

Toplumun içinde bulunduğu üretim ilişkileri, yoğun bir yansıması olan sınıflar arası ilişkiler ve çelişkiler, hukuki dış statüyü kendi güç dengesine göre düzenler. Bu oluşum somut olarak 12 Mart döneminde görülebilir. 1970'de işçi sınıfı 15-16 Haziran direnişiyle sendikal haklarına kısıtlamalar getiren egemen sınıflara gücünü göstermiştir. 12 Mart döneminde anayasada yapılan değişiklikler işçi sınıfının sendikal haklarını kısıtlamaya bir girişim olmamasına karşın diğer tüm çalışanların sendikal hakları yok edilmiştir.

Bu nedenle işçi sınıfının egemen sınıflar tarafından kabul edilen bir güç olduğunu, fakat çalışanlar kapsamında yer alan diğer sosyal sınıf ve katmanların yeteri kadar örgütlü olmayıp fiili bir güç olarak varlıklarını egemen sınıflara kabul ettirememiş olmalarının doğurduğu sonuçlar açısından çok açık bir niteliktedir. Sorunun çözümü çalışanların fiili bir güç olarak egemen sınıflara kendini kabul ettirecek şekilde örgütlenmeleridir. Elde edilen yasal hakların ancak o haktan yararlananların örgütlü ve güçlü olmasıyla kalıcı olabileceği unutulmamalıdır.

Ülkemizde çalışan kesimlerin örgütlülük düzeyiminin düşük olduğuna daha önce değindik. Demokratik kitle örgütlerinin, sözcüsü oldukları kesimlerin en büyük çoğunluğunu temsil etmek doğrultusunda örgütlenme çalışmalarının yoğunlaştırılması zorunludur. Bu çalışmalarda söz konusu kesimin çalışanlar olduğunu ve çıkarlarının ülkemizdeki egemen sınıflarla uzlaşmaz olduğundan hareketle, bu kesimlerde yer alanlarda bir sınıf bilincinin yaratılması ve sınıf mücadelesine katılmalarının sağlanması temel amaç olmaktadır.

Bu açıdan değerlendirdiğimizde sendikalaşma bilincinin yaratılmasının bizleri bekleyen önemli bir görev olduğunu görüyoruz. Sendikal haklar mücadelesinde önemli bir görev, tüm çalışan kesimlerde sendikalaşma bilincinin yaratılmasıdır diyoruz. Bu görevin yerine getirilmesi, çalışan kesimlerin üretim sürecinin içindeki yerlerinin anlatılmasına ve yaptıkları değere nasıl el konduğunun, işveren karşısındaki durumlarının ve diğer çalışanların farklılıklarının ve benzerliliklerinin anlatılmasını zorunlu kılmaktadır.

Bugün birçok işyerinde, egemen sınıfların çalışanların birliğini bozmaya yönelik işçi - memur ayrımı gibi politikaları nedeniyle, çalışanların bir kesimi sendikal haklara sahipken diğer bir kesimi bu haktan yoksundur. Bu oluşum kamu ve özel kesim işyerleri için de geçerlidir. Kamu kesiminde aynı işyerinde çalışan ve bazen aynı işi yapan kişilerin bir bölümünün ücretleri donduruluyor, parlamento veya örgütler düzeyinde yetersiz olarak belirlenirken, sendikal fraklara sahip diğer bir bölümünün ücretleri ise toplu sözleşme yoluyla belirlenmektedir.

Egemen sınıfların, sorumlusu oldukları pahalılığın nedeni olarak gösterdikleri ve çalışanları birbirine düşürmek için kullandıkları işçi ücretlerinin yüksekliği yutturmacası da, aynı yolda ve fakat değişik biçimlerde işyerlerinde de tekrarlanmaktadır. Aynı işyerlerinde çalışanların bir kesiminin sendikal mücadeleyi kazandıkları ve sendikasız personelin ücretlerine göre görece olarak yüksek olan ücretler ters propaganda malze-

mesi olmakta, işverenler cahil işçilerin bilgili memur ve mühendislerden daha çok aldığını söyleyerek, memur ve mühendislerde işçilere karşı düşmanlık duyguları geliştirmek istemektedirler.

Bu yanlış yaklaşım mahkûm edilmelidir. Sendikal haklar sayesinde, emeklerinin karşısında bir ölçüde yüksek ücret artışı sağlayanların bu durumu diğer çalışanlara örnek olmalı, sendikaların somut başarıları sendikasız çalışanlara sendikaların neden zorunlu olduğu, sendikal haklar alma mücadelesine katılmanın sağlanması için başarılı bir propaganda malzemesi olmalıdır. Daha ilerde değineceğim çalışmalarla, işyerlerinde çalışanlar arasında sağlıklı ilişkiler oluşturulmalı, durumları nedeniyle kendi aleyhlerindeki bazı girişimlere yeterli tepki gösterme olanağına sahip olmayan sendikasız personelin yanibaşında, sendikanın etkin tavır alması sağlanmalıdır. İşyerlerinde sendikalaşma hakkına sahip olup da, sendikalara üye olmayan kişilerin sendikalara üye olmalarının, sendikalarca gerçekleştirilmesi de zorunludur. İşyerlerinde ilerici mühendis ve mimarlara ve genelinde tüm ilerici çalışanlara düşen bir diğer görev de, çalışanları işyerinde örgütlemeye çalışan ilerici sendikalara bu çalışmalarında yardımcı olmaktır. Bir işyerinde ilerici bir sendikanın yenilgisinin, o iş yerinde faşist veya sarı bir sendikanın etkin olmasının, o işyerindeki tüm çalışanları etkileyeceği açıktır.

Ülkemizde faşistleştirme politikasının yaygın bir biçimde uygulandığı bir yer de, işyerleridir. Seydişehir, İsdemir, Tariş ortada. Bu işyerlerinde faşist sendikalar karşısında ilerici sendikaların uğradığı başarısızlıklardan sonra bu iş yerlerinde faşist demagojiler yoğunluk kazanmış, işçilerin yanısıra diğer çalışanlar da, memurlar, mühendisler, mimarlar faşist saldırılara hedef olmuşlardır, baskılara, kıyımlara hedef olmuşlardır, sürülüp kıyılmışlardır.

Bu açıdan değerlendirildiğinde bir işyerinde çalışan tüm ilerici çalışanlar o işyerindeki ilerici sendikal faaliyete katkıda bulunmak zorundadırlar. Sendikalılaşıma bilimcinin yaratılması doğrultusunda işyerlerinde çalışan ilerici mühendis ve mimarlar, genelinde tüm çalışanlar tekelci sermayenin işçi sınıfına yalnız sendikal örgütlenmelerle saldırdığı kampanyanın o işyerinde tüm çalışanlara açıklanması ve anlatılmasında görev* almalı, açılan dayanışma kampanyalarına o işyerlerinde çalışanların katılmalarını sağlamalıdır. Bu çalışmalar, işyerlerindeki çalışanlara kendilerinin de tüm çalışanların bir parçası olduklarını, bugün sermayenin bir kesimine yönelen sermayenin azgınca saldırılarının, başka bir gün kendilerine de yöneltileceğini öğretecek ve bu nedenle tüm çalışanların güçbirliğine varmalarında etken olacaktır.

Tüm bu çalışmalar bir işyerinde tüm çalışanların üretim sürecinin örgütleniş hiyerarşisinden farklı konumda olsalar bile işverenlerin tüm demagoji ve yutturmacalarına karşın işveren karşısında ücretli bir emekçi olarak aynı safta oldukları ve birlikte mücadele etmelerinin gerekliliğinin bilincine varmalarına, sendikaların işverenlere karşı mücadelede zorunlu bir silâh olduğuna ve bu silâha sahip olmak için de mücadelenin gerekliliğini kavramalarına yardımcı olacaktır.

Bu çalışmaların başarılı olmasının bir ön koşulu da sözcülüğü yapılan kesimin, üretim süreci içindeki rolünün doğru çözümlenmesidir. Soruna birtakım genel doğrularla, ya da metropol ülkeler için geçerli olan birtakım tezlerle yaklaşmak, ondan sonra gelip bu tezleri ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını incelemeksizin ülkemizde çalışanların üretim süreci içindeki yerinin birtakım laflarla bir yere varılamayacağı anlatılmalıdır.

657 sayılı yasanın memur tanımının sadece üst yönetimdeki kamu yöneticilerini tanımlayacak biçimde daraltılmasıyla yapılacak bir yasal düzenleme diğer çalışanların işçi statüsü içinde mütalaa edilmelerine olanak tanıyacaktır. Çünkü bizzat 657 sayılı yasa; memur, geçici personel ve sözleşmeli personel tanımını yapmakta ve bu tanımlar dışında kalanlar işçi sayılırlar denilmektedir. Bu açıdan 657 sayılı yasada memur tanımı daraltılırsa ve daha önce memur tanımı içinde yer alan tanımın daraltılmasından sonra memur tanımı içinde yer almayacak kesimlerin 274-275 ve diğer ilgili yasalar çerçevesi içinde değerlendirilmesi konusunda bir yasal değişiklik olursa çalışanların toplusözleşmeli, grevli sendikal hakları elde etmeleri mümkündür ve mümkün olabilecektir.

Sonuç olarak biz şunu diyoruz: Mühendis ve mimarlar olarak sendikal haklar konusundaki mücadelemiz, grevli, toplusözleşmeli sendikal haklarımızı alarak, işçi sınıfı sendikalarında örgütlenmektir. Böylece sendikal hakka sahip olarak ekonomik, demokratik mücadelede etkin bir silâhla donatılmış olacağımız gibi, yurt çapındaki bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesine de daha güçlü bir biçimde katkıda bulunabileceğiz. Bu anlamda sendikal haklar mücadelesi ülkemizin bağımsız ve demokratik bir ülke olması için verilen anti-faşist, anti-empyeryalist, anti-şovenist mücadelenin bir parçasıdır.

Teknik elemanlar olarak ülkemizin bağımsızlığının, ülkemizdeki halk demokrasisinin kurulması için yıllardır mücadele verdik, vereceğiz. Sendikal haklar mücadelemiz de, bu hakların bir parçasıdır. Bütün baskı, kı-

yım, saldırı ve zorbalıklara karşı bugüne değin mücadeleyi nasıl bir kararlılıkla sürdürdüysek bugünden sonra da daha azimle sürdürmeliyiz.

Yaşasın kafa ve kol emekçilerin'in güç birliğı!

Yaşasın tüm çalışanların birlik ve dayanışması!

Yaşasın demokratik güçlerin eylem birliğı!

Yaşasın toplusözleşmeli sendikal haklarımız!

Değerli eğitim emekçilerinin kurultayına TÜM-DER adına saygılar sunarım. Son derece önemli bir konu üzerinde somut yöntemler bulmaya çalışıyoruz. Bu somut yöntemlerimiz neler olabilir diye düşünüyoruz, tartışıyoruz. Ancak çok temeldeki sorunları çözmemiş olmaktan doğan ve giderek o sorunların yoğunlaşması bizi bu durumla karşı karşıya koyan eleştirilerdir.

Şimdi burada bu mücadelenin nasıl verileceği konusunda, bunun örgütlülüğünden geçtiğini kimsenin reddetmesi mümkün değildir. Bu böyledir, böyle olduğu için de üzerinde zaten çok durulmamıştır. Ancak bu örgütlenmenin nasıl olduğu, nasıl bir örgütlenme konusunda bazı arkadaşlarım görüşlerini belirttiler. Nasıl bir örgütlenme sorusuna yanıt, bugünkü memur mücadelesinin konumundan, ulaştığı düzeyden geçmektedir. Bunun özellikle altını çizmek istiyoruz. Memur mücadelesinin bugünkü düzeyi nedir? Burada çok somut olarak belirtildi. Dünya üzerinde 8 ülkeden bir tanesi de biz olarak sendikal haklardan yoksunuz.

Memurlar olarak, öğretmenler olarak, teknik elemanlar olarak, sağlık personeli olarak bu haktan yoksun bulunuyoruz. Peki şu anda bizim örgütlerimizin gündeminde birinci derecede yer alan konu nedir? Sendikal hakları almaktır. Peki sendikal hakları nasıl bir örgütle alabiliriz ya da almaya yaklaşabiliriz. Tek ve güçlü bir örgütlenme konusunda hiç bir kuşku yoktur. Biz kurulduğumuzdan beri tek ve güçlü örgüt deriz. Hatta 500-600 üyemiz vardı kurulduğumuz sıralar, tek ve güçlü örgüt sloganını attık.

Bazı gülümsemelere neden oldu, aslında bir özü vurgulamak istiyorduk bunda. TÜM-DER'in tek ve güçlü örgüt olması yolunda bir çaba ortaya koyuyorduk, ancak bu mücadelenin böylesine güçlü bir örgüt sloganını vurgulamak istiyorduk. Mücadelemiz bu doğrultudaydı ve bunu ortaya koyarken hiç 'bir zaman öğretmenlerin örgütü TÖB-DER'i, teknik elemanların örgütü TÜTED ve TMMOB'ni, sağlık personelinin örgütü TUS-DER'i reddederek koymadık. Ve hattâ giderek dedik ki bu örgütler de giderek güçlenmelidir ve bir federasyon kurmalıdır dedik.

Ama ne yazık ki bunu bugüne kadar gerçekleştiremedik. En genelinde memur kapsamında, öğretmen kesimini bir yana koyarak söylüyorum, diğer kalan kesimleri, örgütlü mücadeleden, örgütlü mücadele bilin-

cinden yeterince nasibini almamıştır. Yeni yeni almaya başladı. Bunun sonucunu memurların geçmişinde görmek mümkün. Bakıyorsunuz öğretmenlerin çok değerli bir mücadelesi var, dün verilen bir tebliğle bu uzun boy-lu anlatıldı. Ama memurların, onların dışında kalan 'kesimlerin böyle bir mücadelesi yok, 1960'lara kadar yok.

1961 Anayasası'yla verilen bir hak olan, altını çiziyorum, verilen bir hak olan sendikal haklara kavuşuyor ve memur kesiminde bir kımıldanmalar başlıyor. Zaten daha önce de dernek çatısı altında örgütlenmeler var. Ama hiç biri bilimsel bir yaklaşım getirmiyor. Hiç biri ekonomik mücadelenin dar sınırları dışına taşmıyor, kitle tabanının en ufak demokra-tik taleplerini dahi dile getirmiyor. Bu hakkı 1971'e kadar, sendikal hak-kımızı yitirene kadar da böyle yapılıyor. Öğretmen mücadelesi hariç, tek-rarlıyorum.

O dönemde bir sendikal hak veriliyor ancak grev ve toplu sözleşme-den yoksun bir hak. Bunun grevli, toplu sözleşmeli bir hakka dönüştürül-mesi mücadelesi öğretmen kesiminin dışında, öğretmenlere omuz veri-lerek yapılmıyor. Şimdi böyle bir konumdan geliyoruz bugünkü noktaya. Bugünkü noktada halen görüyoruz ki memurlar yeni yeni örgütlenme bi-lincine kavuşuyor, örgütleniyor. Türkiye'nin dört bir yanında, Anadolu'nun en uzak, en ücra köşelerine kadar örgüt bilinci, örgüt yapısı olmalıdır. Şimdi bakıyoruz TMMOB temsilcisi arkadaşım diyor "İ örgütlülük düze-yimiz çok düşük. Tüm örgütler için bunu söylüyor. Bir anlamda doğrudur, ama burada bu düşüklüğün nedenini bulmak gereklidir.

Siz Türkiye'nin Doğu Bölgesi'ne örgüt götürebilmişsiniz? Örgüt gö-türmenin en temel unsuru bir çatı götürmek, bir dernek götürmek. Orada emekçilerin bir araya gelip sorunlarını tartışabildiği 'bir ortam yaratabil-mektir. Şimdi bunları yapamıyoruz ve bunlar yapılmaya çalışılıyor. TÛM-DER olarak biz bunu yapmaya çalışıyoruz. TÛM-DER 'bunu yaparken de bir 'sorun hemen kendini gündeme getiriyor. Arakadaşlar, bir noktaya da-ha değinmek istiyorum. Türkiye'de siyasi çizgi çekişmeleri o düzeyde rol oynuyor ki, o kadar yoğunlaşıyor ki, geliyor politik mücadele birincil de-receye düşüyor. Tüm örgütlerin içinde bu böyle.

Üç yıldır kurultayınızı izliyorum, yakından ve somut olarak görüyorum, çok somut konularda dahi bazı siyasi çizgilerin bu sorunları ele alış biç-i-mi salt politik. Bunu çok somut olarak görmek mümkün. Dünkü "tartışma-larda gördüm, daha önceki tartışmalarda gördüm. Şimdi siz bunu aşama-dığınız ölçüde, istediğiniz kadar sendikal hak verin, grevli, toplu sözleşme-

li sendikal hak verin, bu haklarımızı almaya bir hayli uzak kalırız. Çünkü bölünüyoruz, çünkü parçalanıyoruz. Bugün gidiş oralara doğru gidiştir,

TÜM-DER örgütlenmesi gündeme gelince ve örgütlenme gücü artınca bakıyorsunuz, bu siyasi çizgiler bu potansiyeli çarpıttığı biçimde değerlendirmek istiyor. İşyeri örgütlerini çıkarıyor karşınıza. İşkolu örgütlenmelerini çıkarıyorlar. Arkadaşlar işkolu örgütlenmelerinde, işyeri örgütlenmelerinde memur mücadelesinin bugünkü düzeyinde hiç bir yarar almazsınız. Çünkü demin belirttiğim çok temel bir hususu yerine getiremezsiniz. Şimdi bir işkoluna bakalım: Belediye işkolunda kendilerine göre bir yaklaşım getiriliyor, bir dernek çıkıyor ortaya, isim vermek istemiyorum çünkü çok dernek çıktı o yönde.

Bu dernek Türkiye'de tüm belediye emekçilerini örgütleyecekmiş. Belediyede çalışan memurları örgütleyecekmiş. Arkadaşlar, Türkiye'de 1800 belediye var, il ve ilçelerde, kasabalarda ve hatta köylerde. Şimdi soruyorum, Ankara, İstanbul, İzmir'de bu işi yaparsınız, bu belediyeler büyük belediyelerdir. Yüzlerce, binlerce memur barındırır içinde. Ama bir il belediyesinden örnek vereyim, bir Tunceli belediyesinde kaç memur çalışır? 15-20, bırakınız köy ve ilçeleri, Tunceli belediyesi, il belediyesi olarak belki Tunceli'li arkadaşlarımız da vardır bilirler, 15-20 memur çalışır. Şimdi şubesini açacaksınız, orada 15-20 kişiyi bir araya getireceksiniz, buna bir çatı vereceksiniz. Bu ne mali olarak mümkündür, ne de fiilen mümkündür, yalnız göstermelik bir üye kaydedersiniz, hepsi de o çerçevede kalır, onun ötesinde de hiçbir şey getiremezsiniz.

Halbuki TÜM-DER bugün Türkiye'nin en üera köşelerine kadar örgüt çatısı götürmektedir. Örgüt bilinci götürmektedir. Hatta bir örnek vereyim çok saygı duyduğumuz TÖB-DER örgütlenmesinden; 650 şubesi var bugün ama, bir ilçesi var Türkiye'nin 5-6 öğretmen ancak barınıyor içinde, çok ufak bir ilçe, ve burada TÖB-OER yok ve burada öğretmen arkadaşlar, teknik elemanı, memuruyla, TÜM-DER çatısı altında örgütleniyorlar. Sivas'ın Hafik ilçesi. Bilmiyorum yakın zamanlarda TÖB-DER orda kuruldu mu, kurulduysa bilmiyorum mümkündür, belki de kurulmuş olabilir.

Buna benzer pek çok örnek vermek mümkün. Arkadaşlar bu tür örgütlenmelerle nereye varılır, neye hizmet edilir, bunu görmek lazım. Bütün illerimizde yapabilirsiniz bunu, bu tür örgütlenmelere giden arkadaşların sübjektif niyeti başka birşey olabilir, ama objektif olarak durum nedir ona balmak lazım.

Emperyalistlerin bir kuralı vardır arkadaşlarım, böl, parçala, yönet. Bunu bilinçli olarak da yapanlar vardır, bilinçsiz olarak da yapanlar vardır. Bilinçlileri aramıza sızmış ajanlardır, provokatörlerdir ama bilinçsiz olarak da onlara alet olanlar vardır. Bunu görmek zorundayız ve bu gidişi engellemek ve bu gidişe dur demek zorundayız. Ve hatta giderek, TÖB-DER'İ, TÛM^DER'i, TÛTED'i bir federasyon altında toplamayı, en kısa zamanda ve mutlaka bu sendikal haklarımızı alma doğrultusunda daha güçlü bir mücadelenin içine girmeliyiz. Hatta bunun adımları var, sürekli olarak yaptığımız eylem birliği çalışmalarını aslında oraya giden yolun bir parçasıdır ve mutlaka bu çalışmalar birgün mutlaka daha olumlu sonuçlar verebilecektir.

Şimdi işyeri örgütlenmelerini karşımıza çıkaranlar derler ki; bizim sorunlarımız bilmem nerdeki memurun sorunlarından farklıdır. Şimdi arkadaşlar, belirli farklılıklar vardır. Hatta hatta bir işyerinde çeşitli odalarda oturanların^ sorunları farklıdır, illaki fark bulmaya, ayırım bulmaya gitmekse odalarda oturan insanların, memurların sorunları farklıdır, aynı odada oturan memurların hatta iki kişinin birbirinden farklı birtakım sorunları vardır. Bu anlayışla, bu yaklaşımla 'memur mücadelesinin bugünkü düzeyinde, böylesine bölünmelere, parçalanmalara, gitmemek zorundayız.

Bir örnek daha vereyim, işkolu örgütlenmeleri esastır diyorlar, bakıyorsunuz belediyede bir örgütlenmede iki tane işkolu olarak çıkmışlar, bir birlerini yiyorlar, hayır senin işkolundu, benim işkolumdu. Aslında toparladıkları da 3-5 kişi ve orda TÛM-DER her geçen gün güçlü ve her geçen gün dana güçlü mücadelenin içinde. TÛM-DER'i parçalamak TÛM-DER'i bölmek ve ondan üye kazanmak için; kazanılmış, örgütlü mücadeleye girmiş bilinçli unsurları kendilerine çekmek için mücadele ediyorlar.

Biz birbirimizle mücadele ederek hiç bir yere varamayız. Deniyor ki işkolu örgütlenmesini gündeme getiriyoruz. Çünkü yarın sendikal hakkı aldığımız zaman işkolu olarak da örgütlenilecektir. Onun için şimdiden buna hazırlık yapmak lazım. Arkadaşlar, o zaman siz mücadelenizde bilinçli değilsiniz demektir. Çünkü bizim başından beri savunduğumuz bir şey var. Biz sendikal hak istiyoruz, grevli, toplu sözleşmeli olmak kaydıyla istiyoruz ve bir kaygımız daha var: İşçi sınıfının içinde örgütlenmek istiyoruz, grevsiz, toplu sözleşmesiz sendika istemiyoruz. Bu kafaların içinde memurlar ayrıdır, işçi sınıfından kopuk olarak örgütlenecek, ayrı bir örgüt kapsamında olacak, bir konfederasyon olacak veya federasyon olacak, bunun işkolları olacak, hazırlanalım deniliyor, ardından da bunu kö-

rükleyen bir kesim geçmişte çok yoğun olarak bunu yaptı, bir yandan DİSK, DİSK diyoruz bir yandan da bu işleri yapıyoruz, böyle şey olmaz arkadaşlar.

Ciddi olmak lazım, neyi yaptığımızı çok iyi görmek lazım. Nereye varmak istediğimizi de iyi görmek zorundayız. Değerli DİSK'i temsil eden arkadaşım da belirtti burda. Dedi iki işçi sınıfının mücadelesinden kopuk değil bu müadele. Ve özellikle dedi ki, işçi sınıfını bölmek için çok çaba sarfettiler, işkolları çıkarttılar karşımıza, işkollarından yararlanılarak parçalamak istedi dediler, çeşitli noktalara değindiler.

Gerçekten şunu do görmek gerek, 34 işkolu var, bakıyorsunuz biz 16 işkolu için müadele veriyoruz. Neden? Neden böyle bir mücadelenin içinde işkolları ayırmak, parçalamak bölmek yararlıdır? Gerçi ilerde orda işkolu mücadelesini elde etsek, 8'e indirilmesi yolunda da mücadele götürülebilir. Çünkü niyeti bölmektir, parçalamaktır. Ne kadar çok işkolu çıkarırsanız o kadar çeşitli işkolları, çeşitli ayrıcalıklar vardır, doğrudur, ayrıcalıklar dikkate alınmalıdır ama, o ayrıcalıkları olan işçilerin kenetlenmesini, bir birlerinin sorunlarına ortakça sahip çıkabilmesini, büyük ölçüde geriletmiş oluyor bu tür bölünmeler, parçalanmalar.

Benim sorunum bir başkasının sorunu olmalı, eğer yaklaşım bu ise o zaman mümkün olduğu kadar birliktelik içinde bir mücadele sürdürülmesi, işin bir de bu yönü var. Buna rağmen bu işler sürdürülüyor. Bakıyorsunuz BANK-SEN'e paralel olarak BANK-OER kuruluyor arkadaşlar. Halbuki DİSK kendi içinde şunu yapıyor: Bugünkü mevzuata göre banka işkolu, bankacılıkta çalışanlar ya da büro işçileri, ya da eğitim işkolunda çalışanlar tek bir işkolu olarak karşımıza çıkıyor. Burjuvazi, egemen güçler dahi bu noktada bir bütünsellik yaratmış, hayır diyor hemen bizim bazı arkadaşlarımız, BANK-SEN varya, DİSK'in içinde ona paralel bir BANK-DER olsun, bir GENEL-İŞ var, ona paralel bir de GENEL-DER olsun. Burda hiç bir bilimsel yaklaşım yoktur arkadaşlarımız.

Bilim dışı yaklaşımlar vardır. Eğer bilimsel olarak yaklaşacaksak, eğer çeşitli işkolları, işyerlerindeki işkollarını belirli ayrıcalıklar, belirli kıstaslar, bilimsel kıstaslar alacaksak arkadaşlar, bilim bize ışık tutuyor. Hiç bir şeyin müessesesi yok, ama bilim bize ışık tutuyor, onun ışığında ne yapmamız gerekiyorsa yapalım. Zaten Türkiye'de çok büyük terslik de budur. Özümleme yoktur, okunur, herşeyin reçetesi istenir. Reçetesi yok bu işin.

Ama genelde bilimin tuttuğu bir ışık var. TMMOB'den arkadaşım belirtti, bu işe nasıl yaklaşılması gerekir diye. Belli sınıf tanımı var, sınıf

tanımını veriyor, bu aynı zamanda işkolları itibarıyla dikkate alınması gereken bir husustur. 6u bilimsel kıstas çerçevesi içinde bu ayırım yapılabilir. Bilin şöyle diyor, 421'in 29. sayfasında şöyle diyor: Sınıflar birbirlerinden, tahrihsel olarak belirlenen bir toplumsal üretim sisteminde işgal ettikleri yere göre, üretim araçlarıyla olan ilişkilerine, emeğin toplumsal örgütlenmesindeki rollerini ve son olarak da toplumsal zenginlikten aldıkları payın miktarına ve bu payı alma biçimlerine göre ayrılıyorlar. Şimdi burda dörtlü bir yaklaşım var. Bir kere bir toplumsal üretim sisteminde işgal ettikleri yere bakmak zorundayız. Üretim araçlarıyla ilişkin olan yerlerine bakmak zorundayız. Emeğin toplumsal örgütlenmesindeki rollerine ve toplumsal zenginliklerden aldıkları payın miktarına ve bu payı alma biçimlerine göre yönlendiriliyor. Şimdi eğer illa bu işkolu meselesini getiriyorsak buraya, bakmalıyız bu çerçevede salt memur kesimi olarak ne kadar işkolu çıkar.

Arkadaşlar 34 işkolunun dışında işkolu bulamazsınız. Dünya pratiğinde de bu böyle. Dünya pratiğinde de zannedildiği gibi 34 iş kolu var, 34'ünde de memurları parçalayalım, bilmem kaç tane işkolu var, o kadar da bölelim. Böyle bir yaklaşım yok. Eğer ciddi olarak yola çıkmak istiyorlarsa arkadaşlar, önce bu bilimin ışığında bu işi ele alırlar değerlendirirler ve ona göre bir sonuca varırlar.

Kaldı ki ısrarla belirtiyorum mücadelemizin bugünkü düzeyinde böyle bir ayırma gitmek yanlıştır. Biz bugün sendikal haklarımızı koparmak zorundayız. Bu hakkı elde etmeden hiç bir sorunumuzu, ekonomik sorunumuzu, demokratik sorunumuzu enine boyuna çözmek mümkün değildir, ki şunu belirtelim: TÜM-DER kadar da somut olarak memurların ekonomik sorunlarına çözüm getiren bir örgüt, dernek çatısı altında mücadele eden böyle bir çözüm getirebilen örgüt de pek yoktur. Hemen şunu belirteyim, 1 milyon 145 bin memur var bugün; Türkiye'de. Bir milyon 145 bini de hasta olduğu zaman, bir ay raporlu olduğu zaman, bir ay izinli olduğu zaman yan ödemelerini alabiliyorsa, TÜM-DER'in mücadelesiyle ve TÜM-DER'in söke söke bu hakkı alabilmesinin sonucudur.

. Çünkü Danıştay'a gideceğiz dedik, ordu mensuplarına ve polis arkadaşlara veriyorsunuz bunu, tüm memurlara niye vermiyorsunuz? Anayasal çerçeve içinde bunu aldık. Ama arkadaşlar ne kadar alırsanız alın, bunun grev hakkı, toplu sözleşmeli hakkı olmadığı sürece alabilecekleriniz sınırlıdır. Onun için tutup da işkolları itibarıyla ayrıcalıklar vardır, biz işkolu olarak mücadele edip, işkolumuzda birtakım sorunları çözeceğiz yaklaşımı sendikal hak, grev ve toplu sözleşmeli hak olmadan yine de hi-

kâyedir, safsatadır, tek amacı vardır, siyasi yaklaşımdır, herkesin kendi tekkesini kurmaktan öte bir anlam taşımaz.

Bu tekkeci zihniyetini bırakmadığımız sürece, hiç 'bir başarı elde edebilmemiz mümkün değildir, son derece temel sorun olarak koyuyorum, bu bağımlıdır, somut talepler yönünde belirtilmesi gerekirdi, en somut nokta budur bence. Şu siyasi yaklaşımlarımızı bir kenara itelim, bunu hiç bir zaman kaldıralım demiyorum. Bu süreçtir, olur, olmalıdır da, ama birinci plana çıkarmamak gereklidir ve bu amaca yönelik olarak da örgütleri bölüp parçalamamamız gereklidir arkadaşlar.

Düri arkadaşlarımız endişelerini belirttiler, TÖB-DER için de aynı şey gösterilmelidir. Hatta hatta bakıyorsunuz teknik öğretmenler ayrı örgütleniyor, bakıyorsunuz matematik öğretmenleri ayrı örgütlenmeye çalışıyor. Bunun dışında bir tehlikeli gelişim daha var Türkiye'de son zamanlarda. Değişik kesimlerde net olarak ortaya çıkmıştır, memur kesiminde her siyasi çizgi çok bellimidirler bilmiyorum ama, her siyasi çizginin kendi değişik örgütleri ortaya çıkmıştır, bunun ne yarar getireceğini zaman gösterecektir, halbuki bugün yığın, kitlesel güce sahip bir TÖB-DER, bir TÖM-DER, bir TÖTED için de tehlike işareti olarak vardır, bu tehlikenin üzerine hep beraber ciddi olarak gitmeliyiz ve göğüs vermeliyiz.

Bir diğer somut noktayı da belirtmek istiyorum. Devrimci güçlerin mücadelesinden çıkarılan bir sonuçtur. Arkadaşlar, salt ekonomik mücadele sınırlarına terk edilen, böyle bir mücadele 1950-70 arasında sonuçta grevsiz, toplu sözleşmesiz olan sendikal haklarımız dahi yitirmesi gibi bir sonuçla karşı karşıya kalmıştır. Bunun temelinde yatan da, o dönemde mücadele verenlerin işçi sınıfına güvensizlikleri, işçi sınıfının mücadelesine, işçi sınıfının politik, ideolojik mücadelesine ters düşmeleri ve onun teminatını, aslında haklarını almamış olmalarından, onlarla belirli ilişkiler içine girmemiş olmalarından doğmaktadır. Çok somut olarak şunu görüyoruz, bakıyorsunuz 1971 geliyor, 1971 döneminde memurların elinden sendikal hakları alınıyor, ama işçi sınıfının elinde grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklar var. Kısıtlamalar getiriliyor ama, yasal olarak bu hakları alamıyorlar. Neden alamıyorlar? Bunun için de düşünmek gerekir. O dönemde, grevli, toplu sözleşmeli olarak sendikal hakka kavuşmanın demokratik bir hak olduğunu ve demokrasi mücadelesinin gerçek sahibi ve fiili sahibi olmasıyla, bu davanın ve bağların kurulmamış olduğunu görüyoruz. Temel terslik burdadır, bu bağların kurulmasının gerekliliği de, bir ikinci somut sorun olarak bizim karşımıza çıkmakta ve bize dayatmaktadır. Yapılması gereken de budur, bu yolda olumlu çabalar vardır.

TMMOB'den arkadaşın da belirttiği gibi, bizim gerçekten TÜM-DER TÜTED ve TMMOB olarak verdiğimiz çok önemli bir mücadele vardır. Bu mücadelede hazırladığımız rapor vardır. Bu rapor Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Senato Tetkik Kurulu'na gönderilmiştir ve tamamen dayanakları da buralardan alınmıştır. Bu, TRT'de çalışan, memur ve işçi arkadaşlarımızın ortaklaşa bir mücadelesiydi ve daha somut ürünler verdi.

Yine İller Bankası'nda biz; TÜTED, TÜM-DER, TMMOB, arkadaşımın da belirttiği gibi bir mücadeleye girmiştik ve bu genel kuruldan başarılı çıkmıştır. İşçisiyle, memuruyla mücadele verilmiştir, aynı kişi olarak onun üzerinde anlaşılmıştır ve o kişi seçtirilmiştir. Bir MTA'da aynı çabalar sürdürülmüştür. Arkadaşlar, bunu, önümüzdeki dönemlerde daha güçlü olarak işçi-memur ayrımının aynı zamanda fiilen ortadan kalkmasını da sağlayabilen çok önemli adımlar olduğunu ve bundan böyle de bu yönde çaba gösterilmesinin gerektiğini söylüyoruz ve burada özellikle de DİSK temsilcisi arkadaşımıza da vurguluyoruz ki, bu çabalara DİSK bundan sonra daha yoğun, daha etkin ilgi gösterir, daha önemli aşamaları hep beraber kaydedebiliriz.

Şimdi arkadaşlar, son olarak da şunu söylemek istiyorum : Birtakım anayasal değişiklikleri, yasa değişiklikleri vs. gibi sorunlar getirildi. Bir tuzağa düşürülmekteyiz sendikal haklarımızı alma yolunda. Mesele anayasa meselesi değildir. Kesinlikle böyle değildir. Eğer bu tuzağa girersek, biz daha sittin sene bu hakları alamayız. Anayasa değişikliği 2/3 çoğunluk ister. Bunu da sağlamak mümkün değil.

Önümüzde bir olanak vardır, arkadaşlarımız da üzerinde durdu, işçi-memur meselesinden, ayrımından hareketle ve bir kararname ile bu iş çözümlenebilir. Yalnız burada bir noktayı belirtmek lazım, DİSK temsilcisi arkadaş DİSK kararını okudu, o devletin asli görevlerini görmek, bir kısas meselesini biraz muğlak olarak görüyorum, kendilerinin muğlak görüşleri ve ifadeleri değil de, yasada muğlak olarak görüyorum, bunu daha da netleştirmek gereklidir. Bu yolda yapılması gereken; 1 ile 4. derecede yönetici durumunda olan herkes bu şekilde değildir, 1. ile 4. derecede olur da yönetici olmaz.

Yönetici durumu da olan memurlar hariç, tüm memurların sendikal haklara, istediğimiz düzeyde, işçi sınıfının içinde kavuşabilmesi mümkündür, olanaklıdır. Bunu gerçekleştirmek ve bunun mücadelesini vermek zorundayız. Buraya yüklenmemiz gereklidir ve bunun böyle kazanılması bize bir hakkı daha doğal olarak, dolaylı biçimde, ama doğal olarak getirecek-

tir, en doğal hakkımızdır. Türkiye'de bir tek kes'im vardır siyasi haklardan yoksun. Siyasi partilere giremez siyaset yapamaz diye, yasak getirilen tek kesim memurlardır ve bu hakların kazanılması yolunda mutlaka mücadele etmeliyiz, bu imkân yani işçi-memur ayrımının ortadan kaldırılması ve hepimizin sendikal haklara, işçi sınıfının içinde sahip olmamız, aynı zamanda siyasi partilere girip, onların için'de mücadele etme olanağını sağlayacaktır. Bu, beraberinde bu hakkı da getirecektir, bu mücadeleyi bütün gücümüzle sürdürmemizde yarar vardır.

Bu noktalara dikkat edilerek hepinize saygılar sunarım, teşekkür ederim.

Günay BOLAZAR
(TÜTED)

Kamu personelinin sendikal haklarının alınması mücadelesine girmeden önce çeşitli ülkelerde kamu personelinin sendikal haklarının ne durumda olduğuna ve ülkemizde bu mücadelenin hangi aşamalardan geçtiğine bir göz atmakta yarar görüyoruz.

. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE KAMU PERSONELİNİN SENDİKAL ÖRGÜTLENMESİ

Uluslararası Çalışma Teşkilâtı (ILO)'nun 1975 yılında Cenevre'de toplanan «Kamu Hizmetleri Teknik Konferansı»na sunulan raporunda çeşitli ülkelerdeki kamu görevlilerinin sendikal hakları üzerine geniş bilgi verilmiştir. Bu bilgilere göre; dünyada kamu görevlilerinin sendikalaşma hakkının yasaklandığı sekiz ülke, Ekvator, Etiyopya, Ürdün, Liberya, Nikaragua, Peru, İspanya ve Türkiye'dir. Bolivya ve Dominik Cumhuriyetinde de kamu görevlilerinin örgütlenmesini yasaklayan maddeler vardır. Ancak bu yasaklama sıkı bir şekilde uygulanmamaktadır. El Salvador'da kamu görevlileri ilke olarak örgütlenme hakkına sahip değildirler. Ancak özerk veya yarı özerk resmi kurumlarda çalışanlar iş yasasına tabidirler ve sendikal örgütlenme hakları vardır. Diğer ülkelerde silâhlı kuvvetler, polis örgütü, tutukevi, itfaiye görevlileri veya güvenlik postaları adı verilen kamu kuruluşlarında çalışanlardan bazılarını kapsam dışı bırakan sınırlamalar olmakla birlikte, genel olarak kamu personeline sendikal örgütlenme hakkı tanınmıştır.

Silâhlı kuvvetler mensupları en çok sınırlamaya tabi tutulan kesimdir. Bununla birlikte silâhlı kuvvetler mensuplarının da sendikal örgütlenme hakkına sahip olduğu ülkeler vardır.

Avusturalya, Danimarka, Finlandiya, Federal Almanya, Lüksemburg, Norveç, İsveç ve İngiltere'de silâhlı kuvvetler mensupları meslekî çıkarlarını korumak içirt sendikal örgütlenme hakkına sahiptirler.

Kamu hizmetlerindeki personelin sendikalarının yapısında ülkeler arasında önemli değişiklikler görülür. Birçok ülkede yasa ve yönetmelikler, kamu personeli sendikalarının sözleşme için aralarında birleşme ve ittifaklar kurmalarına olanak verdiği gibi işçi sendikaları ile federasyon ya da konfederasyonlar kurmalarına da olanak sağlamıştır. Kamu kesimi çalışanlarının da özel kesim işçilerinin sendikalarına katılmasına olanak

veren ülkelerde çok sayıda kamu personeli genel nitelikte olan ya da belli işyerlerini kapsayan işçi örgütlerine katılmışlardır. Bu birleşmenin bu ülkelerde hiç bir soruna yol açmadığı belirtilmektedir. Çoğu ülkede hem özel kesimdeki işçi sendikalarında örgütlenme hem de kamu personelinin ayrı sendikalarda örgütlenmesine birlikte rastlanmaktadır.

Almanya'da bazı kamu personeli aylıklı ya da ücretli çalışanlar ile birlikte Alman Sendikaları Konfederasyonu (DGB) ya da bağımsız Alman Aylıklı Çalışanlar Sendikaları (DGA) çatısı altında örgütlenirken bazıları da üyelerini özellikle memurların oluşturduğu Alman Kamu Görevlileri Konfederasyonunda (DGB) örgütlenmişlerdir. Alman Sendikalar Konfederasyonu'nu oluşturan 16 sendika arasında bulunan Kamu Hizmetleri, Ulaştırma ve Haberleşme, üyelerinin büyük bir bölümünü memurların oluşturduğu sendikalardandır.

Avusturya'da Avusturya Sendikalar Konfederasyonunun 16 sendikası arasında dördü; Demiryolu işçileri, Posta işçileri, Belediye görevlileri, Merkezi ve eyalet yönetimleri sendikaları kamu görevlilerini örgütlemişlerdir ve toplu sözleşme görüşmelerinde ortak platform oluştururlar.

İsviçre'de kamu personeli sendikaları «İsviçre Kamu Hizmeti Personeli Federasyonu»'nda örgütlenmiştir. Bu sendikalardan çoğu aynı zamanda İsviçre Sendikalar Federasyonu'na ya da İsviçre Hristiyan Sendikaları Federasyonuna da bağlıdır.

Belçika'da kamu görevlileri sendikaları, Hristiyan Kamu Görevlileri Sendikaları/ Federasyonu ya da Genel Kamu Görevlileri Sendikaları Federasyonunda örgütlenmişlerdir. Hristiyan Kamu Görevlileri Sendikaları Federasyonunun üyesi 6 sendikadan dördü eğitim düzeylerine göre kurulmuş öğretmen sendikalarıdır. Bu federasyonlar aynı eğilimdeki genel federasyonlara bağlıdır. İki Kamu Görevlileri Federasyonu görüşmeler için ortak cephe kurmuşlardır.

Fransa'da Kamu Görevlileri Sendikalarının çoğu merkezi işçi konfederasyonlarıyla birleşmişlerdir. Çeşitli eğilimlerdeki öğretmenler aynı sendikalarda örgütlenmişlerdir ve bir bağımsız federasyon çatısı altında toplanmışlardır.

İsveç'te kamu görevlileri sendikalarının çoğu federasyonlar halinde örgütlenmişlerdir. Bu federasyonlar İsveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu ya da Kamu Görevlileri ve Memurlar Konfederasyonu çatısı altında toplanmışlardır.

Kanada'da Federal Kamu görevlilerinin çoğunun örgütlendiği Kanada Kamu Hizmeti İttifakı, yönetsel bölümlere göre ayrılan 17 koldan oluşur. Meslek elemanlarının bazı grupları Kanada Kamu Görevlileri Meslek Kuruluşu'nca temsil edilirler. Ayrıca Taşra Yönetimi Görevlileri Örgütleri Federasyonu vardır.

Bulgaristan'da* kamu görevlileri bölgesel temel üzerine ve işkollarına göre örgütlenmişlerdir. Bu sendikalar merkezi bir konseyde birleşirler.

Japonya'da kamu görevlileri yasal olarak saptanan gruplara göre örgütlenmişlerdir. Her grup ayrı yasalarla yönetilir.

Singapur'da kamu görevlileri örgütleri işkolları esasına göre kurulmuş sendikaların merkezi federasyonu şeklinde örgütlenmişlerdir. Maliye Bakanlığı izni ile bu örgütler özel sektördeki sendikalar ile federasyon kurabilirler.

Pakistan'da devlet görevlileri hizmet sınıflarına göre örgütlenmişlerdir.

Arjantin'de Kamu Hizmeti Personeli Sendikası ve Devlet İşçileri Derneği olmak üzere Genel Çalışma Federasyonu'na bağlı iki büyük sendika vardır. Diğer ülkelerde de çeşitli örgütlenme biçimleri görülmektedir.

Buraya kadar yapılan incelemeden görüldüğü gibi kamu görevlilerinin sendikal örgütlenmesi her ülkede farklı bir yapıya sahiptir. Bazı ülkelerde 'kamu personeli işçi sendikalarında örgütlenirken bazılarında ayrı işkollarında örgütlenmektedir. Genellikle de karmaşık bir yapı söz konusudur; aynı ülkede birbirinden farklı örgütlenme biçimlerine aynı anda rastlanmaktadır.

ÜLKEMİZDE KAMU PERSONELİNİN ÖRGÜTLENMESİ

Öfkemizde kamu personelinin sendikalaşma mücadelesi teknik elemanlar, sağlık personeli, öğretmenler ve diğer kamu personeli itibarıyla farklı çizgiler izlemiştir. Buldukları statü nedeniyle sendikalaşma mücadelesinin ilk 'başladığı kesimlerden bir tanesi de teknik eleman kesimidir.

Teknik elemanlar 10195 sayılı kararname esaslarına göre çalıştırılmaları nedeni ile memur kapsamı dışında tutulmuşlardır. 1960'larda işçi

sendikalarına üye olmaları ise çoğu zaman sendika - işveren arasındaki anlaşmalar ile engelleniyor, teknik elemanların işçi sendikalarında örgütlenmesi toplu sözleşmelere konan hükümler ile önleniyordu. Bu zorlama sonucu teknik elemanlar ayrı sendikalar kurmak durumunda bırakıldılar. Bu sendikalar teknik elemanların çoğunlukta olduğu işyerlerinde, o işyerindeki işçileri de üye yaparak bazı yerlerde işyeri düzeyinde çoğunluk sağladılar. Toplu sözleşme çağrısında bulundular.

Karayolları Genel Müdürlüğündeki bazı işyerlerinde çoğunluğu sağlayan Karayol-İş Sendikası böyle bir sendika idi ve 1969 yılında işveren toplu sözleşme görüşmelerine oturmaması nedeniyle Karayolları Genel Müdürlüğü işyerlerinde grev kararı aldı. Grev başlatılmasından birkaç gün sonra mahkeme kararı ile durduruldu. Aynı yıllarda İller Bankası ve bazı diğer işyerlerinde de teknik elemanların kurduğu sendikalar benzer durumlarla karşılaştılar. Teknik elemanların ücret yönünden 10195 sayılı kararname hükümlerine bağlı olmasına ve sosyal sigortalara tabi olmasına karşılık mevzuat yönünden 657- sayılı Yasa kapsamına alınması ve memur sayılması karışık bir durum ortaya çıkarmıştı.

Teknik elemanlar, sosyal sigortalara tabi olmaları ve sözleşmeli çalışmaları nedeni ile işçi statüsünde sayılmalarını istediklerinde, idari hükümler yönünden 657 sayılı Yasaya bağlı oldukları ve işçi sayılamayacakları söyleniyordu. Bu karışık duruma bir tepki olarak 1970'de tüm teknik elemanları çatısı altında toplamak amacı ile merkezi bir kitle örgütü TEK-SEN kuruldu. TEK-SEN teknik elemanların memur statüsüne alınmasına karşı kitle eylemleri oluşturmaya başladı. Bu dönemde bir miting ve yürüyüş, bir kapalı salon toplantısı, iki kez de üçer günlük işi bırakma eylemi kondu. Aynı dönemde teknik elemanları da kapsamına alan işkolu düzeyinde bazı memur sendikaları da kuruldu. Ancak -bunlar bir etkinlik gösteremedi. 1961 Anayasası ile memurlara tanınan sendikalaşma hakkı 1971 yılında yapılan yasa değişikliği ile kaldırılınca TEK-SEN kapandı. Yerine kurulan TÜTED teknik eleman kitlesinin merkezi kitle örgütü olarak sendikalaşma hakkının alınması mücadelesini sürdürdü. 34 teknik eleman örgütünden katılan delegelerle 1974'de toplanan 1. Teknik Eleman Kurultayı'nda ve 1975 yılında toplanan 2. Teknik Eleman Kurultayı'nda; sendikalaşma sorunu tartışıldı. 1. Teknik Eleman Kurultayı'nda işçi statüsüne geçme ve sendikal haklar için mücadele kararı alındı. 2. Teknik Eleman Kurultayı'nda ise teknik elemanların işçi sendikaları içinde örgütlenmesi ilkesi kabul edildi.

Sağlık personelinin sendikal haklar mücadelesi 1961 Anayasa'sında memurlara sendikal haklar verilmesi ile başlamış ve benzer bir yol izle-

mistir. Sağlık personelini örgütleyen memur sendikaları 1971 Anayasa değişikliği ile kapanmış ve yerine TUS-DER kurulmuştur.

Eğitim emekçileri de memur sendikası olarak TOS ve İLK-SEN çatısı altında örgütlenmişken, Anayasa değişikliğinden sonra eğitim emekçilerinin merkezi kitle örgütü TÖB-DER çatısı altında toplanmışlardır.

Kamu kesiminde çalışan büro emekçilerinin sendikal haklar mücadelesi daha yenidir. Bu alanda işyeri düzeyinde örgütlenme esas alınacak federasyon ve konfederasyon şeklinde örgütlenme çalışmaları başlatılmış ancak bu örgütlenme etkinlik kazanamamıştır. Anayasa değişikliğinden sonra aynı kadrolar aynı anlayış içinde TÜM-PERSON-KON'u oluşturdular. TÜM-PERSON-İKON, gerek kadroları gerekse örgütlenme biçiminden gelen zaafı nedeniyle bir etkinlik gösteremedi. Bu alandaki boşluğu 1974 yılında memurların merkezi kitlesel örgütü olarak kurulan, TÜM-DER gerek kadroları, gerek üye sayısı, gerekse verdiği mücadele ile etkinliğini kamuoyuna kabul ettirdi.

Ülkemizdeki kamu personelinin örgütlenme deneyi, sendikal hakları alma mücadelesinin TÖB-OER, TÜM-DER, TÛTED, TUS-DER gibi merkezi kitle örgütlerinin çatısı altında sürdürülmesi gerektiğini göstermektedir. Bu merkezi kitle örgütlerinin hızlı gelişmesi ve kamuoyunda kazandığı etkinlik sendikal hakların alınması mücadelesinin merkezi kitle örgütleri çatısı altında başarıya ulaşacağına kanıttır.

TEKNİK ELEMANLAR İÇİN SENDİKAL MÜCADELE HEDEFİ

1975 yılında 34 teknik eleman örgütünün katılması ile düzenlenen 2. Teknik Eleman Kurultayı'nda sendikal haklar alma mücadelesinin teknik elemanların tümünü kapsayacak merkezi bir kitle örgütü çatısı altında sürdürülmesi gereği ve sendikal haklar alındıktan sonra teknik elemanların ayrı sendika kurmasının yanlış olduğu, örgütlenmenin işçi sendikaları çatısı altında oluşması gerektiği oybirliği ile kabul edilmiştir. Bu karar teknik elemanların sendikal haklarının alınması mücadelesinde TÛTED'in vazgeçemeyeceği bir kural, bu mücadelede doğru yolu gösteren bir ilke olmuştur.

Egemen sınıfların merkezi ve güçlü örgütler çatısı altında dayanışma içinde olduğu ülkemizde emekçilerin örgütlerinin alabildiğine parçalanmaya çalışıldığı gözönüne alınmalı, kamu personeli için ayrı statüler ya da işkolları oluşturulmasına karşı çıkılmalıdır. «İşçi sendikaları için-

de örgütlenme» ilkesi tüm kamu personeli için de bir ilke olarak kabul edilmeli, emekçilerin parçalanmasına yönelik her türlü girişime hep birlikte karşı çıkılmalıdır.

Esasen yasal durum da bunu gerektirmektedir. Devlet memurlarının sendikalaşmasını önleyen anayasa maddesinin değiştirilmesi Mecliste 2/3 çoğunluk gerektiği için oldukça güçtür. Buna karşılık «işçi» tanımının kapsamının genişletilmesi ve Genel Müdür, Daire Başkanı, Müdür gibi üst düzeydeki yöneticiler dışında tüm kamu personelinin «işçi» kapsamı içine alınması bir kararname ile çok daha kolay çözümlenebilir. Böylece kamu kuruluşlarında çalışanlar İş Yasasına bağlanabilir ve işçi sendikalarında örgütlenebilir.

MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Somut mücadele yöntemleri üzerine örgütlerimizin oldukça zengin deneyimleri vardır. Ortak eylem konusunda ise son yıllar, tüm demokratik kitle örgütlerine önemli mesafeler kazandırmıştır; Bu deneylerden yararlanmak zorundayız.

Sendikal hakların alınması mücadelesi toplu sözleşme hakkı, grev hakkı ve politik haklardan soyut düşünülemez. 1960 - 1970 döneminde memurlara verilen sendikalaşma hakkı; toplu sözleşme hakkı, grev hakkı ve politik haklarla donatılmadığı için memurların örgütlenmesini, ekonomik haklarının alınmasını sağlayamamış, kazanılmış hakların da korunması mümkün olmamıştır.

Bu deneylerin ışığı altında şu noktalarda görüş birliğine varmak ve mücadeleyi bu ortak görüşler etrafında sürdürmek gerekmektedir :

1 — Kamu kesiminde çalışan eğitim ve büro emekçilerinin, sağlık personelinin, teknik elemanların sendikal örgütlenme hakkı; toplu sözleşme, grev ve politik haklarla donatılmış olmalıdır. Bu haklardan soyutlanmış sendikal örgütlenme, ekonomik ve demokratik hakların elde edilmesi ve elde edilen kazanımların korunması için etkin mücadele sürdürmeye olanak vermemektedir.

2 — Sözkonusu emekçiler kolektif emeğin oluşmasına katılmaktadırlar. Hatta teknik elemanların önemli bir bölümü doğrudan üretim sürecine katılmakta ve artı - değer üretmektedir. Bu nitelikleri nedeniyle kamu kesiminin emekçileri de işçi sınıfının yanında mücadele vermek zorunda-

dırfar ve sendikal haklar alındıktan sonraki örgütlenmeleri de işçi sendikaları içinde olmalıdır. Kamu kesiminde çalışanların işçi sendikaları dışında ayrı örgütlenmelerini getiren yasal düzenlemelere; emekçilerin parçalanması ve güçsüz düşürülmesi sonucunu getireceği, gerek işçi sınıfı mücadelesini gerekse ayrı sendikalarda örgütlenen kamu personelinin ekonomik ve demokratik hakları alma mücadelesini zayıf düşüreceği için karşı çıkılmalıdır.

3 — Kamu personelinin sendikal haklarının alınması için sürdürülecek mücadelede örgütlü güç büyük önem taşımaktadır. Burada sendikal hakların alınması amacı ile verilen mücadele için örgütlenme ile sendikal haklar alındıktan sonraki örgütlenmeyi birbirine karıştırmamak gerekir. Sendikal haklar alma mücadelesinin başarıya ulaşması bu mücadeleyi sürdürecektir örgütlenme biçimine bağlıdır. İşyerleri düzeyinde kurulacak dağınık derneklerin oluşturacağı federasyon ve konfederasyonların etkin bir güç haline dönüşemediği ve dönüşmeyeceği örnekleri ile kanıtlanmıştır. Bu örgütlenme biçimi üzerinde tartışmaya gerek olmadığı kanısındayız. Mevcut merkezi kitle örgütlerinin dağıtılıp yerine işkolu esasına göre yeniden dernekler kurulması ise mevcut gücü parçalamak ve dağıtmak sonucunu getireceği için zararlıdır. Bu tür örgütlerin kitleleri kavrayamadığı, kısa bir süre sonra belirli bir siyasi yoğunluğun kitleden kopuk, kadro örgütleri haline dönüştüğü görülen bir gerçektir. Kitlelerin geniş tabanları ile harekete geçirilmesi, örgütleri ve üyeleri arasında uyum ve eşgüdüm sağlanması, kısır siyasi sürtüşmelerden kaçınılması için merkezi kitle örgütleri çatıları altında toplanmak gerekmektedir.

Sendikal hakların alınması mücadelesinin başarıya ulaşması için mücadelenin, merkezi ve güçlü kitle örgütleri ile sürdürülmesi gerektiğini saptadık. Konuya bir de üretim ilişkileri açısından bakmakta yarar var. Üretim ilişkileri açısından teknik elemanlar (mühendisler ve teknisyenler) işçi sınıfına en yakın kesimi oluşturmakta, teknik elemanların önemli bir bölümü üretim süreci içinde doğrudan yer almakta ve artı-değer üretmektedirler. Bu yapıları teknik elemanların ayrı bir grup oluşturmalarını gerekli kılmaktadır. Eğitim emekçileri, değer üreten işçinin eğitim sonucu işgücü verimliliğinin¹ artmasını sağladıkları için artı - değer üretimine dolaylı olarak katkıda bulunmaktadırlar. Sağlık personeli de benzer bir durumdadır. İşçinin sağlıklı olmasına, dolayısı ile daha çok artı - değer üretebilmesine dolaylı olarak katkıda bulunmaktadırlar. Bu yapıları nedeni ile eğitiliri: emekçilerinin ve sağlık personelinin ayrı gruplar oluşturmaları yaklaşımı doğrulanmaktadır. Büro emekçileri ise kollektif emeğin oluşumuna katkıda bulunduktan için üretim ilişkileri açısından benzer

özellikler taşımaktadırlar. Bu nedenle de büro emekçilerinin bir örgüt çatısı altında toplanması doğru bir yaklaşımdır.

Yukarda belirttik. Tekrar belirtelim. Bu örgütlenme sendikal hakların alınması mücadelesini yürütme içeriği' gerekli olan örgütlenmedir. Sendikal haklar alındıktan sonra işçi sendikaları içinde örgütlenmek gerekmektedir. Bu gereklilik tüm kamu personeli örgütlerince kabul edilmeli ve mücadele bu ilke doğrultusunda sürdürülmelidir.

Kamu personelinin sendikalaşma mücadelesinin merkezi ve güçlü kitle örgütleri TÖB-DER, TÜM-DER, ve TÜTED çatısı altında sürdürülmesi esas olmak üzere TMMOB ve benzeri tüm ilerici, demokrat meslek ve kitle örgütleri ile ortak hareket edilmesi gerekmektedir.

EYLEMLER :

Sendikal hakların alınması herşeyden önce yasal düzenlemeleri gerektirmektedir. Yasal düzenlemeler ise siyasi bir meseledir. Bu nedenle sürdürülecek mücadelenin siyasi içerik taşıması kaçınılmazdır. Mücadele siyasi partileri etkileme doğrultusuna da yönelik olmalıdır. Bu amaçla;

1 — Seridikalaşma hakkının alınması, üyelerini doğrudan ilgilendiren tüm dernekler bu mücadelede dayanışma içinde olmalıdır. Demokratik kitle örgütleri ortak eylem plâtfomu bu mücadelenin sürdürülmesinde en önemli araçtır.

2 — Bu mücadele sendikal haklarını alacak kamu personelinin örgütleneceği işçi sendikalarını da doğrudan ilgilendirmektedir. Bu nedenle mücadeleye işçi sendikalarının da aktif olarak katılması sağlanmalıdır.

3 — Kapalı salon toplantıları, basın toplantıları, miting ve yürüyüşler ve işyerlerinde yapılan aktif eylemler ile bugüne kadar sürdürülen kamuoyu oluşturma çalışmalarına daha da etkin olarak devam edilmelidir.

4 — Yaratılan kamuoyu siyasi partiler üzerinde bir baskı aracına dönüştürülmeli, siyasi partilerin seçim bildirgelerinde, programlarında konuya yer vermeleri ve yönetime geldiklerinde de uygulamaya geçmeleri sağlanmalıdır.

5 — Dünyada kamu personelinin sendikalaşma hakkının yasaklandığı sekiz ülkeden birinin Türkiye olduğu yaygın bir biçimde anlatılmalı, diğer ülkelerin kamu personeli sendikalarının desteği sağlanmalı, uluslararası örgütlere üye olarak onların da bu mücadeleye aktif olarak katılmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla merkezi kitle örgütleri bir an önce yasal gerekleri yerine getirmelidir.

T A R T I Ő M A L A R

Nusrettin YILMAZ: Bu konuda TÖB-OER'in panel için hazırladığı bildirge, elimize geç ulaşmasına rağmen iyi hazırlanmış olarak görüyoruz. Ancak örgütlenmenin ve buna bağlı olarak sendikalaşma mücadelesinin bundan Sonraki gidişini olumlu yönde etkileyecek kanaatinde olduğumuz ve bildirmede eksik bulduğumuz şu hususlara dikkat edilmelidir:

1. Köy enstitüleri kuruluş amaçlarının ötesinde hem köye ışık götürmüş, hem de eğitim gidişimizi kalitece sıçrayışa uğratan öğretmenler yetiştirmiştir. Köy enstitüsü öğretmenler, öğretmen mücadelesinde ve örgütlenmesinde başa geçmişler, tüm baskılara rağmen onurluca savaşlarını sürdürmüşlerdir. Bizce bu durumun başlıca nedeni köy enstitülerindeki öğretmen-öğrenci-işçilerin eğitimde ortak görev almaları, ortak sorumluluk taşımalarından gelir. Köy enstitülerindeki kolektif aksiyon, öğretmen, öğrenci ve işçiyi sarsılmaz bir güç haline getirmiştir. Günümüzde okul içersinde böyle bir örgütleniş egemen sınıflarca imkânsız hale getirilmiştir. Ancak burjuvazinin tüm parçalama oyunlarına rağmen kısmî de olsa öğretmen, öğrenci ve işçileri ortak davranışa, ortak sorumluluğa sahip kılmak mümkündür. Böyle bir çalışma öğretmenlerin sendikalaşma çabalarında ve eğitimin demokratlaşmasına büyük bir sıçrayış yaptırabilir. Bunun için şunlar yapılmalıdır :

a) Okul müstahdem ve işçilerinin TÖB-DER'de örgütlenmesi hızlandırılmalı, tek kişi kalmamacasına örgütlenme çalışmaları yürütülmelidir. Bu konuda bugüne kadar gösterilen çabalar, işin önemi bilince çıkmadığı için yeterli olmamıştır.

b) Yüksekokul öğrencileri kısmî de olsa örgütlüdürler. Orta dereceli okul öğrencilerinin örgütlülük dereceleri ise yok denecek düzeydedir. Orta dereceli okul öğrencilerinin kendiliklerinden örgütlenmesi beklenemez. TÖB-DER'li öğretmenler bu kesimin örgütlenmesi için başa geçmeli, maddî manevî yardımlarını esirgememeli, onlara yol gösterici olmalıdır. TÖB-DER'in göstereceği böyle bir çaba öğrencilerin öğretmenine karşı güvenini artıracığı gibi korkusuzca örgütlenmelerini de sağlayıcı olacaktır.

c) Özellikle re'h'berlik dersleri kanalıyla ve okul aile birliği vasıtasıyla TÖB-DER öğrenci velileri ile de ilişkilerini sıklaştırmalı, veliyi örgütün fahri üyesi haine getirmeli, eğitim sorunları karşısında daha aktif tavır almasını sağlamalıdır.

Yukarıda özetlediğimiz çalışmalar yapıldığı anda öğretmen-müstahdem-işçi-öğrenci-veli kaynaşması ve dayanışması artacak, eğitim sorunları resmi okul çerçevesinde olmasa da kollektif biçimde tartışma, çözüm arama, sorumluluk alma durumuna gelecektir. Bu çalışmalar içinde işçi, öğrenci ve veliler eğitimin ve öğretmenin durumunu çok daha yakından tanıyacak, öğretmenlerin sendikalaşmasının gereğini ve önemini kavrayacak, çok yönlü aktif destek olacaktır. Öğretmenin her türlü mücadelesi onların mücadelesi haline gelecektir.

2. Bugüne dek pek çok sebepten ötürü yeterlice yapılamayan ilerici siyasi partilerle ilişkiler sıklaştırılmalı.onların desteği ve önerileri alınmalıdır. Ayrıca, işçi sınıfı sendikaları ve demokratik örgütlerle bağlar sıklaştırılmalı, öğretmenin sendikalaşma sorunu onların sorunu haline getirilmelidir: Zira başta işçi sınıfı olmak üzere diğer demokratik güçlerin aktif desteği sağlanmadıkça salt öğretmenlerin vereceği mücadele başarıya ulaşamayacaktır.

3. 'Bugüne dek sendikalaşma sorunu için pek çok davranış gösterilmesine rağmen bunlara yeterli demek oldukça zordur. Çalışmalarda özellikle propaganda yanı eksik kalmıştır. Kitlelere öğretmenlerin sendikalaşmasının getirecekleri, eğitime etkileri iyice anlatılmalıdır. Bunun için düzenlenen miting ve toplantılara ek olarak herkesçe anlaşılabilir bildiri-broşür vb. ile sorun tüm emekçi halka maledilmelidir.

. Hüseyin DORUK: Eğ'itim emekçileri olarak grevli-toplusözleşmeli sendikal haklarımızın alınabilmesi için somut mücadele önerilerimizi da'ha önce bir bildiri ile açıklamıştık. Fakat daha sonra yayınlanan «Sendikalaşmak İçin Somut Mücadele Yöntemleri» konulu TÛTED bildirgesi ve 6.2.1978 günü yapılan PANEL'deki tartışmalar, bu konuya yeniden değinmemizi gerekli kılmaktadır. Çünkü bildirmede bizce, kamu personelinin sendikalaşma mücadelesinde çok ciddi zaafklar getirecek olan önemli yarılgılar bulunmaktadır.

Bildirmede, «Mücadele Yöntemleri» başlığı altında, kamu personelinin TÖB-DER, TÛM-DER, TÛTED gibi «Merkezi» örgütlerde örgütlenmesi savunulmaktadır. Bu tür örgütlenmenin «sendikal hakların alınması sürecinde doğru olduğu, sendikal haklar alındıktan sonra, kamu personelinin mevcut işçi sendikaları içerisinde (işkollarına göre) örgütleneceği» de belirtilmektedir. Sendikal hakların alınması mücadelesi sürecinde, örgütlerime biçiminin değişik olmasını gerektiren unsur olarak da «örgütlü güç» olma zorunluluğu gösterilmektedir.

Herşeyden önce, ülkemizdeki kamu personelinin gelecekteki sendikal örgütlenmesinin biçimlerini bugünden kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Kazanılan sendikal hakkın niteliği ve sendikal örgütlenme biçimi; kamu personelinin mücadele gücü başta olmak üzere, sayısız koşullara bağlıdır. Kamu personelinin, sendikal haklarını kazandıkları zaman işçi sendikalarının içinde mi örgütleneceği, yoksa ayrı sendikalar mı oluşturacağı konusu bugünden kesin bir biçimde saptanamaz. Kazanılan hakkın niteliğinin çeşitli koşullara bağlı olduğunu yukarıda belirtmiştik. Ayrıca dünyadaki deney her iki biçimin de mümkün olabileceğini göstermektedir. Kaldı ki kamu personeli en büyük olasılıkla her iki biçimle birden karşılaşacaktır. Birçok kamu personeli işçi sendikalarında örgütlenebilecekken, sözgelimi eğitim emekçileri —veya kamu personelinin başka bir kesim— ayrı bir sendika oluşturmak zorunda kalabileceklerdir. Bu konuda biz, tüm çalışanların sendikal birliğini savunuruz. Ancak, yürütülecek mücadele başta olmak üzere, çeşitli sübjektif koşullara göre ortaya çıkabilecek ihtimalleri de gözden ırak tutmamalıyız.

Ülkemizde sendikal haklar için mücadele verir'ken, bu olasılıklardan hangisi gerçekleşirse gerçekleşsin; değişmeyecek olan bir sorun vardır. Kamu personelinin, mümkün olan en geniş kitleyi kucaklayabilen, kucakladığı kitleleri aktif mücadeleye en iyi sokabilecek yetenekte olan ve sendikal haklar kazanıldığında ortaya çıkacak olan yeni duruma en kolay uyabilecek olan bir örgütlenmenin içine sokmak. Böyle bir örgütlenme, bizce işkollarına göre örgütlenmedir. Bu biçimde örgütler, kamu personelinin ayrı sendikalarda örgütlenmesi durumunda, yeni koşullara en kolay uyabilecek örgütlerdir; işçi sendikaları içinde örgütlenildiğinde, kendi işkolundaki kamu personelinin o iş kolundaki işçi sendikasına en örgütlü bir biçimde katılmasını sağlayabilecek örgütlerdir. Ve eğitim emekçilerinin örgütü TÖB-ÖER, böyle bir örgüttür. TÖB-DER'iri ülkemizdeki kamu personeli örgütleri içerisinde sendikalaşmaya ve sendikalaşma mücadelesine en yakın örgüt olduğundan bugün 'kimse kuşku duymamaktadır.

Fakat bizce sorunun daha önemli olan yanı, sendikalaşma mücadelesinde en geniş kitleleri kucaklayabilmek ve bu kitleleri aktif mücadele içine sokabilmek sorunudur. Bu sorunun çözümü ise tüm kamu personelinin en genel sorunlarının yanında (sendikalaşma, ücret, baskılar gibi) meslekî ve özlük sorunlarına da çözüm aramak, önermek ve kitlelerin bu tip sorunlarının çözümünde de onlara önderlik edebilmektir. Ancak kitlelerin irili ufaklı bütün sorunlarını kapsayan bir mücadele ve önderlik bütün kitleyi örgütleyebilir. Bu ise, daha kompleks bir örgütlenme olmak zorundadır; ülke çapında tek bir merkezi örgütten, iş'kolu ve işyerlerinin bi-

rimlerine kadar uzanan tipte bir örgütlerime. Kamu personelinin eğitim, sağlık, haberleşme, ulaşım, tarım, büro, genel hizmetler vb. işkolu örgütlerinin oluşturulması, bunların işyerlerine göre alt birim örgütlerinin geliştirilmesi ve bir çatı altında merkezileştirilmeleri; bu amaçlara hizmet edebilecek en uygun örgütlenme biçimi olacaktır.

«1960-70 döneminde memurlara verilen sendika hakkı; toplu sözleşme hakkı, grev hakkı ve politik haklarla donatılmadığı için, memurların örgütlenmesini, ekonomik haklarının alınmasını sağlayamamış, kazanılmış hakların da korunması mümkün olmamıştır.» denilmektedir.

Eğer «kazanılmış hakların korunmasının mümkün olmamasını», memurlara verileri sendikalaşma hakkının, grev, toplu sözleşme ve politik haklarla donatılmadan verilmesine bağlıyor ve bu alma-verme işini böyle değerlendiriyorsa'k (nasıl değerlendirilmesi gerektiğini önceki bildirimizde açıklamıştık), elbette ki, bildirinin önerdiği gibi bir örgütlenmeyi doğru bulmak gerekir. *Çürtkü*, bazılarında «talep etmek» için fazla bir zahmete gerek yoktur. Çünkü, yaptırım gücü, kitlelerin mücadelesine değil, kazanıldığı iddia edilen «saygınlığa» yüklenmektedir.

Fakat yaptırım gücünü, kitlelerin militan mücadelesine ve muhataplarımızın «vermek zorunda kalması» esasına yükleyorsak, örgütlenmemizi de buna uygun bir temele oturtmamız zorunludur. Hem en geniş kitleleri kucaklayacak, hem de bu kitleleri disipline ederek mücadeleyi yönlendirecek; hem her işyerinde fiilen sendika gibi davranabilmenin ve muhataplarımızı «zorlama»nın şartlarını oluşturma sürecine girebilecek, hem de sendikal haklar kazanıldığında en az yalpalama ve dağınıklıkla yeni duruma en kolay uyabilecek örgütlenme biçimi, yukarıda kısaca açıklamaya çalıştığımız işkollarına göre örgütlenme biçimidir.

Tüm sorunlarımızda olduğu gibi, örgütlenme sorunlarımızda da bizlere yol gösterecek olan, dünya işçi hareketinin bir asrı aşan mücadele ve örgütlerime pratiğidir.

Yaş'asın Tüm Çalışanların Birliği.

Ramazan ADIGÜZEL : 1. Sınıflı toplumlarda sendikalar, emekçi kitlelerin ekonomik, demokratik hakları için verecekleri mücadelenin etkin bir aracıdır. Ancak sendikalar emekçi kitlelerin gerçek kazanımlarını zafere götürebilecek yapı içinde olmak zorunda'dıflar. Bunun içindir ki, işçi sınıfının ideolojisini rehber edinmek zorundadırlar. Bu durum vurgulanmamış-

tır. Bunun vurgulanmaması temelde daha büyük yanılgılara neden olmaktadır. Çünkü çok uluslu devletlerde işçilerin birliğini oluşturabilmek ve güçlü sendika hareketleri yaratabilmek için ezen ulus işçileri arasında hakim olan ya da baş gösterebilecek olan egemen ulus şovenizmi ile mücadele etmek ve işçilerin birliğini sağlamak yolunda sendikaların gerçekten demokratik olabilme içeriğini sağlama bakımından da gereklidir. Bu nedenledir ki, sendikaların salt bağımsızlık, demokrasi yolunda mücadele verecekleri şeklinde belirlenen şiarı katılmıyoruz. Bu bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük şeklinde formüle edilmelidir.

2. «Ancak unutulmaması gereken, herhangi bir ülkenin bağımsız ve emekçi halk demokrasisinin kurulduğu demokratik bir ülke olması, emperyalist-kapitalist ağı dışında yer almasıyla mümkündür.» şeklinde belirlenen vurgulamaya önerimiz vardır. Bir ülkenin dşmokra'tik ülke olabilmesi için, varsa o ülkede birden fazla halkın ve azınlıkların demokratik hak ve taleplerine çözüm getirmiş olması ve bunların bu hak ve istekleri doğrultusunda işçi sınıfı ideolojisinin ilkelendirmiş olduğu demokratik uygulamalar yapılmış olması gerekir. Bu nedenle emekçi halk demokrasisi terimine katılmıyoruz. Emekçi halkların demokrasisinin kurulduğu demokratik bir ülke olması gerektiğini öneriyoruz. Bu amaçla, «Sendikalar elbette eylem ve çalışmalarıyla anti-emperyalist, anti-faşist mücadeleye katkıda bulunabileceklerdir.» önermesini eksik bir tesbit olarak buluyoruz ve bu doğrultuda sendikalar; anti-emperyalist, anti-kapitalist, artti-feodal, anti-faşist, anti-sömürgeci ve anti-şovenist mücadelelere de katkıda bulunmalıdırlar. Bu katkı onların işlevi ve ekonomik-demokratik kitle Örgütleri olma çerçeveleri içinde kararlı bir şekilde sağlanmalıdır.

3. «Ülkemizde çalışanların örgütlülüğü» başlığı altında getirilen belirlemelere katılmıyoruz. Ancak sömürge ülkelerdeki iş gücünün ucuza kapatılması, emek deposu olarak kullanılması için kırsal kesimlerdeki örgütlenme geridir ve engellenmektedir. Bu tesbit yapılmadığı için emekçilerin sendikal örgütlenme konusundaki tahlilleri eksiktir, eklenmelidir.

4. İş yerlerinde yapılacak olan çalışmalarla ilgili tesbitlere katılmıyoruz. Önerimiz: İşyerlerinde çalışanlara, ırkçı, milliyetçi ideolojinin taşınması ve bunun körüklenmesi ile ilgili, varolan ve yapılan tüm uygulamalara karşıyız. İş yerlerinde hakim kılınmak istenilen ırkçı-milliyetçi, asimilasyoncu, şoven baskı ve uygulamalara karşı olmalıyız. Ve bu konularda işçi sınıfının bilimi doğrultusunda etkin mücadele etmeliyiz. Bu önerimiz iş yerlerinde yapılacak çalışmalar bölümüne eklenmelidir.

Ramazan KARAKALE : Değerli arkadaşlar, demokratik öğretmen hareketi, grevli, toplu sözleşmeli sendikal hakkını alma mücadelesini önemli

boyutlara getirmiş bulunuyor. Gönül isterdi ki, bu Demokratik Eğitim Kurultayı, buraya katılan delegelerin görüşlerini etraflı bir şekilde alması gerekirdi.

Fakat burada ne yazık ki, delegeler pasif birer dinleyici, veya konuşmalarının gerekçesini bile açıklayamayacak zaman sınırlamasının içerisine hapsedilmiş durumda bulunuyorlar. Fa'kat buna rağmen, ben kısaca görüşlerimi belirtmek istiyorum.

Değerli arkadaşlar, biz grevli, toplu sözleşmeli, sendikal hakkımızı isterken, gerçekten sınıf mücadelesinin şimdiye kadarki deneylerini, bu konudaki elde ettiği kazanımları gözönünde tutmak zorundayız. Bunun için de, sınıf sendikacılığını, sınıf uzlaşmacılığını değil, sınıf mücadelesini savunan sendikacılığı biz almak istiyoruz ve bu doğrultuda, ilk önemli ilkelerden birisi de, işkolu düzeyinde örgütlenme ve emekçilerin sendikal birliğini amaçlamak olmalıdır.

Fakat benden önce konuşan sayın TÜM-DER temsilcisi arkadaşımızın kurultayımıza getirdiği görüşler ciddiye pallyatif ve son derece yanlış düşüncelerdir. İzmir'de bu görüş doğrultusunda olan arkadaşların getirdikleri ve TÖB-DER Genel Kurulu'nda önereceklerini bildirdikleri bir tüzük değişikliği önerisiyle bu konuyu biraz açmak gerekir. Değerli arkadaşlar, bu arkadaşlar şunu getiriyorlar: Bugün üniversiteler düzeyinde TÜM-AS, asistanlar TÜM-AS'da, öğretim üyeleri TÜM-ÖD'de örgütlenmişlerdir, diğer hizmetliler başka kanalda örgütlenmişlerdir ve TÖB-DER, bu TÜM-ÖD öğretmen kesimini örgütlemektedir ve TÖB-DER tüzüğünde bu üniversiteler deyimini kaldırılсын diyorlar. Yani daha önceki dönemde, aslında kendilerinin savundukları İLK-SEN tipi ayrı örgütlenmeyi savunuyorlar. Neden işkolu düzeyinde örgütlenme? Değerli arkadaşlar, TÜM-DER temsilcisi arkadaşımız, ciddi görüşünü kendisi çok ilginç bir şekilde belirtti. Dedi ki «Örgütlenme için, bir yere bir çatı, örgüt çatısı götürülmelidir.» dedi. Yani onun anladığı bir örgütlenme; mücadelesi olmayan, kitleleri mücadeleye sevketmeyen, yapı değiştirme yeteneği olmayan bir örgütlenme.

İşkolu düzeyindeki bir örgütlenmenin amacı nedir? Eğer bu anlayışla bakacak olursak meseleye; DİSK neden 16 işkolunda örgütlenmiştir? Sendikalar federasyonu, neden işyeri düzeyinde örgütlenmesini savunmuştur? Çünkü işkolu düzeyinde örgütlenmelerde, kitleler yakın ilişkiler doğrultusunda mücadeleye sevkedilebilir. Yakın hedeflerin doğrultusunda bilinçli olarak bu işe götürülebilir. Fakat TÜM-DER düzeyindeki örgütlenmeler ve buna benzer anlayışlarla yapılan örgütlenmeler, birer tavan örgütlenme olmaktan öteye geçemez.

Nftekim arkadaşımız Hafik ilçesinde öğretmenlerin TÜM-DER'e kayıt olduğunu belirtti. Bu genelde böyle bir sistem. Bir sürü yerde öğretmenler hem TÖB-DER'e üye, hem TÜM-DER'e üye, hem de halkevlerine üye. Yani Hafik'te, TÜM-DER'e üye olmuş öğretmen neyi kazanacaktır TÜM-DER için? TÖB-DER 'hareketi, eğer o öğretmeni kucaklamamışsa, o öğretmen TÜM-DER'e geçmişse bu örgütlenme, anlayışındaki bir örgütlenmeyi göstermemektedir.

Hafik'te arkadaşımız TÖB-DER'e üye olabilir ve orada mücadelesini sürdürebilirdi. Değerli arkadaşlar, bu kısa zaman süreci içerisinde ben çok kısaca bazı ilkeleri hatırlatmak zorunda kalıyorum:

1 — Biz grevli, toplu sözleşmeli sendikal hakkımızı alabilmek için, önce eğitim işkolunda, üniversitelerde dahi öğretim üyeleri de dahil, hizmetliler de dahil, tüm eğitim işlerinde çalışanların TÖB-DER içerisinde, en geniş yığınsal toplanmanın sağlanmasına inanıyorum. Bunun için de işkolu düzeyinde örgütlenme esas alınarak, ekonomik, demokratik haklar ön plana getirilerek, kitlelerin birleştirilmesi ve örgüt içi 'birtakım ayrılıkların demokratik bir şekilde sürdürülmesi gerekir.

2 — Sendikal hakkımızı alabilmek için örgütlü ve yığınsal savaşım vermek zorundayız. Aldığımız, alacağımız herşey bizim mücadelemizle, dışımızla sökülüp alabileceğimiz şeyler. Ancak örgütümüzün gücünü, bireysel terörizm veya ekonomizm gibi çıkmaz yollarda harcamak, örgüt içi kırsır çekişmelerde harcamak yerine, örgütümüzün mücadelesine, emekçilerin mücadelesine kalırdk ve güçlendirmek zorundayız.

3 — Sendikal hak konusu, yalnız biçim için ibir hak değil. Yine bu haklar doğrultusunda mücadele eden kardeşlerimiz ve işçi sınıfımız var. Ve bugün faşizme, emperyalizme karşı işçi sınıfının ortaya attığı bütün yığınsal demokratik güçlerin TÖB-DER'le eylem birliği ve gerici güçlere karşı savaş vermesi halen bütünlüğünü ve güncelliğini koruyor. Bunun için örgütümüz TÖB-DER ve diğer emekçiler, işçi sınıfımızın ortaya attığı ulusal demokratik haklar mücadelesinde onu desteklemek, onurlu yerini almak zorundadır. Ulusal demokratik cephe doğrultusunda koyacağımız her türlü tavır bizi sendikal haklar doğrultusunda zafere götürecektir.

4 — Öğretmen hareketi, dünya öğretmen hareketinin bir parçasıdır. Bunun için, kardeşlerimizle beraber dünyadaki, dünya sosyalist sistemini, ulusal kurtuluş savaşları ve kapitalist ülkelerde savaşan emekçi kardeşlerimizle beraber, ortak mücadele etmek ve onların mücadelesinden ders-

ler çıkarmak zorundayız. Konuşmalarımı bitirmek zorundayım, hepinize saygılar sunarım.

Kenan İLHAN: Değerli arkadaşlar, ben burada işkolu düzeyinde ve merkezi düzeydeki örgütlenme konusundaki görüşlerimizi dile getireceğim. Bilindiği gibi çağımızda bilimsel, teknolojik gelişimin getirmiş olduğu olgular sonucu tüm emekçi kesimler giderek işçi sınıfına doğru yaklaşıyor. İşçi sınıfının uzun deneyimleri sonucu tüm dünyada belirlendiği gibi ekonomik örgütlenme ilkeleri işkolu düzeyindeki örgütlenme tipidir. Bu nedenle dünyanın değişik yörelerindeki tüm emekçiler kendi işkollarında örgütlenerek, kendi işkolları düzeyine giren tüm teknik elemanları, memurları, öğretmenleri birleştirerek ancak tekellere karşı, egemen sınıflara karşı doğru ve kararlı ekonomik savaşı yürütüyorlar. Bu nedenle geniş deneyimleri olan 60 yıllık eğitim emekçilerinin tüzüğü'nün 5. maddesinde şu ilke vardır: Tüm eğitim işkollarında çalışan, yani üniversitelerde ve okullardaki memurların buradaki öğretim görevlilerinin TÖB-OER çatısı altında örgütlenmesi. Bu aslında pratikte işkolu düzeyindeki bir örgütlenmenin temel taşlarıdır. Aynı ilkeler etrafında yeni yeni mücadele yöntemle geliştiren ve bu ilkeler doğrultusunda örgütlenme çalışmalarını üst düzeyde sürdüren daha değişik kitle örgütleri de vardır. Bunlardan örneğin TÜS-DER. TÜS-DER'in örgütlenmesi işkolu düzeyindeki örgütlenme yöntemlerine, ilkelerine uygun bir örgütlenmedir. Bilindiği gibi TÜS-OER'de tüm sağlık işkolundaki doktorları, hemşireleri, hastabakıcıları ve oradaki tüm memurları TÜS - DER çatısı altında örgütlenmesi ilke edinilmişti. Önemli olan, hayatın kabul etmiş olduğu bu ilkeler, TÜS-OER'in işkolu düzeyindeki örgütlenmesini yüksek boyutlara ulaştırmıştır. Ancak TÜM-DER'deki konuşmacı arkadaşımızın bu örgütlenme sistemini, özellikle yeni yeni çıkan deneyimleri sonucunda, hayatın zorunlu olarak dayatmış olduğu işkolu düzeyindeki örgütlenmelere karşı çıktı. Enerji işkolu düzeyindeki ve diğer işkolu düzeyindeki sendika hakkını alamamış memurların ve çalışanların kendi işkolu düzeyindeki örgütlenme yöntemlerine karşı çıkarken arkadaşımıza şunu da dediler: DİSK de, çok işkolu düzeyindeki örgütlenmelere karşıdır. Sayın arkadaşlarım, DİSK'in ilkeleri kesinlikle açık. 16 işkolu düzeyindeki örgütlenmeyi savunan ilkelerdir. Ancak yasaların el vermemesi yani işkollarının çoğaltılması, özellikle yeni yerli işkollarının artması sonucu TÜRK-İŞ'in de devlet gücüyle bu işkollarında hızlı bir örgütlenmeye gitmesi, DİSK'in de aynı işkollarında sendikalar oluşturmasını ve buralarda örgütlenmesini getirmiştir.

Ancak bu örgütlenmenin, DİSK'in 16 işkolunda örgütlenme ilkesini gözardı ettiğini görüyoruz. Bu nedenle tüm çalışanların işkolu ve işyeri

düzeyindeki örgütlenmeler bilimseldir. Böyle bir örgütlenme ancak sendikal savaşıma doğru giden memurların, teknik elemanların savaşımını sekteye uğrattır. <

Biz TÖB - DER'li öğretmenler, eğitim emekçileri, kendi işkolu düzenimizdeki hademelerin, memurların ve yine içinde çalışan görevlilerin üniversite düzeyindeki diğer görevlilerin TÖB-OER çatısı altında örgütlenmediğini düşünürsek, bu arada yapacağımız bir direniş, yapacağımız bir eylem, diğer aynı işkolu düzeyinde örgütlenen diğer örgütlerin bu savaşıma katılmamaları, en azından buna ortak tavır takınmamaları sonucu ne olacaktır. Bu, birliğimizi aynı işkolu düzeyinde, aynı işverene karşı yapacağımız mücadelede birliğimizi parçalayacaktır. Bu nedenle TÖM-OER'in örgütlenmesi, TÖTED'in Örgütlenmesi somut, objektif hayatın akışına uygun olmadığı örgütlenmedir. Sonra tüm devlet kurumlarında çalışan memurların yani 657 sayılı memur kapsamına giren tüm çalışanların tek bir çatı altında, merkezi bir örgüt çatısı altında toplamayı amaç edinmiştir. Bu yanlış olan ilke, kısa zamanda TÖM-DER'in gelişmediğini ve üyelerinin somut ekonomik ve demokratik taleplerini dile getirmedeğini ve buna alternatif olarak da işkolu düzeyinde ayrı ayrı örgütlenmelerin, işyeri düzeyinde ayrı örgütlenmenin olgu olarak ortaya çıktığını görüyoruz.

Ancak bunların ayrı ayrı işkolu düzeyinde ayrı ayrı örgütlenmenin çoğaltılması kesinlikle yanlıştır ve bu mevcut yasaların etkinlikleri kırılabilmek için işkolu düzeyindeki örgütlenmelerin sayılarının daha da küçülerek 16 işkolu düzeyine indirgenmesi ve bu husustaki savaşım da doğrudur. TÖB-DER'in de aynı şekilde tüzüğüne almış olduğu 5. madde doğru bir Örgütlenme tipidir. Ve dünyada işçi sınıfı hareketinin işçi sınıfı sendikalarının deneyimleriyle bilimsel olarak kanıtlanmış bir ilkedir. Saygılar sunarım.

Salim KARAKAYA : Değerli Arkadaşlar,

Sendikal hakkı almanın hukuksal yönü bence karanlıkta kalmıştır. Yasa bir anayasa sorunudur. TÖB-OER'in önerisi şudur: 274 sayılı yasa değişikliğidir. TÖM-ÖD, TÖTED, TÖM-DER temsilcilerinin belirttiklerine göre onların da önerisi 657 sayılı kanundaki memur kavramının daraltılması ve bir kararname ile de işin düzenlenmesidir. Şimdi bu durumda bir birlik sağlanamadı. Hangi şekilde baş vurulacaktır? Bu sorunun burda hukukçular tarafından tartışılması gerekiyordu.

Şimdi sorunun, bence yasa sorunu değil, anayasa sorunu olduğu inancındayım. Şöyle; yasalar bugün çok zor değiştirilmektedir. Kararnameler

çok kolay olarak geri alınabilmektedir. Dolayısıyla anayasada yapılacak bir değişiklik bize bu hdkki sonsuza kadar götürecektir. Yasa ile çözümlenmeye kalkarsak anayasadaki bu madde demoklesin kılıcı gibi bütün sendikaların başında bulunacaktır. Teşekkür ederim.

Avni BAYRAK: Önce sendika, bir hak isteme ha'k'kidir. Biz bu hakkın alınmasını burada tartışıyoruz. Yani hak isteme hakkını elde etmek için bu tartışmayı açmış bulunuyoruz. Bunun yöntemlerini yıllardır mücadele vererek, birtakım eylemler yaparak bu amaca yönelik çalışmalarımızı sürdürdük. Ama öyle bir aşamaya geldik ki, hak isteme hakkının artık kesirilikle alınması, kesin eylem biçimlerinin ortaya çıkarılmasının gerektiğine inanıyorum.

Bu nedenle bütün konuşmacı arkadaşlarımızın birleştiği nokta bu hakkın alınması yönündedir. Ama hakkın alınmasında belirgin, takvimsel bir özyaklaşım yapılmamıştır. Nerede, ne zaman, hangi eylemlerle buna hangi ölçülerde yaklaşacağız, bu vurgulanmamıştır. Ben burada bir takvim saptanması için bu panelin sonunda bir komisyonun oluşturulmasını ve takvim yaklaşımına gidilmesini, belli bir komisyonun oluşturulmasını ve belli bir süre içerisinde kamuoyu oluşturulmak amacıyla bir eylem biçiminin ortaya konulmasını saptayacak bir komisyon kurulmasını öneriyorum.

Bunun kamuoyunun oluşumunda bakarasının ölçümünden sonra işbirakımları şeklinde kısa vadeli, dana uzun süreli işbirakımları sonunda saptanmasın? öneri olarak getiriyoruz. Ancak bu işbirakımlarının takvim olarak, zaman olarak saptanmasının da bir komisyonun oluşumundan sonra sağlanmasını öneriyorum. Teşekkür ederim.

Fuat OLGAÇ : 1961 Anayasasının 46. maddesine dayanarak 1965'de TÖS'ün kurulmasından buyana 12 yıl geçti. 12 Mart faşist mu'htra darbesiyle TÖS kapatıldı ve öğretmenler TÖS'den bir anlarrfda-biçim olarak geri bir örgütlenme olan TÖB-DER'de birleştiler.

-Bugün ülkemizde kamu görevlilerinin sendikal hakları yoktur. Birleşmiş Milletlerin 1949'da yayınlanan İnsan Hakları Bildirgesi'nde, 19'50'de Roma'da imzalanan sözleşmede, UNESCO'nun 14. Genel Konferansı'nda, son olarak Helsinki Kortferansı'nda tüm çalışanların sendikal haklgra sahip olması kabul edilmiş ve Türkiye de bunları kabul etmiştir. Buna rağmen ege-men güçler tarafından çalışanların sendikal hakları ortadan kaldırılmıştır.

Sendikalar, emekçi sınıfların işgücünü daha iyi koşullarda satma ve daha iyi çalışma şartları sağlama mücadelesinde en etkin örgütlenme-

lerden biridir. Grev ve toplu sözleşme hakkı olan sendikalaşma, emekçi sınıfların ekonomik, demokratik mücadelesini yürütecek ve örgütlü birliği gerçekleştirecek bir araçtır. Bu araç, işçi sınıfının, her ülkede uzun, sabırlı ve zorlu mücadelesinin sonunda alınmıştır. Hakların bu şekilde alınması elbette egemen azınlığın onu ortadan kaldırmasını da zorlaştırmaktadır.

»

Sendikal haklar, tek başına bir sonuç değildir. Bu hak bizim halk demokrasisi mücadelemizin gelişme sürecinde kazanılacak ve bizzat o süreci hızlandıracak bir mevzidir. Ekonomik, demokratik haklar mücadelesi kitleleri devrime hazırlar ve bu mücadelede kazanılan her yeni mevzi kitleleri devrime hazırlamakta yeni olanaklar yaratır. Konuya ancak bu açı ile bakarak, bu hakkın kazanılması ve kazanıldığında tüm yönleriyle kullanılması doğrultusunda neler yapabileceğimiz ortaya çıkar. Önemli olan bu açıdan sendikal haklara «herhangi bir yolla kavuşmak» değil onu kazanmaktır.

1961 Anayasası içinde devlet eliyle çalışanlara sendikal hakların verilmesi, gerek öğretmenlerin, gerekse diğer memurların uzun süreli, bilinçli mücadelesinin sonucu olmamıştır. Üstelik de grev ve toplu sözleşme haklarından yoksun olan bu sendikalaşma, öğretmenlerin ekonomik-demokratik mücadelesinde etkin görevler yürütememiş ve öğretmenlere «Sınıf sendikacılığı» bilincini ulaştıramamıştır. Bu durum ise 12 Mart faşist baskı döneminde TÖS'ün kapatılmasına öğretmen kitlesinin sessiz kalmasını getirmiştir.

O¹ dönemden beri de TÖB-DER yönetimleri, programlarında sendikal hakların alırtması için mücadeleyi kabul etmelerine rağmen, talep sunmaktan öteye gidememiştir. Kararlı bir şekilde mücadele ederek ve eğitim emekçilerinin mücadelesi neticesinde alınması anlayışı yerini soruna özünde reformist anlayışla bakılmış ve devlet eliyle bu hakkın verilmesi beklenmiştir. Elbette böyle bir anlayış bu yolda bir adım bile ileri atılmamasını getirmiştir. Şimdiki TÖB-DER yönetimi de CHP Hükümet'indeh bu hakların verilmesini beklemektedir.

Egemen sınıfların baskı ve terörünün arttığı, faşist saldırı ve cinayetlerin öğretmeni üzerinde de yoğunlaştığı, hayat pahalılığının dayanılmaz boyutlara ulaştığı gerici-faşist ve şovenist eğitimin sürdürüldüğü, eğitim kurumlarının faşistleştirildiği günümüzde sendikal hakların alınması kendini acil bir görev olarak dayatmaktadır.

Bu nedenle eğitim emekçileri olarak bizlere, mücadele görevleri düşmektedir.

Bu nedenle;

1 — Öğretmenler arasında sendikalaşma bilincinin yoğunlaştırılması, diğer emekçilerle ortak mücadele ve dayanışma ruhunun geliştirilmesi gereklidir.

2 — Sendikal haklar ancak eğitim emekçilerinin kararlı mücadelesiyle alınır. Aktif kitle eylemlerini hayata geçirmeliyiz.

3 — Memurlar ve teknik elemanlarla ortak hareketin yanı sıra, Devrimci İşçi Sendikaları'nın desteği için ilişkiye geçilmeli ve her eylemde birlikte davranılmalıdır.

4 — Dünyada öğretmenlerin bir işkolu olarak sendikaları vardır. Ülkemizde de eğitim emekçilerinin öğretmen sendikaları olmalıdır. Bu görüş tartışılıp sisreleştirilmeli, gerekli kamuoyu çalışması yapılmalıdır.

5 — CHP Programında, kamu görevlilerine sendikal hakların verilmesi yer almaktadır. CHP Hükümeti'ni ve milletvekillerini doğrulayıcı ilişkiler kurulmalı ve bu 'konuda'ki örgüt görüşlerimizi kapsayan bir kanun tekli hazırlanmalıdır.

6 — İşçi sınıfının ve memurların da sendikal haklara kavuştuğu diğer ülkelerde, memurların sendikal hakları kazanmak doğrultusunda yürüttükleri mücadelelere ilişkin mevcut literatürü zenginleştirecek çalışmalar içerisine girmeli, bunlardan pratik öneriler çıkararak mücadele yöntemlerimizi zenginleştirmeye çalışmalıyız.

Bizler biliyoruz ki, bütün kazanımlar ve mevziler ancak örgütlü ve aktif mücadelemizle alınır. Ve bütün sorunlarımızın çözümünün tek yolu emekçi halkların iktidarındır.

SUNUCULARIN ELEŞTİRİLERE VERDİĞİ YANITLAR

Erhan TEZGÖR (TÜM-OER) : Arkadaşlarımız değerli eleştiriler getirdiler, herkesin görüşü değerlidir kuşkusuz. Ama kesinlikle katılmadığım görüşler, aşağı yukarı son derece ters, hatta bir tanesi ds demagoji ifadesi. Şimdi tabelâ şekli örgütlenmeyi ele alalım. Bunun ne kadar anlamsız olduğunu belirtebilmek için aynı görüş paralelinde olan bir arkadaşımızın belirttiği TÜS-DER örneğini verdi. Ben de başka bir örnek vereyim. Balıkesir'de şubemiz vardır, Balıkesir şubemiz TÜS-ÖER'le birlikte oturmaktadır, TÜS-DER'e burda eleştiri anlamında kesinlikle anlaşılmasın, böyle bir yaklaşımım yok, ancak TÜS-OER örgütlenmesi doğal olarak işkolu örgütlenmesi olduğu için, Balıkesir bir il merkezi olmasına rağmen çeşitli köylere kadar ulaşan arkadaşları TÜS-OER'de topladığı için, o örgütün oraad sadece tabelası vardır, hiç kimse de gelip gitmez o örgütte. Çünkü adam köyünden kalkacak gelecek, oraya girecek, bu mümkün değildir. Yani a'damın ayağına örgüt götürme meselesidir. Örgütlenme bilincinin ortaya çıkabilmesi ve örgüt çatısı altında çeşitli görüş alışverişinden¹ tutun da, eylemlerine kadar, niçin TÖB-DER'in Ankara'da yapılan mitingine en ufak şubesinden bile 3-5 arkadaş kalkıp geliyor?

Çünkü orada TÖB-DER örgütlenmesi var, orada eğitim çalışması var, orada görüş alış veriş var, orada okuma odası var, vs, si var, bunun için bilinçli. Bunların olmadığı bir yerde siz ne köyündeki Ahmed'i veya Mehmet'i, onu bilmem ne ilindeki örgüte üye yapmışsınız, bunun ne anlamı vardır? Yani, örgütlemiş mi oluyorsunuz? Bakın aidatlarınıza % kaç topluyorsunuz? Siz oraya örgüt çatınızı götürmemişseniz ordan aidat toplanır mı? Adam kalkacak ilçeden ile gidecek aidatını ödeyip geri gelecek. Böyle bir yaklaşımla bu iş yürümez.

Bu işe Ankara, İstanbul diye bakan arkadaşlar çok hata yapıyorlar. Anadolu'da yüzbinlerce emekçi memur var, öğretmen var. Bu haklar bizim mücadelemizle, Halkevleri kanalıyla, hepimiz Halkevlerine omuz vermeliyiz, Halkevleri kanalıyla köylerde odalar kurmalıyız, halk odaları kurmalıyız. Köylümüz bugün örgütlenmeden yoksundur, çok büyük bir kesimi yoksundur. Oralara omuz verip, onlara da en azından bir örgüt götürmek zorundayız. Bu olmazsa sadece, kentli siyasi çizgi farkımızın, benimsediğimiz siyasi çizginin esiri oluruz, o doğrultuda hareket eder, birtakım yanlışlar yaparız.

TÜM-OER örgütlenmesi hedef alınıyor ve TÛTED örgütlenmesi hedef almıyor bu noktada. Ve gerekçe olarak TÜM-DER'in gelişemediğini gös-

teriyorlar. İşte 1 milyon 145 bin memur var Türkiye'de, TÜM-DER bunun kaç tanesini örgütledi? Şimdi arkadaşlarım, TÜM-DER'in 50 bin üyesi vardır, 184 tane de şubesi vardır şu anda. 1 milyon 145 bin memurun içinde 50 bin üye azdır. 1 milyon 145 bin memurun çok büyük bir bölümünü, 400 binine yakınına öğretmenler oluşturuyor. Biz öğretmenleri örgütlemeyi amaçlamıyoruz. Amaçlamadığımızın somutu surdan da belli; son kongremizde tüzük değişikliği yaptık. İl merkezlerinde öğretmen arkadaşlar üye olamıyorlar. Biz öğretmenlerin ayrı örgütlenmesinden yanayız, demin belirttiğim bilimsel yaklaşım nedeniyle. İkincisi sağlık personelim örgütlemiyoruz, teknik elemanları da örgütlemiyoruz, bunları hep dışında tutuyoruz. Türkiye'de yüz bin dolayında sağlık personeli vardır, yüz bin kadar teknik eleman vardır, Türkiye'de yüz bin dolayında subay vardır. Tüm bunları düşüştüğünüz zaman TÜM-OER'in örgütlenme alanına giren 350 bin civarında memur kalır. Umarım biz bugün elli binini örgütledik, hem de 20 Ocak 1975'de kurulduk, MC ile kurulduk, MC ile boğuşa boğuşa bugün bir örgüt haline geldik, MC döneminde örgütledik tüm bu 50 bin üyeyi.

Buna özellikle dikkatinizi çekerim. Neye karşı çıktığımızı çok iyi görmelisiniz. Eğer TÜM-DER örgütlenmesini böylesine hedef kolu haline getiriyorsanız yaptığınızın nereye varacağını da çok iyi düşünmelisiniz. TÜM-DER çok kısa zamanda yüz binlere varacaktır. Önü açıktır TÜM-DER'in.

Bir arkadaşımız da «yasa mı - anayasa mı» meselesine değindi, arkadaşlar, gerçekten çok önemli bir tuzaktır. Anayasa meselesi değildir. Özellikle ısrar ediyorum bu konuda. Benim görebildiğim kadarıyla burada bir çelişik durum var. İşçilerin aleyhine çıkarılacak bir kararname sonucu bazı yasalarda da birtakım düzenlemeler yapılabilir. Yasa düzenlemek kolaydır, çoğunlukla çıkar ya'salar, yasaların maddeleri çoğunlukla değişir. Onun için, olacak herhangi bir sorun sözkonusu değildir. 'Bir diğer nokta da Avni 'BAYRAK arkadaşımız bir eylem planı öneriyor. Keriditeine tamamen katılıyorum, gerçekten bu konu üzerine bu dönemde bütün gücümüzle gitmeliyiz ve bunu çözebileceğimizi sanıyorum. Teşekkür ederim.

Günay BOLAZAR (TÜTED) : Değerli Arkadaşlar, söz alan konuşmacılardan çoğunluğu bir nokta üzerinde önemle durdular, işkolu düzeyinin dernekte şimdi bilimsel olduğu ve TÜTED, TÜM-DER gibi örgütlenmelerin bilime aykırı olduğu veya Türkiye somutuna uymadığı. Değerli arkadaşlar, önce şu noktada görüş birliği olabilir: Bu örgütlenmeler neyi amaçlıyorlar? Kamu kesiminde çalışan tüm emekçilerin toplusözleşmeli, grevli sendikal haklara kavuşmasını. 'Bir örgütlenme, amacına göre değerlendirilmek

zorundadır ve bu amaca yönelik çalışmalarda TÜM-DER kisvesinde farklı görüşler çıkar, ayrılıkları var ise, onu yeniden değerlendirmek mümkün olabilir. Ama görev şudur: Sendikal hakların alınması konusunda TÜM-DER'in kitle tabanında farklılıklar, ayrıcalıklar yoktur. Öyle ise bu örgütlenme, amaca yönelik doğru bir örgütlenmedir. Keza TÛTED için de aynı şey söz konusudur. Türkiye'de bu örgütlerin Türkiye somutuna uymadığı söylendi. 1960 döneminde işyeri ve işkolu esasına göre pek çok sendika kurulmuş jken, teknik eleman kesimini TEK-SEN örgütlemişti ve ses getirmiştir mücadelemize, bunu inkâr mı ediyoruz?

Meseleye bir yandan 34 işkolunun yanlışlığı noktasından yaklaşıyoruz, diyoruz ki; işkollarını arttırmak, egemen güçlerin yararına ve işçi sınıfını bölmek amacına yöneliktir. Bir yandan da amacı ortak olan kitleleri örgütleyeni TÜM-OER ve TÛTED'i ayrı ayrı örgütler çatısı altında gibi görmeye yöneliyoruz. Değerli arkadaşlar, bu en azından kendi kendimizle çelişmektir ve egemen güçlerin ekmeğine yağ sürecektir. Meseleye bilimsel açıdan yaklaştığımızda, üretim ilişkileri açısından kamu kesiminin sendikalaşma hakkını almamış gruplarını değerlendirirsek şunu görüyoruz”:

Teknik eleman kesimi bazı yanlarıyla doğrudan doğruya üretim süreci içinde yer alan diğer üretken sanat enstitüsü mezunlarını, teknikerleri ve ressamı kapsamaktadır ve büyük kesimi de sendikal haklara kavuşmuştur bunların. Diğer kesimi de doğrudan doğruya üretim süreci içinde yer almaktadır. Artı-değer üretimine katkıda bulunmaktadırlar. Bu yapıları, teknik eleman kesiminin sendikal haklar alma mücadelesinde tek bir çatı altında toplanmasını bilimsel olarak doğrulamaktadır. Şurada, eğitim emekçileri, üretim ilişkileri açısından verdikleri eğitimle işçinin daha üretken olmasına katkıda buldukları için, dolaylı olarak üretim süreci içinde yer almaktadır, üretime katkıda bulunmaktadırlar.

Eğitim emekçilerinin de üniversite kesimi TÜM-ÖD, TÜMAS gibi kesimlerinin kendi örgütlerini dağıtıp tek bir örgüt çatısı altında toplanması gerekmektedir. Doğru yaklaşım budur. Sağlık personeli yine işçi sağlığı açısından getirdikleri önlemlerle üretim ilişkilerine katkıda bulunmaktadırlar, işçinin üretkenliğini artırmaktadırlar. Bu yapıları itibarıyla de sağlık kesiminin tek bir örgüt çatısı altında toplanması doğru bir yaklaşımdır bizce.

Onun dışında kalan büro emekçileri, değerli arkadaşlarım, kolektif emeğin bir parçasını oluşturan büro emekçilerinin¹ önümüzdeki somut so-

runlarda aralarında ayrıcalık yoktur. Öyle ise bunların da tek bir örgüt altında toplanmalar; bilimsel olarak doğrulanmaktadır. Türkiye'nin somutunda da bu örnek verilmeli, TÜM-PERSON-KON deneyimleri, geçmiş dönemdeki sendikal deneyimleri teknik eleman kesiminin merkezi güçlü bir örgüt çatısı altında toplanmasını doğrulamaktadır. Biz şunu öncelikle değerlendirmek zorundayız. Bu somut sorun karşısında emekçileri parçalamaktan yana mıyız, yoksa bütünleştirmekten yana mıyız? Yapılacak eylemlerde kitleler arasında ayrıcalıklar yaratmak durumunda mıyız, yoksa merkezi, güçlü ve eşgüdüm içinde eylemler koymak durumunda mıyız? Önümüzdeki sorun sendikal hakların alınması sorunudur ve bu hakkın alınması için mevcut örgütlenme, doğru bir örgütlenmedir. Bunu parçalamak, her siyasi görüşün kendi borazanını öttüreceği örgütler kurmak, egemen güçlerin ekmeğine yağ sürmekten başka bir şey değildir. Teşekkür ederim.

Oğuz TÜRKYILMAZ (TMMOB) : Arkadaşlar, arkadaşlarımla konuşmalarındaki bazı eleştirilere ben de değinmek istiyorum. Kâzım BUDAK arkadaşımız çok haklı birkaç eleştiride bulundu. Kuşkusuz sendikalar ve sendikaların içinde bulunan devrimciler, işçi sınıfının içinde örgütlenmek, işçi sınıfının bilimi doğrultusunda çalışmak zorundadır. Bu ifade tebliğde yer almamışsa bu bir eksikliklerdir.

Arkadaşımız belirtti, emekçi halk demokrasisi kuşkusuz bu alanda, Türkiye gibi ulusal sorunun çözümlenmediği bir ülkede emekçi halkların demokrasisidir, katılıyorum. Aynı şekilde arkadaşlarımla, gerek genelinde, gerekse işyerlerinde yapılacak çalışmalarda ırkçı-söven", asimilasyoncu baskılara karşı durulmasının da temel bir görev olduğunu ve bunun böyle olması gerektiğini vurguladı, katılıyorum.

Ancak katılmadığım noktalar da var eleştirilerinde. Arkadaşlığımız, bağımsızlık, demokrasi, barış, özgürlük şiarının hayata geçirilmesi doğrultusunda çalışmalar yapılmasına geçilmesini belirtti. Ben bu konuşmamda üçlü bütünlüğü vurgulamıştım. Bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm diyorum. Sendikaların çalışmalarındaki ilkeler, ariti-faşist anti-emperyalist olmakla vurgulanmıştı, arkadaşımız anti-kapitalizmin de, anti-feodalizmin de eklenmesini önerdi. Biz Türkiye'de anti - kapitalist olmadan, anti - sömürgeciliği de eklemiştik, Türkiye'de anti-kapitalist olmadan anti-emperyalist olunamayacağını ve Türkiye'de gerçekten tutarlı anti-faşist olmanın, anti-sömürgeci, anti-feodal olmaktan geçtiği inancındayız.

TÜM-OER adına konuşan arkadaşımız 1960-1971 dönemindeki demokratik memur hareketine değinirken, sadece TÖS'ün ekonomik slogan-

lor dışında, ekonomik içerikli programlar dışında bunlara değinildiğini söyledi, bu konuda bir yanlışlık var, demokratik ilkeleri var etmiştir, demokratik talepleri yükseltmiştir. Yine TÜM-OER temsilcisi arkadaşım, memurlar konusunda sırf TÜM-DER'ini bugüne kadar getirdiğini gündeme getirecek söyledi, bu bir miktar haksızlık oluyor. Eğer bu haklar bugün gündeme geldiyse, salt TÜM-OER'in değil; TM'MOBfmin, TTEND'in, TB-OER'inf de yıllarca 5u talepleri dile getirdiğini unutmamak gerekiyor.

Ook değinilen bir konu, işyeri, işkolu esasına göre örgütlenme soruydu. Ben bu konuda burda işyeri örgütlenmesini mutlak olmalı şekilde savunan arkadaşlardan, gerekse TÜM-OER'deki arkadaşların işkolu anlayışlarından farklı düşün'uyorum. Öncelikle şunu belirtmek gerekir: Biz örgüt olarak genel memur örgütlenmesinden yanayız, mevcut örgütlerin parçalanmasını 'değil, mevcut örgütlerin bütünselliğinin korunmasını, geliştirilmesini savunuyoruz.

Bu genel memur örgütlenmesinin doğru tesbiti de, ayrı bir örgütlenme, örneğin, DDY personeli gibi, ya da varolan bir örgütün kazanılmış mevzi olduğu yerlerde, TB-OER örneğinde olduğu gibi, tarım bir özgür nitelikler gösteren yerlerde işyeri ve işkolu düzeyinde örgütlenmelerin olabileceği düşünceyim.

Ancak burda birtakım özel konumu olan yerlerde işyeri ve işkolu örgütlenmesine değinilerek, buradan hareketi bunu bir örgütlenme şeması haline getirmek TÜM-OER ve TTEO'ın ve diğer demokratik kitle örgütlerinin karşısına ayrı işkolları esasına dayalı yeni bir örgütlenme modelini benimsemiyoruz, bu noktada arkadaşlarımdan farklı düşün'uyorum.

Kenan İLHAN arkadaşımız, tüm emekçi kitlelerin işçi sınıfına yaklaşmaları tesbitinde bulundu. Bu tesbite ek olarak burda söylemediği, ama başka platformlarda şu teklifte bulunuyor: Tüm emekçilerin işçilâstiği doğrultusunda tesbitler yapılıyor. Bir kere tesbitleri yerinde bulmuyorum ve tebliğde bu konuda söylediğim husus sizin söylediğinizi söylemediğimi, ancak buna bağlı olarak böyle bir tesbitin başka platformlarda dile getirildiğini söyledim. Bilimsel bir yaklaşımla çalışanların üretim söreci içindeki yerinin, çeşitli meslek gruplarının toplumsal işlevini ve işyerindeki ayrıntılı işin durumları konumlanmalı, bu temel üzerinde sermaye ve emeğin bilimsel konumuna değinilmelidir. Buna bağlı olarak mücadele esasları da belirlenmelidir diyorum.

Salim KARAKAYA arkadaşımız, tabela örgütleri tanımlamasında bulundu. Ben bunurt da haksız bir tanımlama olduğu düşünceyim. Bu-

güne değin verilen mücadelede TÖB-OER'im, TÜS-OER'in, TÜM-OER'in, TÖTED'in, TMMOB'nin alt örgütleri yeralmışlardır. TÖB-DER temsilcisi arkadaşımız tebliğini sunarken, özellikle şu hususu vurguladı: Çalışanların toplu sözleşmeli, grevli sendikal haklarının savunulmasını, mevcut siyasal partilere maledilmesini söyledi. Eğer bir siyasal parti ilerici olduğunu iddia ediyorsa, bu fikre sahip çıkmak zorundadır. Bizim sloganımız, bunu siyasi partilere maletmek değil, bu sloganı temsilcisi olduğunu söylediğimiz kitlelere maletmektir, emekçi halkımıza maletmektir ve onların bilincinde bunun yerleşmesini sağlamaktır. şunu da vurgulamak istiyorum; DİSK ve memur kuruluşlarının çalışmaları bugüne kadar yetersiz düzeydedir. Demokratik kitle örgütlerinin eylem birliği gündeminde bu konunun DİSK'in de aktif bir biçimde katılımıyla ele alınması gerekmektedir. Yine iktidar döneminde bunun özel bir önemi vardır. şöyle ki; bunu yaşadık, tartışmaları oldu, Danıştay kararları meselesi. Cumhuriyet Halk Partisi bugüne değin tüm çalışanlara sendikal hakların verileceğinden söz ediyordu. Bunlar terkedildi ve şimdi söylenenler, çalışanların bir bölümünün sendikal hakları kavuşacağı, o kazanılacağından sendikal haklar da memur sendikacılığını yönetebilecek sendikalar dar, toplu sözleşme hakkında yoksun olan sendikal haklardır. Bu nedenle biz toplu sözleşmeli, grevli, sendikal haklar şiarını tüm kitlelere maletmek durumdayız. Teşekkürler.

Rasim AKTAŞ (TÖB-DER) : Bildirimi sunarken belli noktadan hareketle sunmuştum. Ancak tartışmaların üç noktada yoğun olacağını da düşünüyordum. Bu noktalar şunlar: Sendikal 'haklar için yasal çözüm, sendikal hakkımızı aldığımız zaman nasıl örgütleneceğiz? Ve yapacağımız çalışmalar, özellikle tartışmalar bu noktada yoğunlaştı. şimdi nasıl örgütleneceğiz sorunu var.

Tesbit ettiğimiz birinci sorunda, bütün konuşmacılar aşağı yukarı birleşiyorlar. Yalnız delege arkadaşlardan bir konuşmacı arkadaş, sorunun Çözülmesi için anayasa değişikliğine ihtiyaç olduğunu söyledi, ben buna 'karşı şunu söyleyebilirim: Sorun bir yanıyla da teknik bir meseledir, çeşitli hukukçularla tartıştık bu meseleyi, şimdi hukukçular bu meselenin gerçekleşmesi için anayasa değişikliğine ihtiyaç olmadığını söylüyorlar. Kimi hukukçular iş© yasa çıkartılsa bile, bu sorun Anayasa'ya götürülebilir ve kanun iptal edilebilir diye düşünüyorlar.

Yine de ben tartışmalı olduğunu söyleyebilirim. Ancak, çeşitli hukukçuların böyle değerlendirmelerine rağmen, biz sorunu yasa yönünden zor-

lameliyiz ve bizim açımızdan da zorlanması kolay, mücadelemiz açısından yararlı bir şeydir.

İkinci nokta, nasıl örgütleneceğiz meselesi. Diğer tartışmacı arkadaşlardan özellikle TÜM-DER temsilcisi arkadaş, yani TÖB-DER gibi işkolu esasına göre örgütlenmiş örgütleri kabul etmekle birlikte, işkolu esasına göre örgütlenmelerin tüm olarak yanlış olduğunu söyledi. Delege arkadaşlarımızdan bir kısmını da bunu cevaplayarak, «işkolu biçimindeki örgütlenmeler gereklidir» biçiminde bir yanıt ve eleştiri getirdi. Biz işkolu ve işyeri örgütlenmesinin içinde bulunduğumuz dönem bakımından birarada olması gerektiğini düşünüyoruz. Şöyle ki: Biz TÖB-DER'in varlığını kabul ediyorsak, meselâ TÜM-DER temsilcisi arkadaş TÖB-DER'in varlığını kabul ediyorsa, TÜS-DER'in varlığını kabul ediyorsa, işkolu örgütlenmesinin de doğal olduğunu kabul etmek zorundadır. Ancak, işkolu örgütlenmesi doğrudur diye içinde bulunduğumuz dönemde 'her işkolunda bir dernek kurmak da yanlıştır. Bunu da tetkik etmemiz gerekir. Eğer her işkolunda bir dernek kurmaya kalkışırsak, bir sürü dernekçikler çıkar ortaya. Biz işkoluna yönelik çalışmalar yapılması gerekirken TÜTEO'in de, dernek kurma da yanlıştır. Bunu da tetkik etmemiz gerekir. Eğer her işkolu esasına göre örgütlenmedir. Örneğin bir konuşmacı arkadaşımız örnek verdi, ben de öyle düşünüyorum. TÖB-DER, TÜS-DER gibi demiryollarında da b/r dernek kurulabilir, orada yoğun (olarak örgütlenebilirler, demokratik kitle örgütleri düzeyinde çalışmalarını sürdürebilirler.

Yine bir konuşmacı arkadaşımız sorunu siyasi partilere maletme meselesine, siyasi partilere maletmek eğiliminde bir eleştiri getirdi, *ben* de öyle diyorum, sorunu siyasi partilere maletmek gerekir, biz Cumhuriyet Halk Partisini ilerici bir parti olarak değerlendiriyoruz, ancak ondan bizim isteğimiz olan grevli, toplusözleşmeli sendika hakkımıza tüm olarak sahip çıkmıyorlar. Onlar çıkmıyorlar diye biz vaz geçmeyiz, baskı unsuru olarak isteğimiz olan grevli, toplusözleşmeli sendika hakkımızın çıkarılması doğrultusunda baskı yaparız, kovalanmasına çalışırız. Teşekkür ederim.

Faruk PEKİN, (DİSK) : Değerli arkadaşlarım! Grevli, toplusözleşmeli bir sendika hakkını istiyoruz. Ama bunları isterken de şunları gözdardı etmemek durumdayız. Grevli, toplusözleşmeli sendika. Ama, sendikal birlik ve işçi sınıfının mücadelesi içerisinde sınıf sendikacılığında birlik. Bu konularda arkadaşlarım, işin başında çok net kararlar almak zorundayız, çünkü Türkiye işçi sınıfının mücadelesi bu konuda gerçekten önemli direnişleri yapan kuruluştur.

Anayasa değişikliği, 'haklıdır arkadaşlarım. İşçi sınıfı mücadelesi içerisinde, her çeşit mücadele içerisinde kararnamelerin... bilerek yasalar-

da değişiklik yapılır. Anayasada gerekli değişiklikleri tamamlatarak. Ama arkadaşlar her mücadele alanını da sonuna kadar zorlayarak. DİSK'in 5. ve 6. Genel Kurul kararlarında, işçi - memur ayırımına son verme yolunda bir kararı var. Arkadaşlarım bu karar, içerisinde Anayasadaki asli ve sürekli görevler programını dile getirmiştir. DİSK bu programı dile getirirken, şunu amaçlıyordu: Bu kararı en dar biçimde ele alıp yorumlamak. DİSK'in yetkili kurulları bu konuları hayata geçirebilmek için somut birtakım çalışmalara girişmiş durumda. Kamu kesiminde çalışanların demokratik kuruluşlarla birlikte ve sanıyorum önemli eylemlerde bulunacaklar. Arkadaşlar, tekrar ediyorum, sendikal hak ve özgürlüklerin mücadelesi temel hak ve özgürlükler mücadelesinden ve genelde de işçi sınıfının ekonomik, siyasi ve ideolojik mücadelesinden bağımsız 'bir şekilde ele alınmaz. Biz sendikal hak ve özgürlüklerin verilmesini bu çerçevede içerisinde ele almak zorundayız.

DİSK Eğitim Dairesi başlangıçta, Mustafa AKTOLGAU'nın açılışta yaptığı konuşmada da belirttiği gibi, emekçi halkımızın tüm sorunlarının ancak sosyalist bir düzende çözümlenebileceğinin bilincinde olan DİSK, burjuva propagandasına, özellikle sendikalaşma alanında yapılan propogandaya rağmen sendikalaşma içinde, işçi sınıfının sendikal birliği yolunda sosyalist bilincin egemenliğinin sağlanması yolunda verdiği mücadelesinde sendikalaşma yolundaki çabalarını da böyle değerlendiriyor.

Arkadaşlarım, aslında alınan yol önemli yoldur. Küçümsememek gerekiyor. İşçi sınıfı bugünlere kadar gerçekten zorlu aşamalardan geçti, bir zamanlar işçi sendikaları da önemli sarsıntılar geçirdi. Milli tip sendika mı, federatif tip sendika mı? Ama bunlar hayat içinde aşıldı. Mücadele içinde aşıldı. 1974'lerde daha işçi sendikalarında örgütlenme sorununa yanıt arıyordu kamu kesiminde çalışan arkadaşlarımız. Ama bugün bakıyoruz, bazı konularda ayrıcalıklara rağmen, herkesin birleştiği nokta şu: Nihai olarak işçi sendikalarında örgütlenmek amaçlanıyor. Bu bile arkadaşlarım, önemli bir aşamadır. Ama bu ortak çalışmalar da bir adım daha ileriye götürülme yolundadır.

Arkadaşlar, işçi sınıfı, bugün temel hak ve özgürlükler yolunda mücadele ederken, özel olarak da sendikalaşma hakkının kamu kesiminde çalışanlar için, tüm çalışanlar için sendikalaşma hakkının elde edilmesi için mücadelesini bu boyutlarda görüyoruz. 1967 Yılında TÜRK-İŞ'in Amerikancı sarı sendikacılığına karşı, sınıf uzlaşmasına 'karşı, işçi sınıfının sendikal platformundan ortaya çıkan DİSK, 1970'lerde kendisini ve sendikaları kapatmayı amaçlayan girişimleri geri aldırtan DİSK; 12 Mart döneminde susturulamayan ve sıkıyönetimlere rağmen grevini sürdüren

DİSK; kitlesel *hak* ve özgürlüklerini başta sendikal hak ve özgürlükler olmak üzere en ileri istemleri kitlelere anlatan DİSK; 'hakim sınıfların ideolojik saldırılarına rağmen, bu konudaki yalanları püskürterek, «Bir 'Mayıs» lan kitlesel olarak kutlayan DİSK, DGM'leri durduran DİSK ve bugünden 1 Mayıs 1978'i anlayan DİSK, kamu kesiminde çalışanların sendikalaşması yolunda, bu konuda en yorulmaz ve kararlı bir örgüt olacağını her zaman söylüyor, bugün de söylüyoruz.

Arkadaşlarım, şunu açık olarak söylüyoruz ki, tüm bu baskı ve teröre rağmen, kamu kesiminde çalışanların tamamı grevli, toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkını ortak mücadele sonunda elde edecektir. Bundan hiç bir şekilde kuşumuz olmasın. Saygılarımla.

SENDİKALAŞMAK İÇİN SOMUT MÜCADELE YÖNTEMLERİ KOMİSYONU RAPORU

NEDEN SENDİKALAŞMAK İSTİYORUZ?

Türkiye emperyalizme bağımlı geri kalmış bir ülkedir. Emperyalizmin her gün ağırlaşan genel ve yapısal bunalımının yoğun etkisi altındadır. Egemen sınıflar yaşadıkları ekonomik bunalımın faturasını emekçilere ödetmek istemektedirler. Buna karşılık, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi kitlelerin yaşam koşullarını iyiye götürmek, ekonomik demokratik hakları korumak ve geliştirmek için verdikleri mücadele, tüm baskılara karşın güçleniyor, yükseliyor, emperyalizm ve yerli ortakları, emekçi kesimlerin mücadelesini bastırmak, ezme için yoğun bir biçimde faşist baskı ve zulüm uyguluyor. İrkçı - söven - asimilasyoncu baskıları yoğunlaştırıyorlar. Egemen sınıfların siyasal temsilcileri ülkeyi yönetemez durumdadalar.

Yaşam ve çalışma koşulları gün geçtikçe ağırlaşan eğitim emekçileri de, diğer emekçi kesimler gibi sınıf mücadelesinin içinde yer alıyorlar. Ve bu mücadelede işçi sınıfının yanında saf tutuyorlar. Eğitim emekçileri, diğer emekçi kesimler gibi, kurtuluşlarının işçi sınıfının kurtuluşundan ayrı olamayacağını görüyorlar.

Toplusözleşmeli - grevli sendikal haklar mücadelesi emperyalizme, faşizme, ırkçılığa, şovenizme feodal gericiliğe karşı sömürsüz - savaşsız bir dünya, daha iyi çalışma ve yaşam koşulları, uluslararası dayanışma ve eğitimin demokratikleştirilmesi için verilen mücadelenin bir parçasıdır.

Sınıf mücadelesinin tarihi göstermiştir ki, çalışanlar sermaye kesimleri karşısında bir güç olmak istiyorlarsa örgütlü olmak zorundadırlar. Yine tarih doğrulamaktadır ki, günümüzde sömürü hâlâ devam ediyorsa, bu sömürücü sınıfların örgütlü olduğu içindir. Tüm bunlardan dolayı, sömürüye karşı savaş örgütlü olmak zorundadır.

Sömürüye karşı mücadele işçi sınıfının bilimi doğrultusunda yürütülmelidir. Bu mücadelede toplusözleşmeli, grevli sendikal haklar, çalışanların ekonomik - demokratik haklarını koruyup geliştirmeleri, bağımsızlık - demokrgsi - özgürlük mücadelesine daha etkin bir biçimde katılabilmeleri için etkin bir araçtır. Toplusözleşmeli, grevli sendikal haklarla, tüm emekçiler gibi eğitim emekçileri de, işçi sınıfının yanında saf tutarak sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri doğrultusunda, işçi sınıfının kurtuluşundan ayrı olmayan kendi kurtuluşları için mücadele edeceklerdir.

Tüm bu nedenlerle, eğitim emekçileri olarak «Toplusözleşmeli, grevli, siyasal haklı sendikal haklar için mücadele» sürdürmeye kararlıyız.

DIĞER ÜLKELERDE KAMU KESİMİNDE ÇALIŞANLARIN ÖRGÜTLENMESİ :

Uluslararası platformda kamu kesiminde çalışanların örgütlenme hakları birçok sözleşme ve yasalarla belirlenmiştir.

Uluslararası çalışma örgütü (ILO)'nın 1975 yılında Cenevre'de toplanan «Kamu Hizmetleri Teknik Konferansı» na sunulan raporunda çeşitli ülkelerdeki kamu görevlilerinin sendikal hakları üzerine geniş bilgi verilmiştir. Bu bilgilere göre Dünyada kamu görevlilerinin sendikalaşma hakkının yasaklandığı 8 ülke Ekvator, Etiyopya, Ürdün, Liberya, Nikaragua, Peru, İspanya ve Türkiye'dir. Birçok ülkede de kısıtlanmış biçimde sendikal haklar vardır.

Silâhlı kuvvetler mensupları, sendikalaşma hakları en çok sınırlamaya tâbi tutulan kesimdir. Bununla birlikte Silâhlı Kuvvetler mensuplarının da sendikal örgütlenme hakkına sahip olduğu ülkeler vardır.

Avustralya, Danimarka, Finlandiya, Federal Almanya, Lüksemburg, Norveç, İsveç ve İngiltere'de Silahlı Kuvvetler mensupları mesleki çıkarlarını korumak için sendikal örgütlenme hakkına sahiptirler.

Almanya'da bazı kamu personelinin aylıklı yada ücretli çalışanlar ile birlikte Alman Sendikaları Konfederasyonu (DGB) yada Bağımsız Alman Aylıklı Çalışanlar Sendikaları (DGA) çatısı altında örgütlenmişlerdir. Üyeleri özellikle memur olan Alman Kamu Görevlileri Konfederasyonu (DGB) vardır. Alman Sendikalar Konfederasyonu'nu oluşturan 16 sendika arasında bulunan Kamu Hizmetlileri, Ulaştırma ve Haberleşme üyelerinin büyük bir bölümünü memurların oluşturduğu sendikalardır.

Avusturya'da Avusturya Sendikalar Konfederasyonu'nun 16 sendikası dördü, Demiryolu İşçileri, Posta İşçileri, Belediye Görevlileri, Merkezi ve Eyalet Yönetimleri Sendikaları kamu görevlilerini örgütlemişlerdir ve toplu sözleşme görüşmelerinde ortak platform oluştururlar.

- 'Bundan başka şu ülkelerde kamu görevlileri sendikaları vardır:

İsviçre'de/İsviçre Kamu Hizmeti Personeli Federasyonu, İsviçre Sendikalar Konfederasyonu, İsviçre Hristiyan Sendikaları Konfederasyonu,

Belçika'da Hıristiyan Kamu Görevlileri Federasyonu, Genel Kamu Görevlileri Sendikaları Federasyonu, Fransa'da İsveç'te, Kanada'da, Bulgaristan'da, Japonya'da, Singapur'da, Pakistan'da ve Arjantin'de de kamu görevlileri sendikalaşmalarıdır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası döneminin en önemli uluslararası öğretmen sendikası FİŞE Öğretmen Sendikaları Uluslararası Federasyonu'dur, FİSE'nin temeli 1946 yılında Paris'te Dünya Sendikalar Federasyonu Başkanı tarafından Sendika Konferansı'nda atılmıştır. FİSE'nin kuruluşuna en büyük katkı, Fransız Öğretmen Sendikaları'ndan FEN (Ulusal Eğitim Federasyonu) den gelmiştir.

FİSE'nin kuruluşuna katılan öğretmen sendikaları şu ülkelerden gelmişlerdir: Fransa, Belçika, İtalya, ABD, Lâtin Amerika, Meksika, Küba, Peru, Çekoslovakya, Polonya, Macaristan, Vietnam.

İngiltere'nin en geniş öğretmen örgütü olan NUT (Öğretmenler Ulusal Birliği) 1870'de kurulmuştur. İngiltere'de öğretmenleri temsil eden Öğretmenler Ulusal Derneği 1923'te kurulmuş, bir diğer sendikal örgüttür.

Yukarıda örneklerini verdiğimiz sendikaların hemen hepsi de ulusal ve uluslararası düzeyde işçi sendikalarıyla birlikler oluşturmuşlardır.

Ülkemizde Kamu Kesiminde Çalışanların. Sendikalaşma Deneyimi:

- Görevli toplu sözleşmeli sendika hakkı isterken, Türkiye'de kamu kesiminde çalışanların yaşadığı deneyi değerlendirmek gerekir. Türkiye İşçi Sınıfı sendika hakkını 1947'lerde kazandığı halde, grev ve toplu sözleşme hakkı 1961 yılına kadar baskı ile engellenmiştir.

1961 Anayasa ile işçiler grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkına kavuşmuşlardır. Anayasanın 46. maddesi kamu kesiminde çalışanların sendika kurabileceğini öngörmüştür. Ancak 46. maddenin kapsamına giren Devlet Personeli Sendikaları kanunu 8.6.1965 tarihinde çıkabilmiştir. Bu kanuna göre, kurulacak sendikaların gerçek anlamda sendikalar olmaktan ziyade sosyal yardım derneklerine benzemesi öngörülmüyordu.

1 — Sendikalar, gerçek bir sendikal mücadeleyi yürütmek için mutlaka gerekli olan grev, toplu sözleşme, gösteri ve protesto yürüyüşleri yapma gibi haklardan yoksundurlar.

2 — Kamu kurumları (sendikanın çalışma alanlarında) içinde sendikal faaliyetler kısıtlanmıştır.

3 — Kanunda örgütlenmeyi parçalayıcı, sendika enflasyonuna yol açıcı hükümler vardır.

4 — Sendika yöneticileri her türlü güvenceden yoksundur.

Zaten kanun hazırlanırken, parlamento komisyonlarında ve Millet Meclisinde, memur sendikalarının yönetime yardımcı kuruluşlar olması gerektiği görüşü ağır basmış, onların, gereğinde işçi sendikaları gibi üyelerinin hak ve çıkarları için devlet yönetimine karşı direnme özgürlüğüne sahip olmalarına şiddetle karşı çıkmıştır.

624 Sayılı kanunun yetersizliğine rağmen, yürürlüğe girmesinden sonraki birbuçuk yıl içinde üye sayıları az olmakla birlikte 332 tane sendika kurulmuştur. Bunların en güçlüleri, TÖS, İLJK-SEN ve TEK-SEN'dir.

624 Sayılı Kanununun 14. maddesi sendikaların yapabilecekleri görevleri saymıştır. Bunlara göz attığımız zaman sendikaların derneklerden farklı bir kuruluş olarak görülmediği ortaya çıkmaktadır. Sendikalardan beklenen, büyük çoğunlukla, sosyal nitelikli işlerdir. Halbuki önemli olan sendikaların yönetime karşı bir mücadele aracı olmasıdır. Bazı sendikalar yasal sınırları zorlayarak, gerçek anlamda mücadele etmişlerse de, çoğunlukla faaliyetleri sosyal yardım tipi işler olmuştur. 1970'lere gelindiğinde sendika sayısı 400'ü geçmiş, bunların arasından ancak 151 sendika üyelerinin hak ve çıkarları için yönetimi uyarmış, 69 sendika yazılı bildirimlerle yönetimi protesto etmiş 37 sendika protesto yürüyüşleri düzenlemiş ya da bu tür eylemlere katılmış, 2 sendika üyelerini boykot eylemine götürmeyi başarmıştır.

YASAL DURUM

Uluslararası alanda,

1 — Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanarak yasa niteliği kazanan ve Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 1948 yılında ilân edilmiş İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde herkesiri sendika kurma hakkı kabul edilmiş ve bu konuda kamu görevi yapanlarla bunun dışında kalanlar arasında herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Bildirinin 4. maddesinde şöyle denilmektedir:

«Herkesin menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakkı vardır.» (R.G. 27.6.949 gün ve 7217)

2 — Yine 4.11.1951 gününde Roma'da imzalanarak ilân edilen, Türkiye Büyük Millet Meclisince de kabul edilerek yasa niteliği kazanan ve Resmî Gazete'de ilân edilerek yürürlüğe giren Roma Sözleşmesi'ne göre her yurttaşın, kişi, tabaka ya da meslek ayrımı yapılmaksızın sendika kurmaya hakkı olduğu kabul edilmiştir. Bu sözleşmenin I'l. maddesinin birinci bendinde şöyle denilmektedir:

«Her şahıs asayiş ihlâl etmeyen toplantılara katılmak ve başkalarıyla birlikte sendika tesis etmek ve kendi menfaatlerini korumak üzere, sendikalara girme hakkı dahil olmak üzere dernek kurma hakkına sahiptir.» (R.G. 19.3.954 gün ve 8662)

3 — Uluslararası Çalışma Örgütü konferansı tarafından 1948 yılında kabul edilmiş bulunan sendika özgürlüğüne ve sendika hakkının kullanılmasına ilişkin 87 numaralı sözleşmenin ikinci maddesinde de şöyle denilmektedir :

«Çalışanların ve işverenlerin her hangi bir ayırım yapılmaksızın ve önceden izin alınmaksızın diledikleri örgütleri kurmak ve bu örgütlere, tüzüklerine uymak kaydıyla, üye olmak hakkı vardır,»

4 — Öte yandan Türkiye'nin de katılımıyla 18 Ekim 1968 gününde kabul edilen Avrupa Sosyal Yasası da sendika hakkını hiçbir ayırım yapmadan herkes için temel bir hak olarak ilân etmiştir. Bu yasanın birinci bölümünün 3/b. maddesinde :

«Bütün çalışanlar ve işverenlere iktisadi ve sosyal çıkarlarının korunması için ulusal ve uluslararası örgütler içinde birleşme özgürlüğü hakkına sahiptir.» denilmektedir.

5 — Türkiye tarafından da imza edilen Helsinki Sonuç Belgesi'nin VII. maddesinde de, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ile tüm çalışanlar için tanınan sendika kurma haklarının gerçekleştirilmesi kabul edilmiştir.

6 — Bilindiği gibi Anayasamızın 65. maddesi, «USULÜNE GÖRE YÜRÜRLÜĞE KONULMUŞ MİLLETLERARASI ANLAŞMALAR KANUN HÜKMÜNDEDİR. BUNLAR HAKKINDA 149. ve 151. MADDELER GEREĞİNCE ANAYASA MAHKEMESİNE BAŞVURULAMAZ.» demektedir.

Anayasanın bu hükmüne göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce onaylanan ve yürürlüğe konulan uluslararası anlaşmaların uygulanması ve

hayato geçirilmesi zorunludur. Bu anlaşmalarda sendika kurma hakkı, hiçbir ayırım yapılmaksızın tüm çalışanlara ve bu arada kamu görevlilerine de tanınmış olduğundan, ülkemizde memura bu hakkın tanınması, anılan anlaşmalara ve devletin uluslararası taahhütlerine aykırı düşmektedir.

Ülkemize gelince :

1961 Anayasası 46. maddesi ile işçi netiliği taşımayan kamu hizmeti görevlileri için sendika kurma hakkını tanımış, ancak toplusözleşme ve grev hakkını tanımamıştı. 12 Mart faşizmi döneminde Anayasa'da yapılan değişiklik sonunda kamu görevlilerinin bu kısıtlı sendikal hakları da ellerinden alınmış ve Anayasa'nın 119. maddesine bir fıkra eklenerek kamu görevlilerinin meslek kuruluşları biçiminde örgütlenmeleri ngrlmş ve bu kuruluşların yasa ile düzenleneceği kabul edilmiştir. Ancak bu yasa günümüze kadar çıkarılmamıştır.

zm Yolu:

zm yolu, yukarıda açıklanan ve altında imzamız bulunari uluslararası anlaşma hükümlerine göre, kamu görevlilerine toplusözleşmeli ve grevli sendika hakkını tanımak devletin görevleri arasında ve yükümlülüğü altındadır. Bu anlaşmaların Anayasa'mızın 65. maddesine göre yasa hükmünde olup uygulamaları gerekir.

Uluslararası anlaşmaları imza eden öteki devletler anlaşma hükümlerine uyarak kamu görevlileri için de sendika kurma hakkını tanımışlardır. Günümüzde Türkiye, dünyada, memurlarının sendika hakkı olmayan 8 ülkeden birisidir. Bu hakkı tanımayan öteki lkeler de Brezilya, Ekvator, İşpanya, Ürdün, Libya, Nikaragua ve Peru gibi ülkelerdir.

Her ne kadar 12 Mart faşizmi döneminde ve sıkıyönetim koşullarında, basının susturulduğu, kamuoyunun baskı altına alındığı bir dönemde, geçerliliği tartışmalı Anayasa değişiklikleri ile 46. maddede düzenlenmiş olan kamu görevlilerinin sendika hakları kaldırılmış ise de, değişiklik gerekçelerinden bu hakkın öz olarak değil biçimsel olarak kaldırıldığı, memur sendikalarının «memur kuruluşları» adı altında yeniden kurulmasının öngörüldüğü açıkça anlaşılmaktadır.

Gerek bu açıdan ve gerekse devletin asli ve sürekli görevlerinin st düzeydeki yönetim ve denetim kademelerince yürütüldüğü görüşünden hareketle, st düzeyde yönetim ve denetim görevi yapanlar dışındaki çalışanlara toplusözleşme ve grev hakkını içeren sendika kurma hakkının tanınmasını zorunlu görüyoruz.

SENDİKALAŞMA MÜCADELESİNİN HEDEFİ :

Sendikal haklar için mücadele eden sendikasız kamu çalışanlarının, sendikalaşma doğrultusundaki hedefi «GREVLİ - TOPLUSÖZLEŞMELİ, SİYASAL HAKLI SENDİKAL HAKLARI ELDE ETMEK VE İŞÇİ SINIFI SENDİKALARINDA ÖRGÜTLENMEKTİR», sendikal haklarımızı elde ettiğimizde işçi sınıfının ilerici sendikal hareketi içinde yer almak doğrultusunda mücadele edeceğiz.

Sendikal haklar konusunda bazı çarpık yaklaşımları irdelemek de zorunludur. Bugün, siyasal iktidarda da bulunan bir görüş, «sendikasız kamu çalışanlarına sendika hakkının tanınacağını, ancak grev hakkının daha ileriki tarihlerde tanınabileceğini» ifade etmektedir. Grevsiz sendika hakkının çalışanlara pek bir anlam ifade etmediği açıktır. Bu konuda diğer bir çarpık görüş de «sendikasız kamu çalışanlarının işçi sınıfı sendikalarında değil de, ayrı sendikalarda örgütlenmesi gerektiğini» savunan «elit sendikacılık» görüşüdür. 1965 - 1970 döneminin grevsiz - toplusözleş* mesiz, işçi sınıfından kopuk memur sendikacılığının başarısızlıkları, bu konuda yeterli bir göstergedir. Her iki çarpık yaklaşım da işçi sınıfı ve diğer çalışanların sendikal birliğini önlemeye yöneliktir. DEK, her iki yanlış görüşü de mahkûm etmekte ve sendikal hakların yukarıda belirtilen ifade doğrultusunda gerçekleşmesiyle anlamlı olacağını belirlemektedir.

Sendikal haklara sahip olmakla sorun yine de tümüyle çözümlenmeyecektir, «iş yasalarındaki anti - demokratik hükümlerin iptali», «genel grev, dayanışma/sempti ve siyasi grev haklarının elde edilmesi», «lokavtın yasaklanması», «işkallarının sayısının azaltılması» vb. hedefler için de mücadele sonuna değin sürdürülmek zorundadır.

Sendikal haklar mücadelesinin de bir parçası olduğu ekonomik - demokratik mücadele, bağımsızlık, demokrasi, özgürlük mücadelesinin bir parçasıdır ve bu sorunun da, gerçek çözümü Türkiye emekçilerinin nfhai kurtuluşuyla mümkündür.

ÜLKEMİZDE ÇALIŞANLARIN ÖRGÜTLÜLÜĞÜ :

Ülkemizin çarpık kapitalist yapısının ve bu yapı üzerinde biçimlenen siyasi yapının bir sonucu olarak, çalışan kesimlerin örgütlülük düzeyi düşüktür. İşçi sınıfına sendikal hakkın tanınışırddan bu yana 30 yıl, grev ve toplusözleşme hakkının; tanınışından t>u yana 10 yılı aşkın süre geçmiş olmasına karşın, işçi sınıfının da örgütlenme düzeyi düşüktür. Milyonlarca

tarım işçisi ise, bu haktan yoksundur. Geniş köylü kitleleri büyük ölçüde örgütlenmeden yoksundur.

Resmi verilere göre Sosyal Sigortalar'a bağlı işçi sayısı 2 milyon, Emekli Sandığına bağlı ücretlilerin sayısı 1 milyon 145 bin dolayındadır. Bağ-Kur ve özel sandıklar da eklendiğinde, toplam sigortalı ücretli sayısı 4 milyon dolayındadır. Buna göre, toplam sigortalı sayısı iktisadi faal nüfusun dörtte biri oranındadır. SSK, Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve özel sandıklara bağlı toplam sigortalı ücretliler ise ücretlilerin % 60'ı kadardır. Bu rakamların gösterdiği, değil sendikalı olmak, ücretlilerin % 40'ının sigortalı bile olmadığıdır. Çalıştırdıkları işçileri sigortaya kaydetmeden işyerleri, 1976 yılında toplam işyerlerinin üçte ikisidir.

Türkiye'de sigortalı statüsünde olup, yasal olarak sendikalaşabilecek 2 milyona yakın çalışanın önemli bir bölümü de sendikalara üye değildir. Çalışma Genel Müdürlüğü, sendikalı işçi sayısının 1,2 milyon olarak vermektedir. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'na göre ise, sendikalı işçi sayısı 870 bin kişidir.

Sendikal haklara sahip olmayan kamu çalışanlarının (memur, mühendis, mimar, öğretmen, sağlık personeli vb.) örgütlülük düzeyi de yetersizdir. Bu kesimlerin örgütlendiği demokratik kitle örgütleri temsil ettikleri kitlenin önemli bir bölümünü kapsamamaktadırlar.

Öte yanda, «mesleklerini icra edebilmek için meslek odalarına kaydolmak zorunda olan mühendis, mimar, doktor ve avukatların örgütlülüğü, gönüllü ve iradeye dayanan bir seçimin sonucu değildir.»

300 bin dolayındaki öğretmen kitesini örgütlemeyi amaçlayan TÖB-DER 150 bin eğitim emekçisini; yine 300 bin dolayında büro emekçilerini örgütlemeyi amaçlayan TÜM-DER 50 bin büro emekçisini örgütleyebilmiş durumdadır ve bu alanda en yüksek örgütlenme düzeyi de bu iki örgütte gözükmektedir.

Bu somut gerçeklik, demokratik kitle örgütlerinin temsilcisi oldukları kesimlerin çoğunluğunu kapsama yolundaki çalışmalara ağırlık verilmesi gereğini açıkça vurgulamaktadır.

Ülkemizin sosyo-ekonomik yapısından kaynaklanan nedenlerle, kamu emekçilerinin örgütlenme bilincinin yeterli düzeyde olmamasının doğal sonucu olan bu durumun giderilmesinde örgütlere büyük görevler düş-

mektedir. Anadolunun en ücra köşelerine kadar örgüt yapısını ulaştırarak ve kitleleri örgütlemek üzere aktif çalışmalar sürdürebilecek bir örgüt yapısı ile sorunun çözümü mümkündür. Böylesine yaygın bir çalışmanın merkezi ve güçlü kitle örgütleri aracılığı ile yapılabileceği açıktır. Kamu emekçileri arasında zaten sınırlı bir sayıda bulunan ilerici demokrat kadroların çok sayıda örgüte dağılması, kitleleri örgütleme çalışmalarının hızını azaltacaktır.

Egemen güçlerin işçi sınıfına dayatması sonucu ortaya çıkan 34 işkolunu memur örgütlenmesinde de veri olarak almak egemen güçlerin isteğine uygun, emekçi kesimin çıkarlarına ters düşer.

DEK, kamu emekçilerinin örgütlülük düzeyinin artırılması için tüm ilericilerin, demokratların, devrimcilerin güçlerinin birleştirilmesinin, örgütlenmenin merkezi ve güçlü kitle örgütlerinin çatısı altında sürdürülmesinin gereğini kabul eder. TÖB-DER, TUS-DER gibi işkolu örgütleri ile TUM-DER ve TUTED gibi birden fazla işkolu kapsayan örgütlerin birlikte güçlendirilmesinin gereğine inanır.

SENDİKAL HAKLARA SAHİP OLUP DA FİİLEN SENDİKASIZ OLAN KESİMİN SENDİKALILAŞMALARINI DOĞRULTUSUNDAKİ ÇALIŞMALAR.

Bugün birçok kamu ve özel kesim işyerinde sigortalı statüsünde çalışan teknik eleman ve memur, özel okullarda çalışan çok sayıda öğretmen sendikal haklara sahip olduğu halde, fiilen sendikasızdır. Çalışanların mesleki demokratik kitle örgütlerine, ilerici - devrimci işçi sendikalarıyla ilişki kurup, bu kesimleri varolan sendikal haklarını kullanır duruma getirme doğrultusunda önemli görevler düşmektedir. Bu konuda demokratik kitle örgütlerince sürdürülen çalışma hızlandırılmalı, merkezi düzeyde ele alınacak bir çerçeveye bağlamalı ve etkin çalışmalar yapılmalıdır.

Somut Eylemler:

Grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkımızı alma mücadelemiz, Türkiye emekçi halkının yürüttüğü bağımsızlık, demokrasi, özgürlük mücadelesi bir bütünlük taşır. Örneğin Türk Ceza Kanununun 141 -142. maddelerinin iptali için sürdürdüğümüz mücadele, grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkımızı alma mücadelemizle iç içedir. İçişleri'nin doğal sonucu olarak bütün çalışanların örgütleri bu mücadeleyi birlikte yürütmeli, özellikle işçi sınıfımızın ileri sendikal örgütü DİSK'in katılımı doğrultusunda çalışılmalı. Sorun yasal düzenlemeyi gerektirdiği ve siyasi olduğu için konu en geniş kit-

16lere mal edilmeli ve yaratılan kamuoyu yasal düzenlemeler için bir baskı aracı olarak kullanılmalıdır.

Çalışanların, sermaye sınıfının iktidarına karşı mücadelede, uluslararası dayanışmasının başarımıza etkisini ve zorunluluğunu dikkate alarak, grevli, toplusözleşmeli sendika hakkı mücadelesi veren bütün örgütler, TÖB-DER'in FİSE'ye üye olduğu gibi, uluslararası merkezi örgütlerine üye olmak için etkinlik göstermeli, uluslararası her platformda sendika hakkımız dile getirilmeli, çalışanların uluslararası örgütlerinin grevli, toplusözleşmeli sendika hakkımızı alma mücadelemize katkıları, istenmeli.

Demokratik Kitle Örgütleri Olarak :

Çalışanların birliğinin sağlanması için mücadelemizde anti-emperyalist, anti-faşist, anti-şovenist çalışmalara özel bir önem vermeliyiz.

Merkezi düzeyde sürdürülmekte olan,- demokratik kitle örgütleri ortak eylem birliği çerçevesinde mücadele veren örgütlerin temsilcilerinden oluşan, «Kamu kesiminde çalışanların sendikalaşma mücadelesini yürütme komisyonu» kurulmalıdır.

Bu komisyon, demokratik kitle örgütleri platformunun da onayını alarak bir eylem programı hazırlamalıdır.

... Grevli, toplusözleşmeli sendikal hakkımızın amaç ve yöntemlerini içeren bir rapor hazırlanmalı, hazırlanan bu rapor, bütürj. örgütlerin tabanlarına, diğer kuruluşlara ve çalışanların uluslararası örgütlerine gönderilmeli.'

Grevli toplusözleşmeli sendika hakkımızı alma mücadelemizi daha geniş kitlelere maletmek sorununu bilince çıkarmak amdçı ile, bölgesel kurtaylar düzenlenmeli.

İmza kampanyaları, afiş.ı bildiri,, pul, el ilânı gibi kitle propaganda araçlarında yararlanılmalı, sorun, eylem programına bağlı olarak sürekli yada aralıklı olarak kitlelere anlatılmalı.

••••• Merkezi ve bölgesel kapalı salon toplantıları miting ve yürüyüşler düzenlenmeli.

Sendikalaşma m¼cadelesi veren örg¼tler, başta DİSK olmak üzere diğer çalışanların, siyasi ve demokratik örg¼tlerinin de desteğini alarak daha etkin demokratik direnişlere hazırlanmalıdır.

Sendikalaşmak İçin Somut M¼cadele Y¼ntemleri Komisyonu :

Fenik PEKİN
(Komisyon top. katılmadı)

G¼nay BOLAZAR
(İmza)

Rasim AKTAş
(İmza)

İsmet ÖZDEMİR
(İmza)

Cemal SAYGILI
(İmza)

Oğuz T¼RKYILMAZ
(İmza)

Erhan TEZGÖR
(İmza)

Halit ÇELENK
(İmza)

Aldattın řAHİNT¼RK
(İmza)

İ. Ethem UNSAL
(İmza)

